

VERİLERLE TÜRKİYE'DE

AİLE YAPISI VE ALGISI

TGSS 2024

YAZARLAR

ASLIHAN NİŞANCI
ZÜBEYİR NİŞANCI
BELKIS YÜCE

TGSS
TÜRKİYE GENELİ SOSYAL SİYASET

İSAR
YAYINLARI

İSAR Yayınları | 47
TGSS DİZİSİ | 5

Verilerle Türkiye’de Aile Yapısı ve Algısı

Aslıhan Nişancı
Zübeyir Nişancı
Belkıs Yüce

Editör

Zübeyir Nişancı
M. Tahir Kılavuz

Temmuz 2026 - İstanbul

ISBN: 978-605-9276-71-9 e-Kitap
DOI: 10.5281/zenodo.20813263

Yayına Hazırlık

Muhammed Osman Çalışkan

Son Okuma

Furkan Uçar

Kapak ve Tasarım

Muhammed Ali Sak

Uygulama

Alaaddin Şahin

© İSAR Yayınları

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Sertifika No: 45609
Bütün yayın hakları saklıdır. Bilimsel araştırma ve
tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının
yazılı izni olmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz.

İSAR Yayınları

Selami Ali Mah. Fıstıkağacı Sok. No: 22 Üsküdar / İstanbul
Tel: +90 (216) 310 99 23 | Belgegeçer: +90 (216) 391 26 33
www.isaryayinlari.com | yayin@isar.org.tr

Katalog Bilgileri

Verilerle Türkiye’de Aile Yapısı ve Algısı: TGSS 2024 | Aslıhan Nişancı - Zübeyir Nişancı – Belkıs Yüce | İstanbul 2026 | İSAR Yayınları - 46 / TGSS Dizisi - 5 | ISBN: 978-605-9276-71-9 | 17.7 x 27 cm - 72 s. | 1. Sosyoloji 2. Aile_Sosyal Yönler 3. İstatistik_Toplumsal Araştırma 4. Aile Sosyolojisi_Türkiye 5. Sosyal Yapı.

TGSS Dizisi | 5

Verilerle Türkiye’de *Aile Yapısı ve Algısı*

Yazarlar

Aslıhan Nişancı

Zübeyir Nişancı

Belkıs Yüce

İçindekiler

Özet	6
TGSS Nedir?	7
Grafikleri Nasıl Okumalıyım?	9
Araştırmanın Bulguları	13
1. Aile Yapısı ve Hane Kompozisyonu	13
1.1. Medeni Durum	13
1.2. Evlenme Şekli	14
1.3. Evlilikte Boşanmaların Yoğun Gerçekleştiği Yıllar	15
1.4. Hanede Yaşayan Kişi Sayısı	15
1.5. Çocuk Sayısı	16
1.6. Kardeş Sayısı	17
1.7. Ebeveynle Birlikte Yaşama	18
2. Aile Algısı, Değerler ve Toplumsal Normlar	19
2.1. İdeal Çocuk Sayısı	19
2.2. Nikahsız Yaşamaya Bakış	24
2.3. Boşanma İşlemlerine Yönelik Görüşler	29
2.4. Toplumsal Tehdit Olarak Boşanma	34
2.5. Nafaka Uygulamasına Bakış	38
2.6. Aile içi Roller ve Toplumsal Cinsiyet	42

2.7. Çalışma Hayatı, Kadının Çalışması ve Aileye Etkisi	49
2.8. Kürtaja Yönelik Görüşler	59
2.9. Kürtaja Bakış	66

Verilerle Türkiye’de Aile Yapısı ve Algısı

ÖZET

Türkiye’de aile, ülkenin yaşadığı hızlı demografik dönüşüm nedeniyle gündemdeki yerini korumaktadır. Doğurganlık oranındaki belirgin düşüş ve nüfusun giderek yaşlanması gibi demografik gelişmelerin yanı sıra, aileye ilişkin değerlerin dönüşümü de toplumsal tartışmaların odağına taşınmaktadır. Bu bağlamda hem aile yapısını hem de aileye yönelik toplumsal algıları veri temelli bir perspektifle değerlendirmek büyük önem taşımaktadır.

Verilerle Türkiye’de Aile Yapısı ve Algısı raporu, söz konusu ihtiyaca yanıt vermek ve bu alanda sağlam bir başlangıç zemini oluşturmak amacıyla hazırlanmıştır. Aile raporları serisinin ilkini oluşturan bu raporda, Türkiye’de ailenin yapısal özellikleri, aileye ilişkin algı, değer ve tutumları temel göstergeler çerçevesinde ele alınmaktadır. Raporda her bir göstergenin genel dağılımının yanı sıra; cinsiyet, yaş grubu, yerleşim yeri, eğitim düzeyi ve coğrafi bölge gibi demografik değişkenler ekseninde çapraz analizlere de yer verilmektedir. Bu sayede aile yapısına ve aileye ilişkin algılara dair örüntülerin toplumun farklı kesimleri arasında nasıl ayrıştığı ya da örtüştüğü somut biçimde ortaya konulmaktadır.

Aslıhan Nişancı

Marmara Üniversitesi Nüfus ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsünde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Ruh sağlığı odaklı sosyal hizmet yüksek lisans ve doktora derecelerini University of Illinois at Chicago (UIC) Jane Addams College of Social Work’ten almıştır. Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere’de sosyal hizmet alanında akademi ve saha deneyimine sahip olan Nişancı; University of Illinois, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi ve Nottingham Trent University’de görev yapmıştır. Akademik çalışmalarının yanı sıra, çeşitli kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları ile ortak projeler yürütmüştür. Araştırma alanları çocuk ve aile refahı, ruh sağlığı ve göçtür. Ayrıca kadına yönelik şiddet, gençlik refahı ve afet sonrası travma gibi konulara odaklanan ulusal ve uluslararası projelerde yürütücü ve araştırmacı olarak görev almıştır. Çalışmaları; travma bilgisi ve kültürel açıdan duyarlı sosyal hizmet yaklaşımlarını, ayrıca kanıta dayalı hizmet modelleri ve müdahalelerin geliştirilmesini merkeze almaktadır.

Zübeyir Nişancı

Marmara Üniversitesinde öğretim üyesi olup Nüfus ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü müdürü olarak görev yapmaktadır. Lisans eğitimini Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nde tamamlamış, yüksek lisans derecesini Hartford Seminary’den almıştır. Yüksek lisans eğitimi sırasında Hartford Institute for Religion Research’te (Hartford Din Araştırmaları Enstitüsü) çeşitli araştırma projelerinde görev almıştır. Doktora eğitimini Loyola University Chicago Sosyoloji Bölümünde tamamlamıştır. 2009–2014 yılları arasında Loyola University Chicago’da okutman olarak ders vermiş, aynı üniversitede 2011 ve 2013 yılları arasında İstatistik Danışmanı olarak çalışmıştır. 2015–2019 yılları arasında İstanbul Şehir Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapmıştır. Nicel araştırma metodları, gençlik araştırmaları, din sosyolojisi, sivil ve sosyal katılım, sosyal eşitsizlikler, göç ve küreselleşme başlıca çalışma alanları arasındadır.

Belkıs Yüce

Marmara Üniversitesi Nüfus ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsünde öğretim görevlisidir. Lisans eğitimini 2020 yılında Marmara Üniversitesi Sosyoloji bölümünde tamamlamıştır. 2021 yılında Marmara Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümünde çift anadalını bitirmiştir. Yüksek lisans derecesini Marmara Üniversitesinde Sosyoloji alanında almıştır. Yüksek lisans eğitimi sırasında Marmara Üniversitesi Nüfus ve Sosyal Politikalar Uygulama ve Araştırma Merkezinde araştırma asistanlığı yapmış, çeşitli araştırma projelerinde görev almıştır. Doktora eğitimini Marmara Üniversitesi Sosyoloji bölümünde yapmaktadır. Aile sosyolojisi, nicel araştırma yöntemleri, hesaplamalı sosyal bilimler ve gençlik araştırmaları başlıca çalışma alanları arasındadır.

TGSS Nedir?

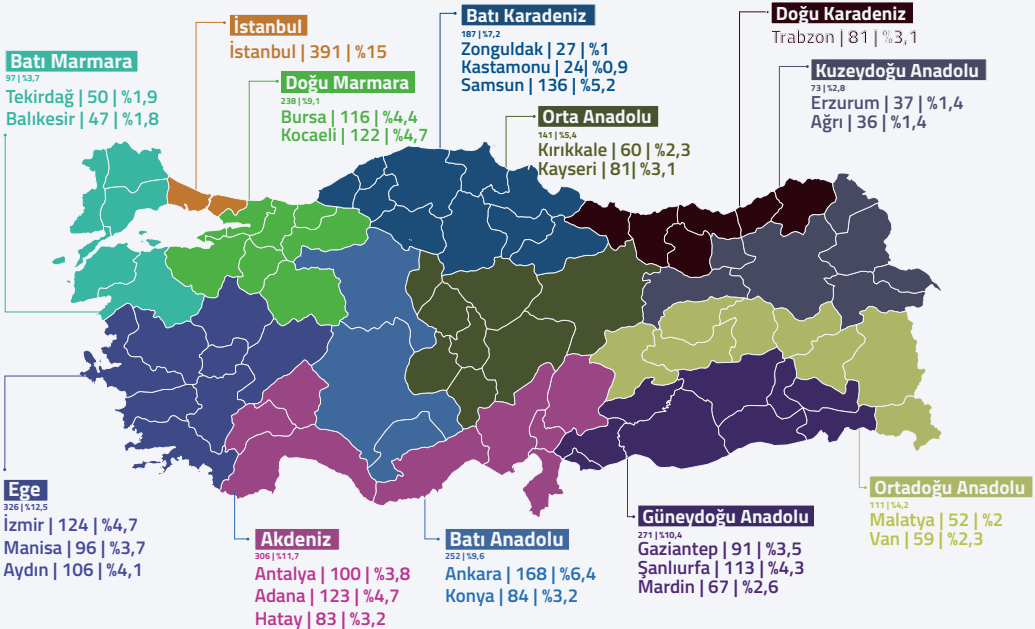
Türkiye Genel Sosyal Saha Araştırması (TGSS), Türkiye'nin sosyal, kültürel, ekonomik ve politik yapısını derinlemesine incelemeyi hedefleyen kapsamlı, yenilikçi ve öncü bir sosyal araştırma projesidir. Araştırma, akademisyenler, öğrenciler, politika yapıcılar ve sivil toplum kuruluşları başta olmak üzere toplumsal konularla ilgilenen geniş bir kullanıcı kitlesine güvenilir ve nitelikli veri sunmayı hedeflemektedir. Eğitim, aile yapısı, dinî pratikler, politik tutumlar ve sosyal ilişkiler gibi çeşitli alanları kapsayan TGSS, Türkiye'deki toplumsal eğilimlerin sistematik biçimde analiz edilmesine imkân sağlamaktadır.

TGSS, ulusal düzeyde ürettiği verilerin yanı sıra uluslararası karşılaştırmalara da olanak tanıyan bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Bu çerçevede Amerikan Genel Sosyal Araştırması (GSS), Avrupa Sosyal Araştırması (ESS) ve Dünya Değerler Araştırması (WVS) gibi büyük ölçekli sosyal araştırmaların metodolojik yaklaşımlarından ilham alınarak, Türkiye'ye özgü toplumsal dinamiklerin küresel eğilimlerle karşılaştırmalı olarak incelenebileceği bir veri altyapısı oluşturulmuştur.

TGSS kapsamında elde edilen verilerin araştırmacılar tarafından kolay erişilebilir ve analiz edilebilir olması amacıyla çevrimiçi veri portalı geliştirilmiştir. Kullanıcılar <http://analiz.tgss.org.tr> adresi üzerinden tematik özet ve istatistiklere ulaşabilmekte ve veri setini keşfedebilmektedir. Böylece TGSS'nin, Türkiye'de toplumsal yapıya ilişkin araştırmaları destekleyen, güvenilir veri sağlayan ve toplumsal eğilimlerin sistematik biçimde izlenmesine katkı sağlayan önemli bir veri ve bilgi kaynağı olması hedeflenmektedir. TGSS hakkında daha kapsamlı bilgiye araştırmanın internet sitesi (<https://www.tgss.org.tr/>) ve Türkiye'nin Toplumsal Haritası: TGSS 2024 başlıklı ana rapor üzerinden erişilebilmektedir.

Yöntem

TGSS saha çalışması 17 Mayıs - 2 Haziran 2024 tarihleri arasında Olasılıklı Çok Aşamalı Tabakalı Küme Örnekleme yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, 2615 kişiden oluşan Türkiye temsili bir örneklem kullanılmıştır. Örneklem tasarımı, Türkiye'nin 12 İBBS-1 bölgesinde, TÜİK'in kent-kır sınıflandırması ve nüfus yoğunluğu dikkate alınarak belirlenen 26 ildeki 134 örneklem kümesi üzerinden oluşturulmuştur. Bu kapsamda yoğun kent (%67,9), orta yoğun kent (%14,8) ve kırsal alanlar (%17,3) örneklem içinde orantılı şekilde temsil edilmiştir. Bireyler sistematik örnekleme yöntemiyle rastgele seçilmiştir.

TGSS anketi toplam 589 sorudan oluşan kapsamlı bir soru seti içermektedir. Katılımcı yorgunluğunu azaltmak ve veri çeşitliliğini artırmak amacıyla ankette rotasyon sistemi uygulanmış ve her rotasyonda temel sorularla birlikte iki ana form ve bir ek form kullanılmış, böylece her katılımcıya yöneltilen soru sayısı en fazla 475 olacak şekilde düzenlenmiştir.

Araştırma öncesinde pilot çalışmalar gerçekleştirilmiş ve veri toplama yöntemleri test edilmiştir. Veri toplama sürecinde yüz yüze görüşme (CAPI) ve kendi kendine doldurulan anket (CASI) teknikleri birlikte kullanılmıştır. Araştırmanın tüm aşamalarında bilimsel yöntemlere ve etik ilkelere bağlı kalınmış; katılımcıların gönüllülüğü, veri güvenliği ve gizlilik ilkeleri gözetilmiştir. Araştırmanın yapısı, örneklem tasarımı ve uygulama sürecine ilişkin ayrıntılı bilgilere <https://www.tgss.org.tr/sayfa/genelbakis> adresindeki Metodoloji sayfası üzerinden ulaşılabilir.

Araştırmanın Tasarımı ve Yöntem

Araştırma Tarihleri

Pilot Tarihleri	27-29 Nisan
Saha Araştırması Tarihleri	17 Mayıs 2 Haziran

Saha Ekibi

Küme Sayısı	127
Ekip Sayısı	55
Anketör Sayısı	244

Anket Sayısı

Geçerli Anket Sayısı	2615
Link	1001
Yüz Yüze	1614

Örneklemin Demografisi

TGSS örneklemini Türkiye’nin demografik yapısını yansıtacak şekilde tasarlanmıştır. Katılımcılar cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi ve yerleşim yeri bakımından ulusal düzeyde temsili bir dağılım göstermekte ve TÜİK bulgularıyla benzer bir dağılım sergilemektedir. Araştırmada katılımcıların %50,9’u erkek, %49,1’i kadındır. Yaş dağılımına bakıldığında katılımcıların %62,8’i 18-44 yaş aralığında, %37,2’si ise 45 yaş ve üzerindedir.

TGSS örneklemini, eğitim düzeyinde TÜİK bulgularıyla benzer bir dağılım göstermiştir. Katılımcıların %30,7’si lise, %19,6’sı ilköğretim mezunudur. Üniversite mezunları %17,2 oranıyla üçüncü sırada yer almakta olup yükseköğretim mezunlarının toplam oranı %24,97’dir.

TGSS verilerine göre, TÜİK’in 2022 yılı verileriyle uyumlu bir şekilde, katılımcıların büyük çoğunluğu yoğun kentlerde (%67) yaşarken, %16,7’si orta yoğun kentlerde ve %16,3’ü kırsal bölgelerde yaşamaktadır.

Örneklemin Demografisi

Örneklem Büyüklüğü

26 ilde toplam
2615 katılımcı

Cinsiyet Dağılımı

%50,9 Erkek
%49,1 Kadın

Yaş Dağılımı

%62,8 18-44
%37,2 45+

Eğitim Düzeyi

%38 Lise mezunu değil
%33 Lise mezunu
%29 Üniversite mezunu

Yerleşim Yeri

%67 Yoğun kent
%16,7 Orta yoğun kent
%16,3 Kırsal

Grafikleri Nasıl Okumalıyım?

TGSS raporlarında yer alan grafikler farklı soru tiplerine göre çeşitli biçimlerde sunulmaktadır. Grafiklerin doğru yorumlanabilmesi için aşağıdaki açıklamalar dikkate alınmalıdır.

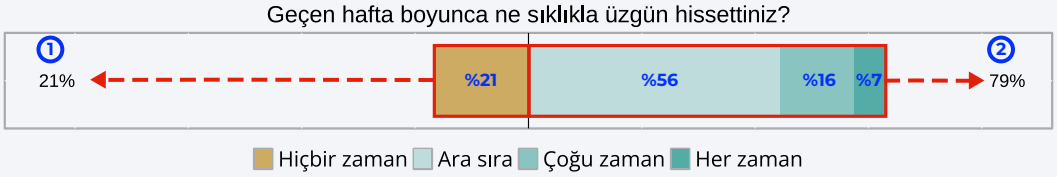
Yalnızca iki cevap kategorisi içeren grafikler:

Yalnızca “evet” ve “hayır” olmak üzere iki cevap kategorisi içeren grafiklerde her bölüm ilgili cevabı veren katılımcıların oranını göstermektedir. 1 numaralı bölge “hayır” (%18) cevabını verenleri; 2 numaralı bölge “evet” (%82) cevabını verenleri temsil etmektedir.

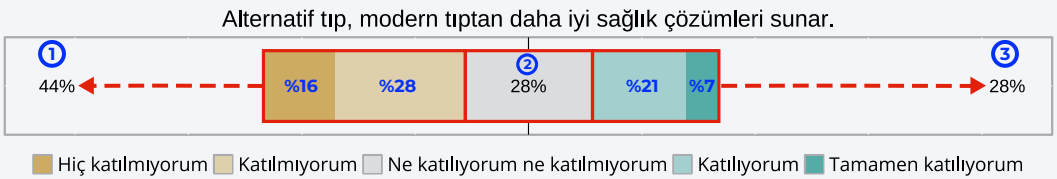
İki gruba toplanmış çoklu cevap kategorileri içeren grafikler:

İkiden fazla cevap kategorisi içeren ve orta nokta olmaksızın iki grup altında toplanan grafiklerde, 1 numaralı bölge “hiçbir zaman” (%21) cevabını verenleri; 2 numaralı bölge “ara sıra”, “çoğu zaman” veya “her zaman” (%79) cevabını verenlerin toplamını temsil etmektedir.

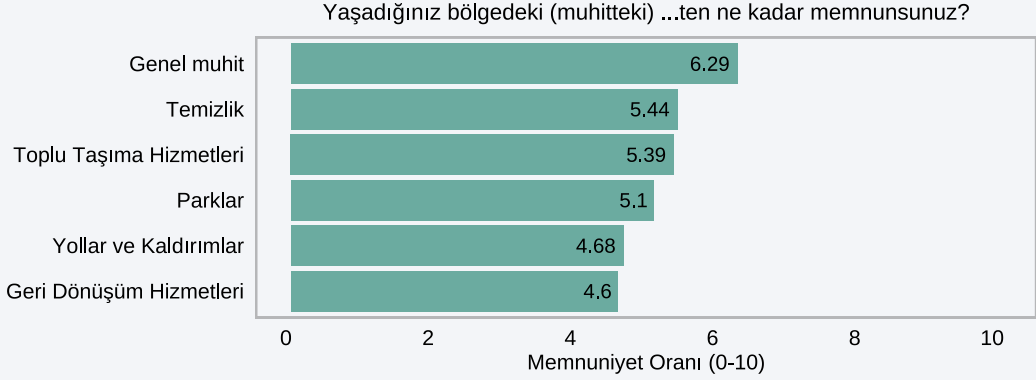
Üç gruba toplanmış çoklu cevap kategorileri içeren grafikler:

İkiden fazla cevap kategorisi içeren ve biri orta nokta olmak üzere üç grup altında toplanan grafiklerde, 1 numaralı bölge “hiç katılmıyorum” veya “katılmıyorum” (%44) cevabını verenlerin toplamını; 2 numaralı bölge “ne katılıyorum ne katılmıyorum” (%28) cevabını verenleri; 3 numaralı bölge “katılıyorum” veya “tamamen katılıyorum” cevabını verenlerin toplamını temsil etmektedir.

Ortalama skor veren grafikler:

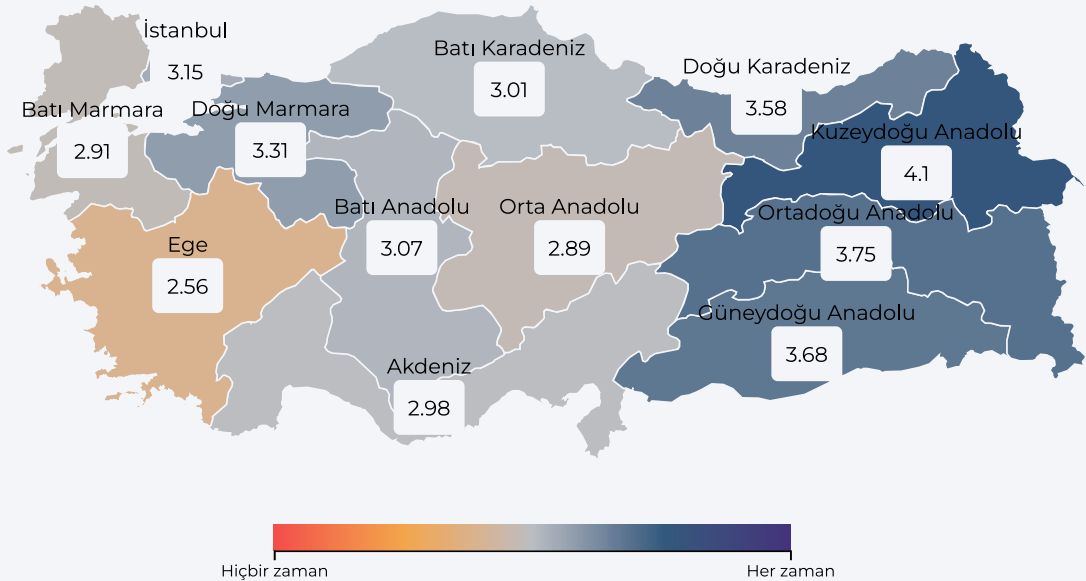
Ortalama skorların çubuk grafikleriyle görselleştirildiği grafiklerde verilen aralıktaki ortalamaya bakılmalıdır. Daha uzun olan çubuklar yüksek ortalamayı, daha kısa olan çubuklar ise düşük ortalamayı temsil etmektedir.

Haritalar:

Ortalama skorların bölgesel dağılımının harita ile görselleştirildiği grafiklerde verilen aralıktaki ortalamaya bakılmalıdır. Haritada bölgeler, katılımcıların ortalama yanıtlarına göre renk kodlarıyla işaretlenmiştir. Daha düşük ortalamalar bir uçtaki renklerle (örnekte sarı), daha yüksek ortalamalar ise diğer uçtaki renklerle (örnekte mavi) gösterilmektedir.

Ne sıklıkla (5 vakit) namaz kılarsınız?

Raporun Tematik Boyutları

Türkiye’de Aile Yapısı ve Algısı raporu, Türkiye’de aile olgusunu ailenin yapısal özellikleri, aile içi ilişkiler, aileyi etkileyen sosyokültürel bağlam ve aileye yönelik toplumsal algılar üzerinden çok katmanlı bir çerçevede incelemektedir. Bu rapor, aile teması kapsamında hazırlanan rapor serisinin ilkinin oluşturmakta olup, örnekleme dayalı olarak (1) Türkiye’de ailenin genel yapısını ve (2) aileye yönelik toplumsal algıları analiz etmektedir. Raporun ilerleyen bölümlerinde detaylı analiz ve grafiklerle ele alınan temel alanlar şunlardır:

1. Türkiye’de Aile Yapısı ve Hane Kompozisyonu

Bu bölümde, Türkiye’de ailenin yapısal görünümü; bireylerin medeni durumları, evlilik biçimleri, evlilik süresi ve boşanma dinamikleri, çocuk ve kardeş sayısı gibi temel demografik göstergeler üzerinden ele alınmaktadır. Ayrıca anne ve baba ile birlikte yaşama durumları incelenerek, kuşaklar arası birlikte yaşama pratikleri ve hane içi düzen hakkında önemli ipuçları sunulmaktadır.

Bu kapsamda, evliliklerin nasıl kurulduğu, hangi dönemlerde daha kırılgan hale geldiği, aile büyüklüğünün nasıl şekillendiği ve bireylerin yaşam döngüsü içinde aile ile kurdukları ilişkilerin nasıl değiştiği bütüncül bir çerçevede değerlendirilmektedir. Böylece, Türkiye’de ailenin mevcut yapısını ve dönüşüm dinamiklerini ortaya koyan temel bir “genel görünüm” sunulması amaçlanmaktadır.

2. Aile Algısı, Değerler ve Toplumsal Normlar

Bu bölümde, bireylerin aileye ilişkin normatif değerlendirmeleri, değer yargıları ve tutumları analiz edilmektedir. İdeal çocuk sayısı, nikahsız birlikte yaşamaya bakış, boşanma süreçlerinin nasıl olması gerektiğine dair görüşler, boşanmanın toplumsal bir tehdit olarak algılanıp algılanmadığı ve nafaka uygulamasına yönelik tutumlar bu kapsamda ele alınmaktadır. Buna ek olarak, aile içi rol dağılımı ve toplumsal cinsiyet beklentilerine ilişkin görüşler de bu başlık altında incelenmektedir. “Evin reisi erkektir” ya da “Erkek çalışır, kadın evle ilgilenir” gibi ifadelerle verilen yanıtlar üzerinden, toplumdaki yaklaşım farklılıkları ortaya konulmaktadır. Bu analizler, Türkiye’de ailelerin yaşam pratiklerinin yanı sıra, aileye dair toplumsal norm ve beklentileri de görünür kılmaktadır.

Bu rapor, yalnızca Türkiye’de ailenin mevcut durumuna ilişkin bir resim sunmakla kalmayıp, aynı zamanda bu yapının farklı demografik değişkenler üzerinden nasıl çeşitlendiğini ve dönüştüğünü ortaya koymaktadır. Bulgular sunulurken Türkiye geneli ortalamaların ötesine geçilmiş; cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, yerleşim türü (yoğun kent, orta yoğun kent, kır) ve 12 istatistiki bölge kırımları üzerinden karşılaştırmalı analizler yapılmıştır.

Bu yaklaşım sayesinde, örneğin gençlerin aileye ilişkin değerlerinin ileri yaşlardaki bireylerden nasıl ayrıştığı, eğitim düzeyi yükseldikçe aile normlarının nasıl dönüştüğü ya da Türkiye’nin farklı bölgelerinde aileye dair beklentilerin nasıl çeşitlendiği açık biçimde görülebilmektedir. Aynı zamanda kadınlar ve erkekler arasındaki farklılaşmalar, aile ve toplumsal cinsiyet ilişkisine dair önemli bulgular sunmaktadır.

Raporun ilerleyen kısımlarında sunulan bulgular, Türkiye’de ailenin tek tip bir yapıdan ziyade; tarihsel, kültürel ve sosyoekonomik dinamiklerle şekillenen çok katmanlı ve dönüşen bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Bu çalışma; akademisyenler, araştırmacılar, politika yapımcılar ve sivil toplum aktörleri için, aileye dair tartışmaları veriye dayalı bir zemine oturtan kapsamlı bir başvuru kaynağı olma niteliği taşımaktadır.

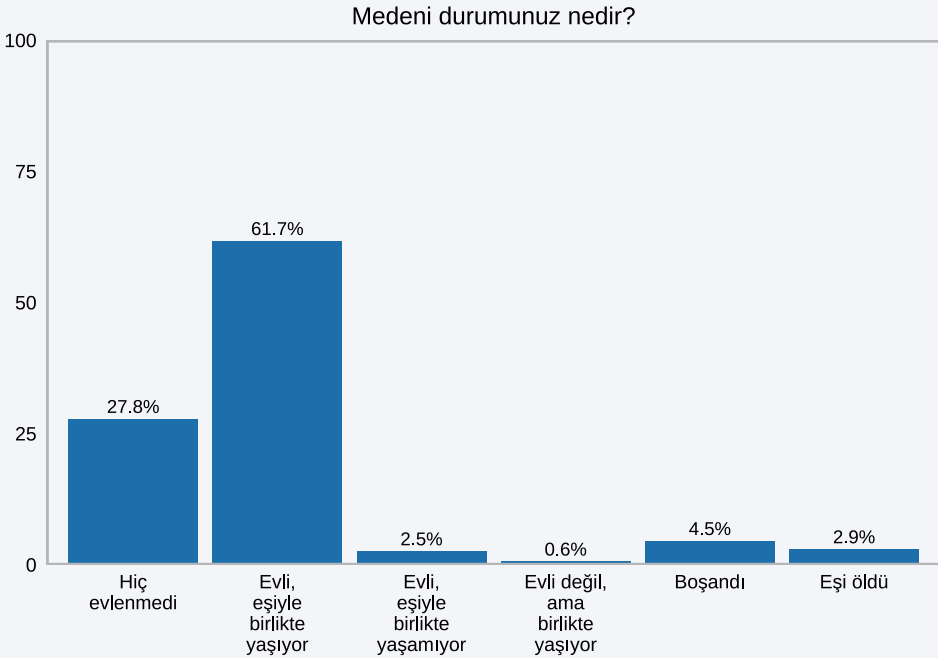
Verilerle Türkiye’de Aile Yapısı ve Algısı

1. Aile Yapısı ve Hane Kompozisyonu

TGSS 2024 anketi kapsamında, Türkiye’de aile yapısını ve hane kompozisyonunu çok boyutlu olarak incelemeye yönelik bir dizi soru yöneltilmiştir. Bu bölümde, bireylerin medeni durumları, evlenme biçimleri ve boşanma süreçlerinin yanı sıra; hanede yaşayan kişi sayısı, çocuk ve kardeş sayısı gibi demografik göstergeler ele alınmaktadır. Ayrıca, anne ve baba ile birlikte yaşama durumu üzerinden kuşaklar arası birlikte yaşama pratikleri de değerlendirilmektedir. Bu göstergeler, Türkiye’de ailelerin büyüklüğü, yapısı ve yaşam döngüsü içindeki farklılaşmalara dair bütüncül bir çerçeve sunmaktadır. Aşağıda yer alan alt başlıklarda, her bir değişkene ilişkin dağılımlar grafikler eşliğinde ayrıntılı olarak incelenmektedir.

1.1. Medeni Durum

Grafik 1.1: Medeni Durum

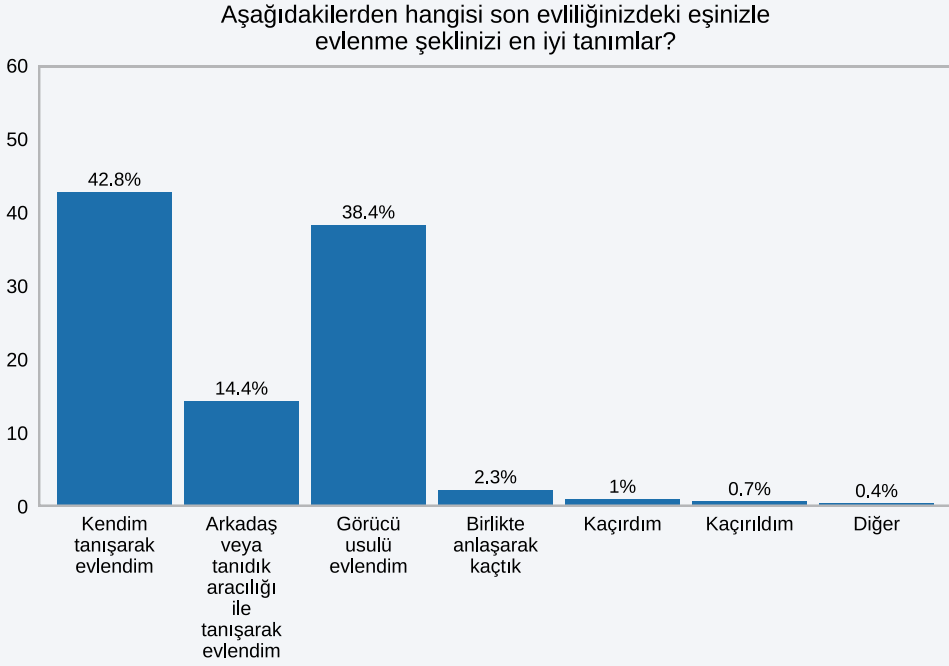
“Katılımcıların büyük çoğunluğu evli ve eşiyle birlikte yaşıyor”

Grafik 1.1 incelendiğinde, örneklemin %61,7’sinin evli olup eşiyle birlikte yaşadığı görülmektedir. Buna karşılık, hiç evlenmemiş olanların oranı %27,8’dir. Diğer medeni durum kategorileri, örnekleimde genel nüfustaki dağılımla uyumlu biçimde temsil edilmektedir. Boşanmış olanlar %4,5’lik bir paya sahipken eşi vefat etmiş olanların oranı %2,9’dur. Evli olup eşiyle birlikte

yaşamayanların oranı %2,5 iken evli olmayıp bir partnerle birlikte yaşayanların oranı ise yalnızca %0,6’dır. Bu bulgular, evli bireylerin örnekleme belirgin biçimde baskın olduğunu göstermektedir.

1.2. Evlenme Şekli

Grafik 1.2: Evlenme Şekli

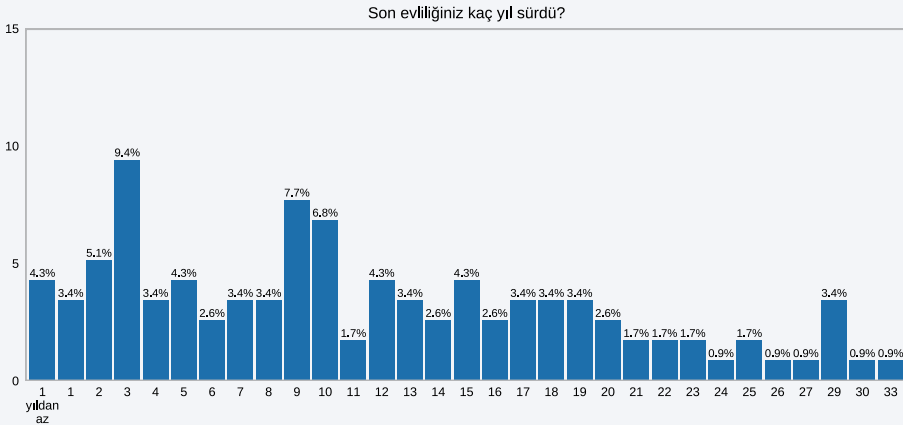
“Evliliklerin büyük bölümü bireysel tanışmayla gerçekleşiyor”

Grafik 1.2, şu anda evli olan, boşanmış veya eşi ölmüş katılımcıların, mevcut veya son evliliklerinde eşiyle evlenme şekline dair verileri sunmaktadır. Grafiğe göre katılımcıların %42,8’i eşiyle kendisinin tanışarak evlendiğini belirtirken %38,4’ü görücü usulüyle evlendiğini ifade etmiştir. Bu iki evlenme yönteminin oranları birbirine yakındır ve toplamda evliliklerin yaklaşık %80’ini oluşturmaktadır. Bu durum hem kişinin kendisinin tanışarak evlenmesinin hem de görücü usulü ile evlenmenin yaygın olduğunu göstermektedir.

Katılımcılar arasında arkadaş veya tanıdık aracılığıyla evlenenlerin oranı %14,4’tür. Bunun dışında, birlikte anlaşarak kaçanlar %2,3 düzeyindedir. Eşini kaçırıldığını belirtenler %1, kaçırıldığını ifade edenler %0,7 oranındadır. “Diğer” seçeneğini işaretleyenler ise yalnızca %0,4’lük bir kesimi temsil etmektedir.

1.3. Evlilikte Boşanmaların Yoğun Gerçekleştiği Yıllar

Grafik 1.3: Evlilikte Boşanmaların Yoğun Gerçekleştiği Yıllar

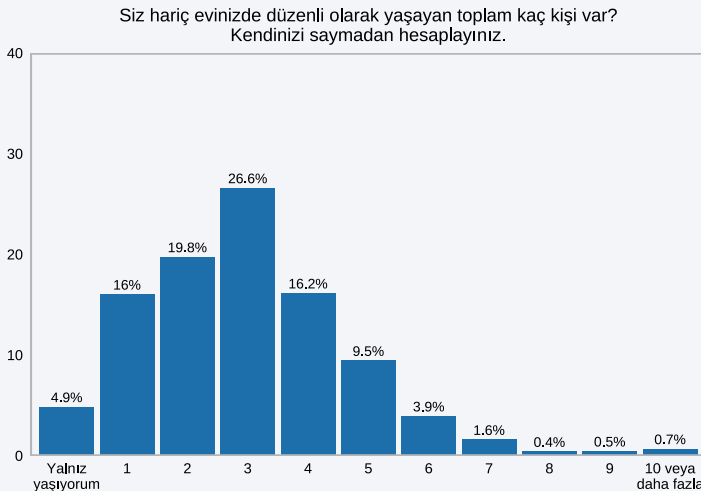

“Boşanmalar evliliğin 3, 9 ve 10. yıllarında yoğunlaşıyor”

Grafik 1.3'te katılımcıların son evliliklerinin kaç yıl sürdüğüne ilişkin yanıtlarının dağılımı sunulmaktadır. Bu soru, yalnızca boşanmış olduğunu ifade eden katılımcılar tarafından yanıtlanmıştır. Grafiğe göre boşanmaların en yoğun görüldüğü dönem 3. evlilik yılıdır. Bunu görece yüksek oranlarla 9. ve 10. evlilik yılları izlemektedir. Dağılım genel olarak incelendiğinde boşanmaların özellikle erken ve orta evlilik dönemlerinde (yaklaşık 3–15 yıl aralığında) yoğunlaştığı görülmektedir. Bu aralıkta yer alan yıllarda boşanma oranlarının birbirine yakın ve görece yüksek seyrettiği dikkat çekmektedir. Buna karşılık, daha uzun evlilik sürelerinde (20 yıl ve sonrası) boşanmaların daha düşük düzeyde gerçekleştiği gözlenmektedir. Bu bulgular, boşanmaların belirli tek bir yılda değil, özellikle evliliğin ilk yıllarını takip eden süreçte ve orta evlilik döneminde kümелendiğini göstermektedir.

1.4. Hanede Yaşayan Kişi Sayısı

Grafik 1.4: Hanede Yaşayan Kişi Sayısı

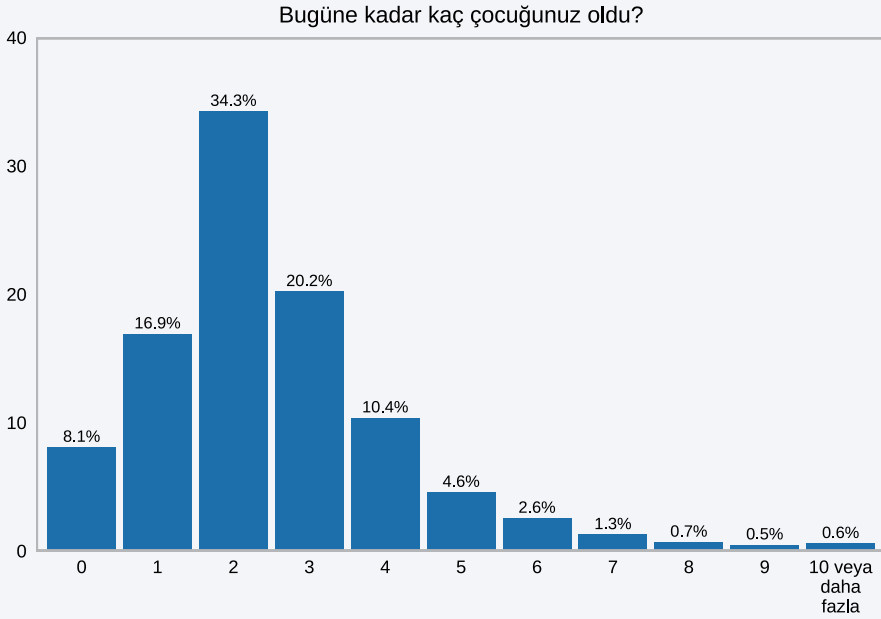

“Katılımcıların çoğu 4 kişilik hanelerde yaşıyor”

Grafik 1.4’te katılımcıların hanede birlikte yaşadıkları kişi sayısına ilişkin dağılım sunulmaktadır.¹ Bulgular, hane büyüklüğünün belirgin biçimde orta ölçekli haneler etrafında yoğunlaştığını göstermektedir. En yüksek oran %26,6 ile 4 kişilik hanelerde görülmektedir. Bunu %19,8 ile 3 kişilik ve %16,2 ile 5 kişilik haneler izlemektedir. 2 kişilik hanelerin oranı %16 düzeyindeyken yalnız yaşayanların oranı %4,9’dur. Bu dağılım, örneklemede hane yapısının ağırlıklı olarak 3–5 kişi aralığında toplandığını ortaya koymaktadır. Daha kalabalık hanelerin oranı ise kademeli olarak azalmaktadır. 6 kişilik haneler %9,5, 7 kişilik haneler %3,9 ve 8 kişilik haneler %1,6 düzeyindedir. 9 kişi ve üzerindeki hanelerde oranlar %1’in altına düşmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, çok kalabalık haneler nadir görülmekte; hane büyüklüğünün orta ölçekli yapılar etrafında yoğunlaştığı anlaşılmaktadır.

1.5. Çocuk Sayısı

Grafik 1.5: Çocuk Sayısı

“Katılımcıların büyük çoğunluğu 2 veya 3 çocuk sahibi”

Grafik 1.5’te, katılımcıların, canlı doğmuş ve şu anda hayatta olan, üvey ve evlat edinilen çocukları da dahil bugüne kadar sahip olduğu çocuk sayısı sorusuna verdiği cevaplar sunulmaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu iki veya üç çocuk sahibidir. Dağılım incelendiğinde en yüksek oranın %34,3 ile iki çocukta olduğu görülmektedir. Bunu %20,2 ile üç çocuk ve %16,9 ile bir

¹ İlgili soru katılımcılara kendileri hariç tutularak sorulduğundan, ortalama hanehalkı büyüklüğünün hesaplanması aşamasında her bir haneye bireyin kendisini temsilen <1> değeri eklenerek gerçek hane büyüklüğü üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

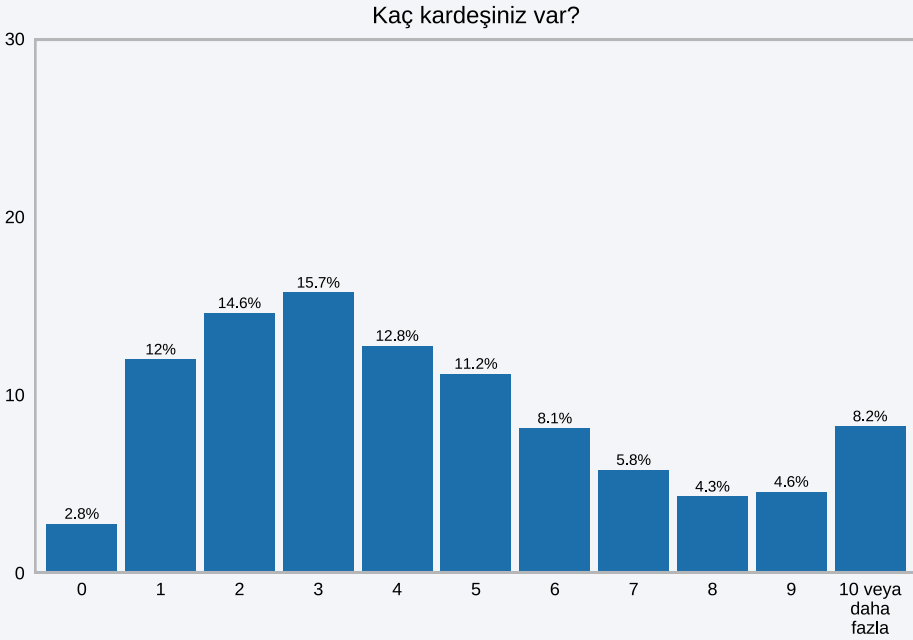
çocuk izlemektedir. Dört çocuk sahibi olanların oranı ise %10,4'tür. Bu bulgular, örneklemede aile büyüklüğünün ağırlıklı olarak 2–3 çocuk etrafında yoğunlaştığını göstermektedir.

“Çocuksuz ve çok çocuklu hanelerin oranları düşük”

Katılımcılar arasında çocuksuz bireylerin oranı görece düşük, çok çocuklu ailelerin oranı ise oldukça sınırlıdır. Hiç çocuğu olmayanların oranı %8,1 düzeyindedir. Beş ve daha fazla çocuğa sahip olanların oranı kademeli olarak düşmektedir. Beş çocuk sahibi olanların oranı %4,6 iken bu oran altı çocuk için %2,6 ve yedi çocuk için %1,3'tür. Sekiz ve üzeri çocuk sayılarında ise oranlar %1'in altına inmektedir. On ve daha fazla çocuk sahibi olanların oranı ise %0,6'dır.

1.6. Kardeş Sayısı

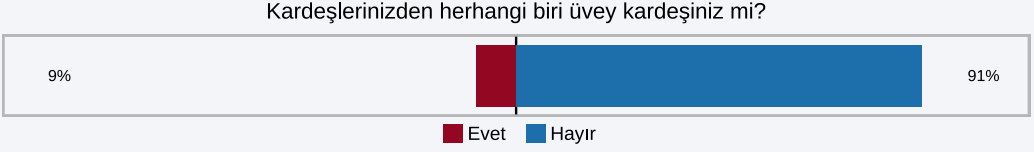
Grafik 1.6.1: Kardeş Sayısı

“Kardeş sayısı ağırlıklı olarak 2–4 aralığında”

Grafik 1.6, katılımcıların üvey ve evlat edinilmiş kardeşleri dahil doğmuş ve ölen tüm kardeşlerinin sayısını sunmaktadır. Katılımcılar arasında en yüksek oran %15,7 ile üç kardeşe sahip olanlara aittir. Bunu %14,6 ile iki kardeşi olanlar ve %12,8 ile dört kardeşi olanlar izlemektedir. Bir kardeşi olduğunu belirtenlerin oranı %12 düzeyindeyken beş kardeşi olanlar %11,2'lik bir paya sahiptir. Bu dağılım, katılımcılar arasında orta büyüklükte aile yapısının yaygın olduğunu göstermektedir. Kardeş sayısı arttıkça oranların belirgin biçimde azaldığı görülmektedir. Altı kardeşe sahip olanlar %8,1, yedi kardeşi olanlar ise %5,8 oranındadır. Sekiz ve dokuz kardeşe sahip olduğunu belirtenlerin oranları sırasıyla %4,3 ve %4,6'dır. On veya daha fazla kardeşi olanların oranı %8,2 iken hiç kardeşi olmayanların oranı ise %2,8 olarak belirlenmiştir.

Grafik 1.6.2: Üvey Kardeş

“Katılımcıların %9’unun üvey kardeşi var”

Katılımcılara, kardeşlerinden herhangi birinin üvey olup olmadığı sorulmuş ve Grafik 1.7’de raporlanmıştır. Katılımcıların %91’i kardeşlerinden hiçbirinin üvey olmadığını belirtirken %9’luk bir kesim en az bir üvey kardeşe sahip olduğunu ifade etmiştir. Bu bulgu, örnekleimde üvey kardeş sahipliğinin sınırlı düzeyde olduğunu ve aile yapısının çoğunlukla biyolojik kardeşlerden oluştuğunu göstermektedir.

1.7. Ebeveynle Birlikte Yaşama

Grafik 1.7: Ebeveynle Birlikte Yaşama

“Katılımcıların çoğu ebeveynleriyle aynı evde yaşamıyor”

Grafik 1.7, bireylerin anne ve babalarıyla birlikte yaşama durumuna göre dağılımını ortaya koymaktadır. Bulgular, ebeveynleriyle aynı evde yaşamayanların daha yüksek bir paya sahip olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, ebeveynleriyle birlikte yaşamaya devam eden kayda değer bir kesim de bulunmaktadır. Katılımcıların %39’u babasıyla, %40’ı annesiyle aynı evde yaşadığını belirtmektedir. Anne ve baba ile birlikte yaşama oranlarının birbirine oldukça yakın olması, ebeveynlerle birlikte yaşamın genellikle her iki ebeveyni kapsayan bir durum olabileceğini göstermektedir. Her ne kadar çoğunluk ebeveynlerinden ayrı yaşasa da hatırı sayılır bir oran hala anne ve babasıyla aynı evde yaşamaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde, toplumda iki farklı yaşam modelinin birlikte varlığını sürdürdüğü görülmektedir. Bir yandan bağımsız yaşam pratikleri yaygınlaşırken diğer yandan aileyle birlikte yaşama biçimi de varlığını korumaktadır.

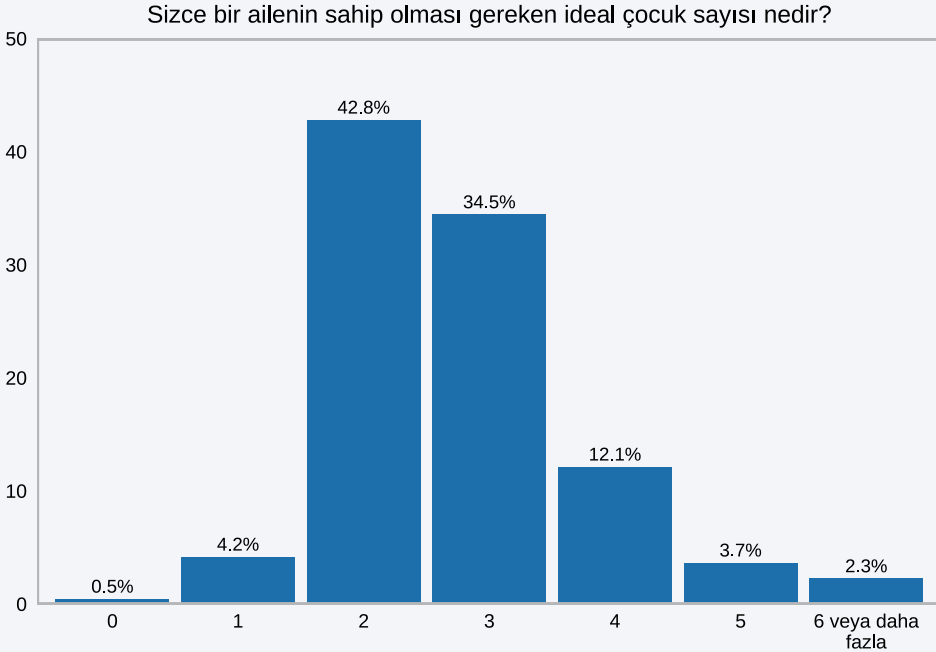
Aile Algısı, Değerler ve Toplumsal Normlar

Raporun ikinci bölümünde, bireylerin aileye ilişkin algı ve değerleri ele alınmaktadır. Bu kapsamda ideal çocuk sayısı, nikâhsız birlikte yaşamaya yönelik tutumlar, boşanmanın kolaylığı/zorluğu ve toplumsal tehdit algısı gibi boşanma süreçlerine ilişkin değerlendirmeler ile nafaka uygulamasına bakış incelenmektedir. Bunun yanı sıra; aile içi roller, toplumsal cinsiyet normları ve aile değerlerine ilişkin tutumlar da analiz edilmektedir. Özellikle erkek ve kadının aile içindeki görevlerine dair algılar ile çalışan anneliğe yönelik değerlendirmeler bu bağlamda ele alınmaktadır. Son olarak kürtaja yönelik tutumlar üzerinden, aile ve bireysel kararlar arasındaki değer temelli yaklaşımlar değerlendirilmektedir.

Bu bölümde yer alan bulgular, Türkiye’de aileye ilişkin normların, değerlerin ve toplumsal beklentilerin hangi yönlerde yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. Aşağıda her bir başlık, ilgili grafikler eşliğinde ayrıntılı olarak incelenmektedir.

2.1. İdeal Çocuk Sayısı

Grafik 2.1.1: İdeal Çocuk Sayısı

“Toplumun büyük kesiminde ideal çocuk sayısı 2 veya 3”

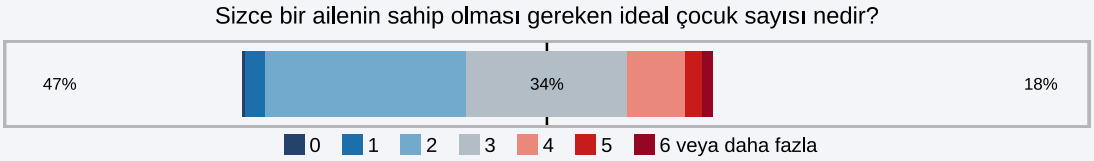
Grafik 2.1.1’de katılımcıların ideal çocuk sayısı konusundaki görüşleri incelendiğinde, belirli değerler üzerinde güçlü bir uzlaş olduğu görülmektedir. Verilere göre, katılımcıların en yüksek

oranda (%42,8) 2 çocuklu aile yapısını ideal bulduğu, bunu %34,5 ile 3 çocuk tercihinin takip ettiği belirlenmiştir. Bu iki grubun toplamda yaklaşık %77’ye ulaşması, toplumun büyük bir kesiminin ideal aile büyüklüğünü 2 veya 3 çocukla sınırladığını ve bu aralığı temel bir toplumsal norm olarak kabul ettiğini göstermektedir.

“Çocuksuzluk ve çok çocuklu aile tercihleri sınırlı düzeyde”

Buna karşın, çocuksuzluk (%0,5) ve tek çocuk (%4,2) tercihlerinin oldukça düşük seviyelerde kalması dikkat çekicidir. Bu durum, bireylerin çocuk sahibi olmayı ve çocukların kardeşli bir ortamda büyümesini hala vazgeçilmez bir değer olarak gördüğünü kanıtlamaktadır. Diğer uçta yer alan 5 ve üzeri çocuk tercihlerinin de %6 ile toplamda oldukça sınırlı kalması, geleneksel çok çocuklu aile modelinin yerini artık daha kontrollü ve çekirdek aile odaklı bir yapıya bıraktığını teyit etmektedir.

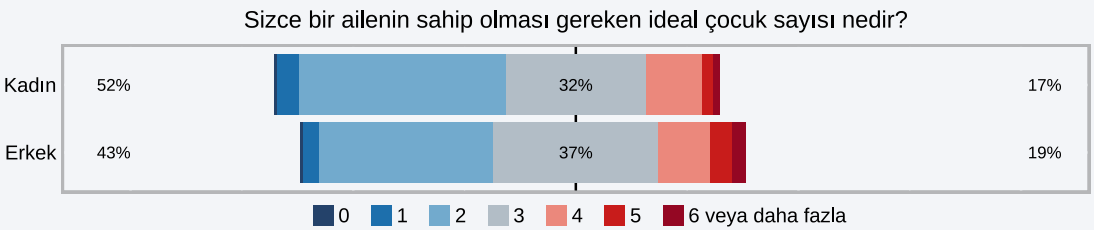
Grafik 2.1.2: Gruplandırılmış İdeal Çocuk Sayısı

“İdeal çocuk sayısının 3 olduğunu düşünenlerin oranı %34”

Grafik 2.1.2 katılımcıların ideal çocuk sayısına dair görüşlerini yansıtmaktadır. Katılımcıların %34’ü ideal çocuk sayısını 3 olarak belirtmektedir. İdeal çocuk sayısının 3’ten az olduğunu ifade edenlerin oranı %47 iken bu grubun çoğunluğunu 2 çocuk diyenler oluşturmaktadır. Bununla beraber 4, 5 veya 6’dan fazla çocuk sahibi olmanın ideal olduğunu belirtenlerin oranı %18’dir. Bu dağılım, Türkiye’de iki ve üç çocuklu aile modelinin normatif bir ideal olarak benimsendiğini göstermektedir. Hiç çocuk sahibi olmamak ya da çok yüksek çocuk sayıları (6 ve üzeri) ise oldukça düşük oranlarda kalmaktadır. Katılımcılar arasındaki genel eğilim, küçük ama en az iki çocuklu aile modeline işaret etmektedir.

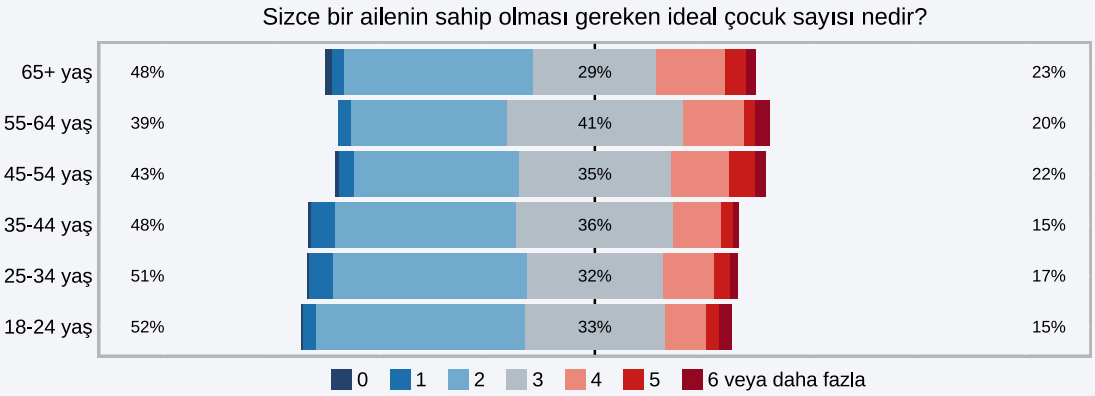
Grafik 2.1.3: Cinsiyete Göre Gruplandırılmış İdeal Çocuk Sayısı

“Erkekler, kadınlara kıyasla daha yüksek sayıda çocuğu ideal görüyor”

Grafik 2.1.3 ideal çocuk sayısına dair görüşün cinsiyete göre dağılımını göstermektedir. Erkeklerin %37’si ideal çocuk sayısını 3 olarak belirtirken kadınlarda bu oran %32’dir. Buna karşılık 2 veya daha az çocuk diyen kadınların oranı %52’ye ulaşmakta, erkeklerde ise %43’ta kalmaktadır. İdeal çocuk sayısının 3’ten fazla olduğunu belirtenlerin oranı ise kadınlarda %17, erkeklerde %19’dur. Her iki grupta da küçük aile modeli (0–1 çocuk) marjinal düzeyde kalmaktadır; ancak kadınlar için iki çocuk en baskın tercih olurken erkeklerde üç ve üzeri çocuk seçeneği daha güçlü bir eğilim göstermektedir. Katılımcıların genelinde iki ve üç çocuklu aile modeli normatif bir ideal olarak öne çıkarken erkeklerin daha kalabalık aile modeline görece daha sıcak baktığı görülmektedir.

Grafik 2.1.4: Yaş Gruplarına Göre Gruplandırılmış İdeal Çocuk Sayısı

“Yaş arttıkça ideal çocuk sayısı artıyor”

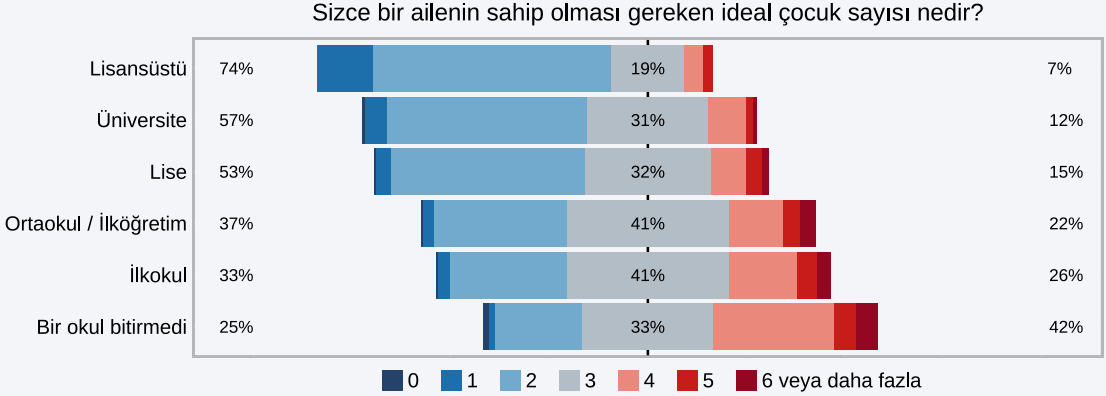
Grafik 2.1.4’te ideal çocuk sayısına dair görüşün yaş gruplarına göre dağılımı görülmektedir. İdeal çocuk sayısını 2 ve üzeri olarak belirtenlerin oranı 18–24 yaş grubunda %52 iken 25–34 yaşta %51, 35–44 ve 65+ yaş gruplarında %48’e düşmektedir. Bu oran 45–54 yaş grubunda %43 iken %39 ile en düşük 55–64 yaş grubunda kaydedilmiştir. Bu tablo, orta yaş gruplarında daha kalabalık aile idealinin daha güçlü olduğunu göstermektedir.

“Çocuksuz veya tek çocuklu aile tercihi tüm yaş gruplarında düşük seviyelerde”

3 çocuğun ideal olduğunu belirtenlerin oranı 55–64 yaş grubunda %41 ile en yüksek seviyededir. 18–24 yaş grubunda bu oran %33, 25–34 yaş grubunda %32, 35–44 yaş grubunda %36 ve 45–54 yaş grubunda ise %35’tir. 65 yaş ve üzeri bireyler için ise 3 çocuk tercihi zayıflamakta ve %29’a düşmektedir. Bu eğilim, genç kuşakların daha sınırlı çocuk sayısını ideal gördüğüne işaret etmektedir. Çocuksuz veya tek çocuklu aile tercihi tüm yaş gruplarında marjinal düzeydedir. 0 veya

1 çocuk yanıtı her yaş grubunda sınırlı kalmaktadır. Bu durum, kuşak farklarına rağmen toplum genelinde en az iki çocuklu aile modelinin normatif ideal olmaya devam ettiğini göstermektedir.

Grafik 2.1.5: Eğitim Seviyelerine Göre Gruplandırılmış İdeal Çocuk Sayısı

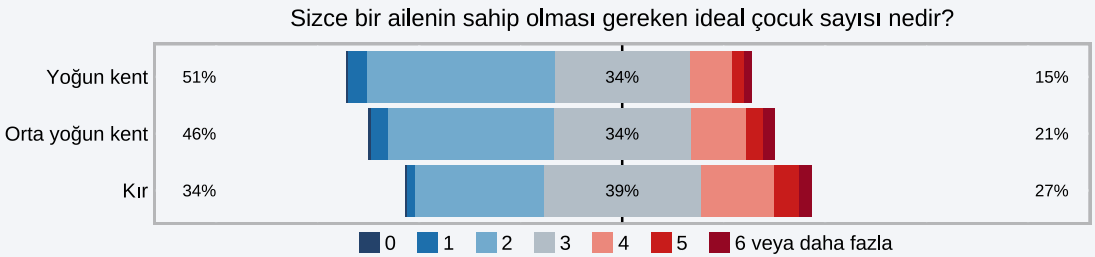

“Eğitim seviyesi düştükçe ideal çocuk sayısı artıyor”

Grafik 2.1.5’te katılımcıların ideal çocuk sayısına dair görüşlerinin eğitim seviyesine göre dağılımı sunulmaktadır. Grafiğe göre ideal çocuk sayısını 4 ve üzeri olarak belirtenlerin oranı lisansüstü mezunlarda %7 iken üniversite mezunlarında %12’ye, lise mezunlarında %15’e yükselmektedir. Bu oran ortaokul/ilköğretim mezunlarında %22’ye, ilkokul mezunlarında %26’ya ve bir okul bitirmeyenlerde %42’ye kadar çıkmaktadır. Bu bulgular, eğitim seviyesi düştükçe daha kalabalık aile idealinin belirgin biçimde güçlendiğini göstermektedir.

3 çocuğun ideal olduğunu belirtenlerin oranı ilkokul ve ortaokul/ilköğretim mezunlarında %41 ile en yüksek seviyededir. Bir okul bitirmeyenlerde bu oran %33, lise mezunlarında %32, üniversite mezunlarında %31 ve lisansüstü mezunlarda %19’dur. Çocuksuz veya tek çocuklu aile tercihinin tüm eğitim gruplarında sınırlı düzeyde gözlenmesine rağmen lisansüstü mezunlardaki 1 çocuk tercihinin diğer gruplara kıyasla yüksek olması dikkat çekicidir. Bu durum, yüksek eğitim gruplarında daha düşük çocuk sayısına yönelik eğilimin bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

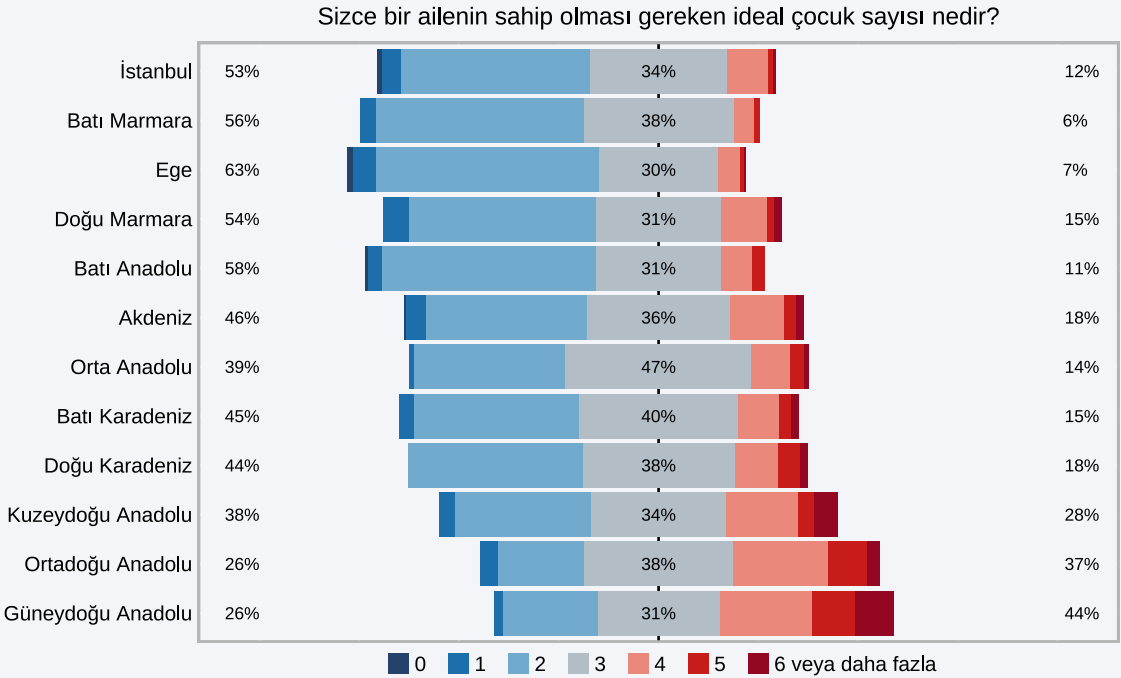
Grafik 2.1.6: Yerleşim Yeri Göre Gruplandırılmış İdeal Çocuk Sayısı

“Kırda ideal çocuk sayısı daha yüksek”

Grafik 2.1.6’da katılımcıların ideal çocuk sayısına dair görüşlerinin yerleşim yerine göre dağılımı sunulmaktadır. Grafiğe göre ideal çocuk sayısını 4 ve üzeri olarak belirtenlerin oranı kırsalda %27 ile en yüksek seviyededir. Bu oran orta yoğun kentlerde %21, yoğun kentlerde ise %15 olarak kaydedilmiştir. Bu bulgular, yoğun kentten kıra geçildikçe daha yüksek çocuk sayısı tercihinin güçlendiğini göstermektedir. 3 çocuğun ideal olduğunu belirtenlerin oranı yoğun ve orta yoğun kentlerde %34 iken kırsalda bu oran %39’a yükselmektedir. Bu dağılım, kentleşme arttıkça daha sınırlı çocuk sayısına yönelik tercihin güçlendiğine işaret etmektedir. 2’den az sayıda çocuklu aile tercihi %51 ile yoğun kentte en yüksek orana sahipken orta yoğun kentte %46, kırsalda ise %34’tür.

Grafik 2.1.7: Coğrafi Bölgelere Göre Gruplandırılmış İdeal Çocuk Sayısı

“Doğu bölgelerinde ideal çocuk sayısı daha yüksek”

Grafik 2.1.7’de katılımcıların ideal çocuk sayısına dair görüşlerinin bölgelere göre dağılımı sunulmaktadır. Grafiğe göre 4 ve üzeri çocuk tercihinin en yüksek olduğu bölgeler Güneydoğu Anadolu (%44) ve Ortadoğu Anadolu’dur (%37). Bu bölgeleri Kuzeydoğu Anadolu (%28) ve Doğu Karadeniz (%28) izlemektedir. Buna karşılık Batı Marmara’da bu oran %6, Ege’de %7, Batı Anadolu’da %11 ve İstanbul’da %12 seviyelerinde kalmaktadır. Bu bulgular, doğu bölgelerinde daha kalabalık aile idealinin belirgin biçimde daha güçlü olduğunu göstermektedir.

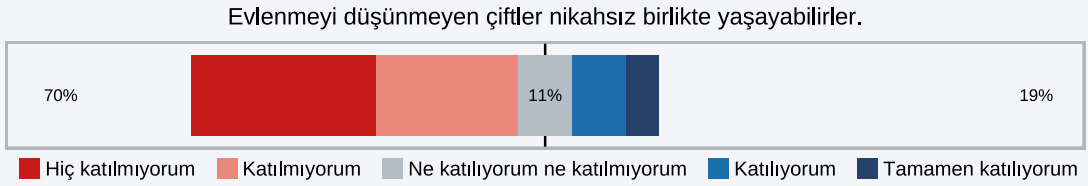
“Üç çocuk ideali Orta Anadolu’da en yüksek”

3 çocuğun ideal olduğunu belirtenlerin oranı %47 ile Orta Anadolu’da en yüksek seviyededir. Orta Anadolu’yu %40 ile Batı Karadeniz, %38 ile Batı Marmara, Doğu Karadeniz ve Ortadoğu

Anadolu takip etmektedir. İdeal çocuk sayısının 2 veya daha az olduğunu belirtenlerin oranı Ege’de %63 ile en yüksek iken Ortadoğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu’da %26 ile en düşük seviyededir. Hiç çocuk sahibi olmamanın ideal olduğunu belirtenlerin oranı ise tüm bölgelerde belirgin seviyede düşüktür.

2.2. Nikahsız Yaşamaya Bakış

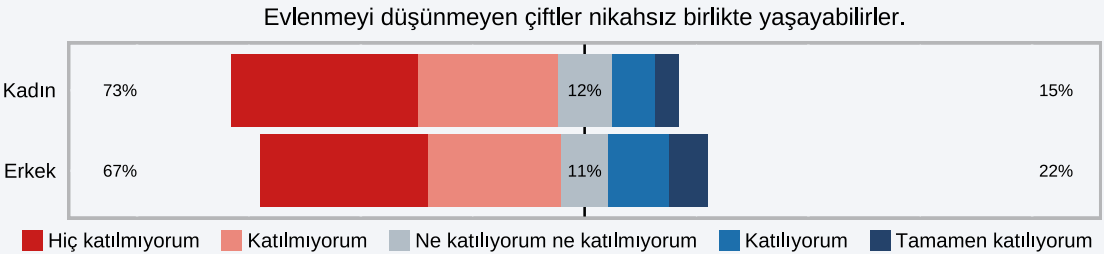
Grafik 2.2.1: Nikahsız Yaşamaya Bakış

“Nikahsız birlikte yaşamaya destek düşük”

Grafik 2.2.1, katılımcıların nikahsız yaşamaya dair yaklaşımlarını ortaya koymaktadır. Grafiğe göre katılımcıların önemli bir bölümünün “Evlenmeyi düşünmeyen çiftler nikahsız birlikte yaşayabilirler” ifadesine katılmadığı görülmektedir. Bu ifadeye yaklaşık %70’lik kesim “hiç katılmıyorum” veya “katılmıyorum” derken %19’u “katılıyorum” veya “tamamen katılıyorum” yanıtını vermiştir. Buna karşılık %11’lik bir kesim “ne katılıyorum ne katılmıyorum” diyerek nötr kalmıştır. Bu bulgular, katılımcılar arasında önemli bir kesimin nikahsız yaşamaya karşı olduğunu ortaya koymaktadır.

Grafik 2.2.2: Cinsiyete Göre Nikahsız Yaşamaya Bakış

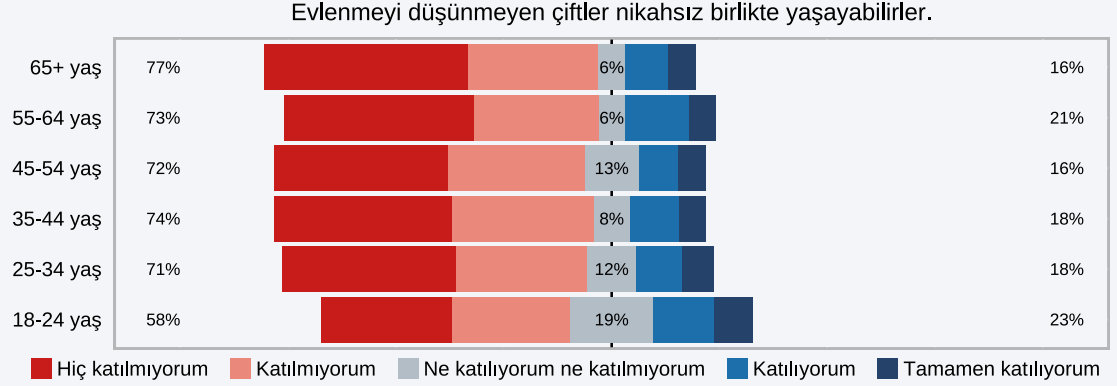

“Nikahsız yaşamaya olumsuz bakış kadınlarda daha yüksek”

Grafik 2.2.2’de katılımcıların nikâhsız birlikte yaşamaya dair görüşlerinin cinsiyete göre dağılımı sunulmaktadır. Grafiğe göre “hiç katılmıyorum” ve “katılmıyorum” yanıtlarının toplamı kadınlarda %73’e ulaşırken erkeklerde bu oran %67’de kalmaktadır. Bu bulgular, her iki cinsiyette de nikahsız yaşamaya karşı görüşün baskın olduğunu, ancak kadınlarda bu tutumun daha güçlü olduğunu göstermektedir. “Katılıyorum” veya “tamamen katılıyorum” diyenlerin toplam oranı erkeklerde

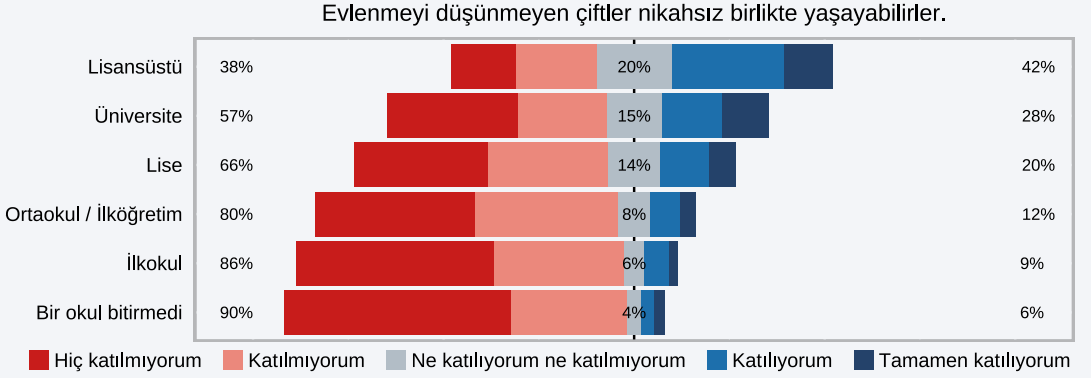
%22 iken kadınlarda %15'tir. Bu dağılım, erkeklerde destek düzeyinin görece daha yüksek olduğuna işaret etmektedir. Kararsızların oranı ise kadınlarda %12, erkeklerde %11 ile birbirine oldukça yakındır.

Grafik 2.2.3: Yaş Gruplarına Göre Nikahsız Yaşamaya Bakış

“Yaş azaldıkça nikahsız birlikte yaşamaya destek artıyor”

Grafik 2.2.3'te katılımcıların nikâhsız birlikte yaşamaya dair görüşlerinin yaş gruplarına göre dağılımı sunulmaktadır. Grafiğe göre “katılıyorum” ve “tamamen katılıyorum” yanıtlarının toplamı 18–24 yaş grubunda %23 ile en yüksek seviyededir. Bu oran 25–34 ve 35–44 yaş gruplarında %18 civarında seyrederken 45–54 yaş grubu ile 65 yaş ve üzerindekilerde ise %16'ya gerilemektedir. Bu bulgular, genç yaş gruplarının nikahsız birlikte yaşamaya daha olumlu yaklaştığını göstermektedir. “Hiç katılmıyorum” ve “katılmıyorum” yanıtlarının toplamı 65 yaş ve üzerindekilerde %77'ye ulaşmaktadır. Benzer şekilde 55–64 yaş grubunda %73, 45–54 yaşta %72 ve 35–44 yaşta %74'tür. Buna karşılık 18–24 yaş grubunda nikahsız yaşamaya karşı olanların oranı %58 ile diğer yaş gruplarına kıyasla daha düşüktür. “Ne katılıyorum ne katılmıyorum” diyenlerin oranı ise 18–24 yaş grubunda %19 ile en yüksek düzeydedir; diğer yaş gruplarında bu oran genellikle %6 ile %13 arasında değişmektedir. Bu dağılım, yaş ilerledikçe nikahsız birlikte yaşamaya karşı çıkışın güçlendiğini, gençlerde ise hem destek hem de kararsızlık düzeyinin daha yüksek olduğunu göstermektedir.

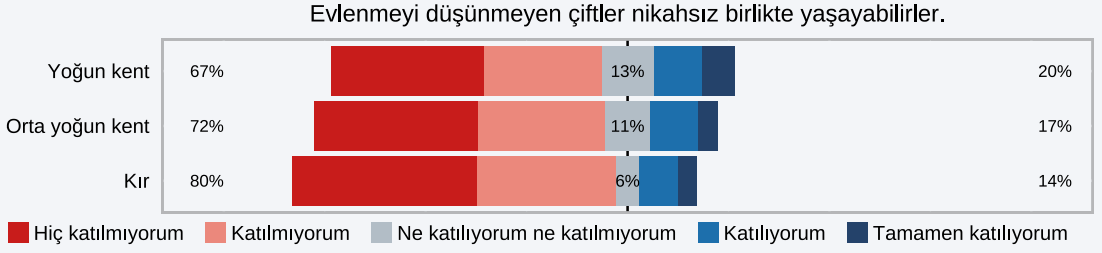
Grafik 2.2.4: Eğitim Seviyelerine Göre Nikahsız Yaşamaya Bakış

“Eğitim düzeyi yükseldikçe nikahsız birlikte yaşamaya destek artıyor”

Grafik 2.2.4’te katılımcıların nikâhsız birlikte yaşamaya dair görüşlerinin eğitim seviyesine göre dağılımı sunulmaktadır. Grafiğe göre “katılıyorum” ve “tamamen katılıyorum” diyenlerin oranı lisansüstü mezunlarda %42 ile en yüksek seviyededir. Üniversite mezunlarında bu oran %28, lise mezunlarında %20’dir. Eğitim seviyesi düştükçe destek belirgin biçimde azalarak ortaokul/ilköğretim mezunlarında %12’ye, ilkokul mezunlarında %9’a ve herhangi bir okul bitirmeyenlerde %6’ya kadar gerilemektedir. Bu bulgular, eğitim arttıkça nikahsız birlikte yaşamaya yönelik esnek tutumların güçlendiğini göstermektedir.

“Hiç katılmıyorum” ve “katılmıyorum” yanıtlarının toplamı okul bitirmeyenlerde %90, ilkokul mezunlarında %86 ve ortaokul/ilköğretim mezunlarında %80 ile oldukça yüksektir. Bu oran lise mezunlarında %66’ya, üniversite mezunlarında %57’ye ve lisansüstü mezunlarda %38’e düşmektedir. Kararsızlık oranı ise lisansüstü mezunlarda %20 ile en yüksek düzeydedir. Bu dağılım, eğitim seviyesi yükseldikçe nikahsız birlikte yaşamaya olumsuz bakışın zayıfladığını, destek ve kararsızlık düzeylerinin ise arttığını göstermektedir.

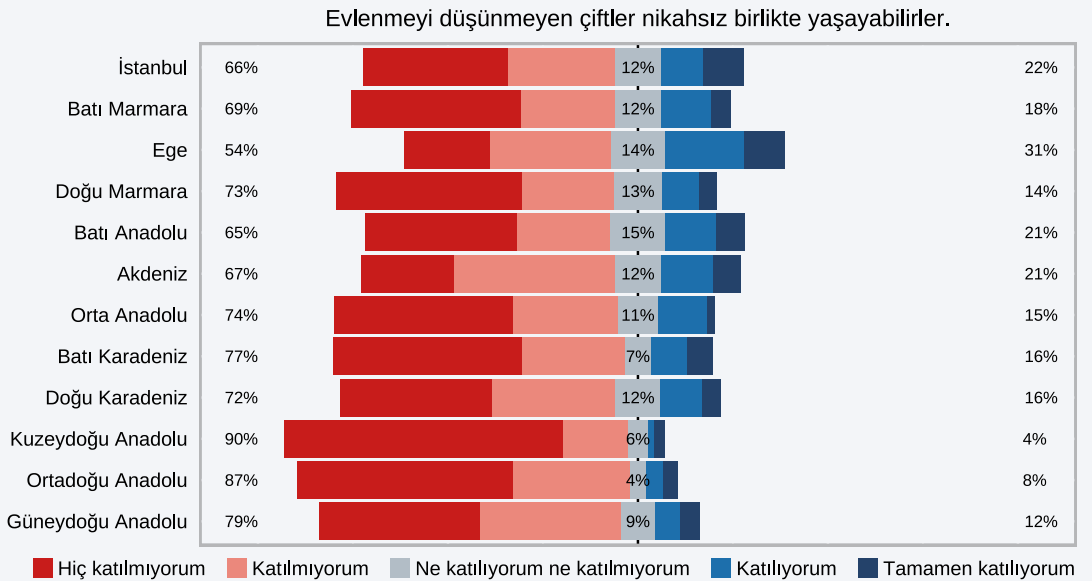
Grafik 2.2.5: Yerleşim Yerine Göre Nikahsız Yaşamaya Bakış

“Nikahsız yaşamaya olumsuz bakanların oranı kırdan daha yüksek”

Grafik 2.2.5'te katılımcıların nikâhsız birlikte yaşamaya dair görüşlerinin yerleşim yerine göre dağılımı sunulmaktadır. Grafiğe göre “hiç katılmıyorum” ve “katılmıyorum” yanıtlarının toplamı kırdan %80 ile en yüksek seviyededir. Bu oran orta yoğun kentlerde %72, yoğun kentlerde ise %67'dir. Bu bulgular, yerleşim yeri küçüldükçe nikahsız birlikteliğe olumsuz bakışın güçlendiğini göstermektedir. “Katılıyorum” ve “tamamen katılıyorum” diyenlerin oranı yoğun kentlerde %20 ile en yüksek düzeydedir. Bu oran orta yoğun kentlerde %17'ye, kırdan ise %14'e düşmektedir. Bu dağılım, kentleşme arttıkça nikahsız birlikte yaşamaya yönelik tutumların esnediğine işaret etmektedir. “Ne katılıyorum ne katılmıyorum” diyenlerin oranı ise yoğun kentte %13, orta yoğun kentte %11 ve kırdan %6'dır.

Grafik 2.2.6: Coğrafi Bölgelere Göre Nikahsız Yaşamaya Bakış

“Nikahsız birlikte yaşamaya yönelik tutumlarda bölgesel ayrışmalar belirgin”

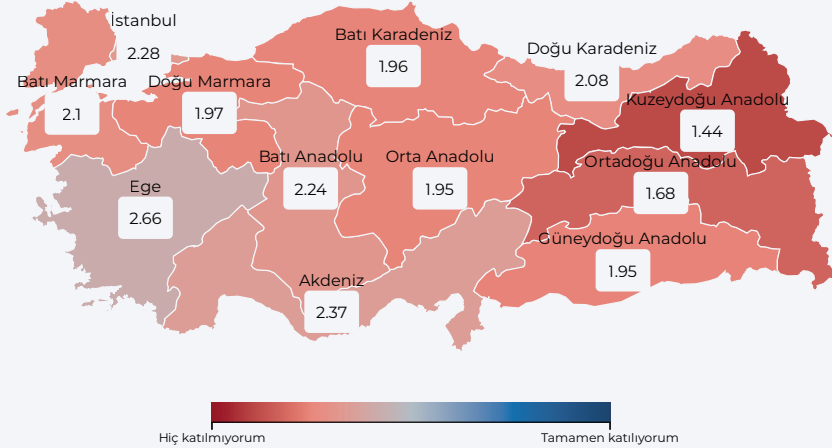
Grafik 2.2.6’da katılımcıların nikahsız birlikte yaşamaya dair görüşlerinin bölgelere göre dağılımı sunulmaktadır. Grafiğe göre “hiç katılmıyorum” ve “katılmıyorum” yanıtlarının toplamı Kuzeydoğu Anadolu’da %90 ile en yüksek seviyededir. Bu oran Ortadoğu Anadolu’da %87, Güneydoğu Anadolu’da %79’dur. Benzer şekilde Batı Karadeniz’de %77 ve Orta Anadolu’da %74’tür.

“Nikahsız birlikteliğe yönelik esnek tutumlar batı bölgelerinde ön planda”

“Katılıyorum” ve “tamamen katılıyorum” diyenlerin oranı Ege’de %31 ile en yüksek düzeydedir. İstanbul’da bu oran %22, Batı Anadolu ve Akdeniz’de %21’dir. Buna karşılık Kuzeydoğu Anadolu’da %4, Ortadoğu Anadolu’da %8 seviyesindedir. Bu dağılım, batı bölgelerinde daha esnek tutumların öne çıktığına işaret etmektedir. “Ne katılıyorum ne katılmıyorum” diyenlerin oranı Batı Anadolu’da %15, Ege’de %14 ve Doğu Marmara’da %13’tür; Ortadoğu Anadolu’da ise %4 ile en düşük düzeydedir. Bulgular, nikahsız birlikte yaşamaya yönelik desteğin batıya gidildikçe arttığını, doğuya gidildikçe nikahsız yaşamaya karşı çıkan yaklaşımın güçlendiğini göstermektedir.

Harita 2.2.1: Nikahsız Yaşamaya Bakışın Coğrafi Dağılımı

'Evlenmeyi düşünmeyen çiftler nikahsız birlikte yaşayabilirler.' ifadesine ne kadar katılıyorsunuz?

“Nikahsız birlikteliklere yönelik mesafeli tutum Batıdan doğuya gidildikçe artıyor”

Harita 2.2.1’de nikahsız birlikteliklere yönelik tutumlar, 5’li Likert ölçeği üzerinden hesaplanan bölgesel ortalamalar dikkate alındığında, Türkiye genelinde bölgesel bazda belirgin bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. 5’li Likert ölçeğinde hesaplanan ortalama skorların tüm bölgelerde 3 (nötr değer) puanın altında kalması, ülke genelinde bu yaşam biçimine yönelik mesafeli ve

onaylamayan bir tutumun hakim olduğunu göstermektedir. Ancak kabul düzeyinin yoğunluğu incelendiğinde, Batı-Doğu ekseninde net bir ayrışma gözlemlenmektedir. En yüksek skorların Ege (2,66), Akdeniz (2,37) ve İstanbul (2,28) gibi kıyı ve metropol bölgelerde yoğunlaşması, bu bölgelerde geleneksel aile normlarının diğer bölgelere kıyasla daha esnek bir yapı sergilediğine işaret etmektedir.

“Nikahsız yaşamaya bakışın en olumsuz olduğu bölge Kuzeydoğu Anadolu”

Buna karşılık, Türkiye’nin doğusuna doğru gidildikçe nikahsız birlikteliklere yönelik toplumsal onay düzeyinin belirgin şekilde düştüğü görülmektedir. Özellikle Kuzeydoğu Anadolu (1,44) ve Ortadoğu Anadolu (1,68) bölgelerinde skorların “hiç katılmıyorum” seviyesine oldukça yakın olması, bu coğrafyalarda muhafazakâr aile değerlerinin ve evlilik kurumuna verilen önemin çok daha baskın bir normatif güç taşıdığını kanıtlamaktadır.

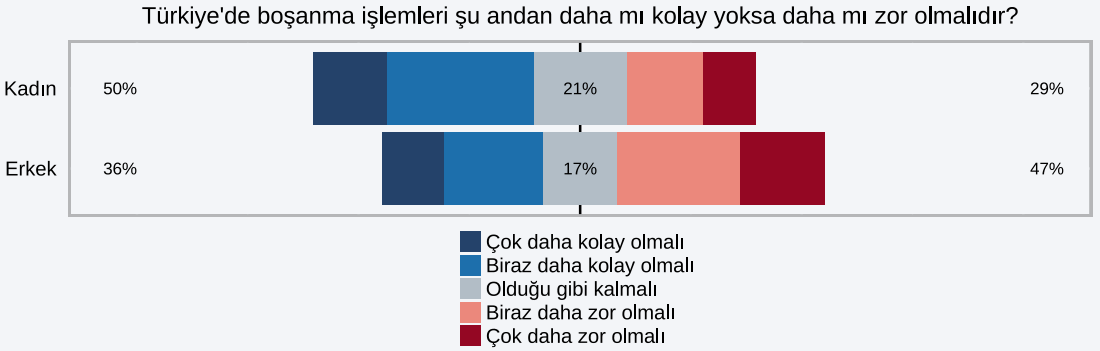
2.3. Boşanma İşlemlerine Yönelik Görüşler

Grafik 2.3.1: Boşanma İşlemlerine Yönelik Görüşler

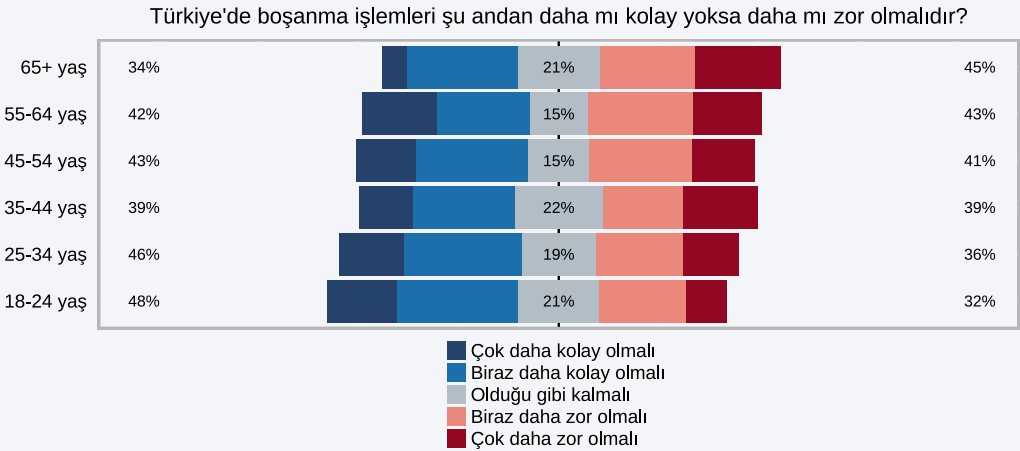
“Çoğunluk, boşanma işlemlerinin daha kolay olması gerektiğini düşünüyor”

Grafik 2.3.1, boşanma işlemlerinin mevcut duruma kıyasla daha kolay mı yoksa daha zor mu olması gerektiğine ilişkin katılımcı görüşlerinin dağılımını göstermektedir. Katılımcıların %43’ü boşanma işlemlerinin “çok daha kolay” ya da “biraz daha kolay” olması gerektiğini düşünmektedir. Buna karşılık boşanmanın zorlaştırılması gerektiğini savunanların oranı %38’de kalmaktadır. Mevcut durumun korunmasını isteyenlerin oranı ise %19’dur. Bu bulgular, boşanma süreçlerine ilişkin toplumda belirgin bir değişim talebinin bulunduğunu ortaya koymaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde, kolaylaştırma yönündeki talep ile zorlaştırma yönündeki beklenti arasındaki fark sınırlı olmakla birlikte, eğilim görece kolaylaştırma yönünde ağır basmaktadır. Mevcut uygulamanın sürdürülmesini isteyenlerin daha düşük bir oranda kalması ise tartışmanın iki uç görüş etrafında yoğunlaştığını göstermektedir ve bu dağılım, belirgin bir toplumsal uzlaşıdan ziyade farklı eğilimlerin bir arada varlığını yansıtmaktadır.

Grafik 2.3.2: Cinsiyete Göre Boşanma İşlemlerine Yönelik Görüşler

“Boşanmanın kolaylaştırılması yönündeki eğilim kadınlarda çok daha güçlü”

Grafik 2.3.2, boşanma işlemlerinin mevcut duruma kıyasla daha kolay mı yoksa daha zor mu olması gerektiğine ilişkin görüşlerin cinsiyete göre dağılımını göstermektedir. Katılımcı kadınların %50’si boşanma işlemlerinin “çok daha kolay” ya da “biraz daha kolay” olması gerektiğini düşünürken bu oran erkeklerde %36’da kalmaktadır. Buna karşılık mevcut durumun korunmasını isteyenlerin oranı kadınlarda %21, erkeklerde %17’dir. Boşanmanın zorlaştırılması gerektiğini savunanların oranı ise erkeklerde %47’ye yükselirken kadınlarda %29 seviyesindedir. Bu bulgular, boşanma süreçlerine ilişkin tutumların cinsiyete göre belirgin biçimde farklılaştığını ortaya koymaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde, kadınlar daha çok kolaylaştırma yönünde bir eğilim sergilerken erkeklerde zorlaştırma yönündeki görüşlerin daha baskın olduğu görülmektedir.

Grafik 2.3.3: Yaş Gruplarına Göre Boşanma İşlemlerine Yönelik Görüşler

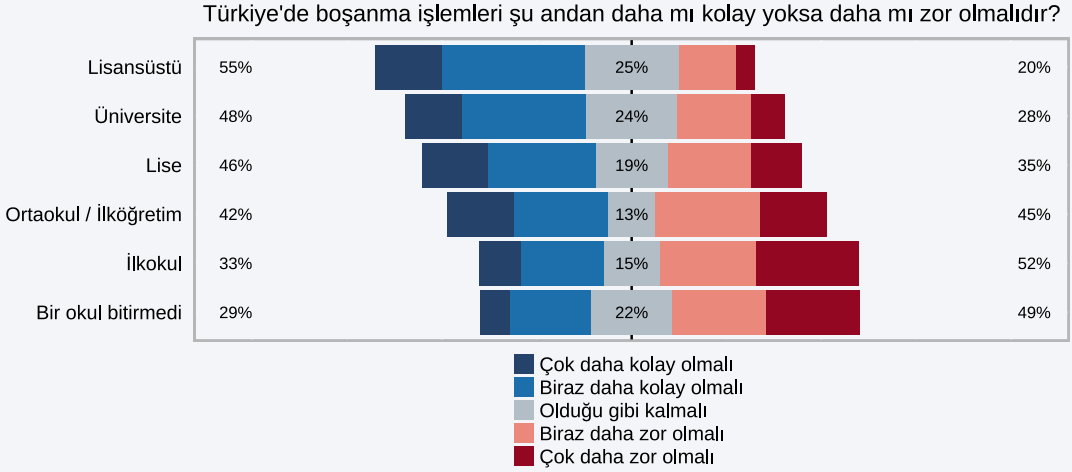
“Gençler boşanma işlemlerinin daha kolay olması gerektiğini düşünüyor”

Grafik 2.3.3, boşanma işlemlerinin mevcut duruma kıyasla daha kolay mı yoksa daha zor mu olması gerektiğine ilişkin görüşlerin yaş gruplarına göre dağılımını göstermektedir. 18–24 yaş grubundaki katılımcıların %48’i, 25–34 yaş grubundaki katılımcıların ise %46’sı boşanma işlemlerinin “çok daha kolay” ya da “biraz daha kolay” olması gerektiğini belirtmektedir. Bu oran 45–54 yaş grubunda %43’e, 55–64 yaş grubunda %42’ye gerilerken 35–44 yaş grubunda %39’a, 65 yaş ve üzerindekilerde ise %34’e düşmektedir.

“Yaş arttıkça boşanmanın zorlaştırılması gerektiği fikri artıyor”

Buna karşılık boşanmanın “biraz daha zor” ya da “çok daha zor” olması gerektiğini düşünenlerin oranı 65 yaş ve üzerindekilerde %45 ile en yüksek seviyededir. Bu oran 55–64 yaş grubunda %43, 45–54 yaş grubunda %41’dir. 18–24 yaş grubunda ise zorlaştırma talebi %32 ile daha sınırlı kalmaktadır. Mevcut durumun korunmasını isteyenlerin oranı tüm yaş gruplarında %15 ile %22 arasında değişmekte olup en yüksek oran %22 ile 35–44 yaş grubunda görülmektedir. Bu bulgular, boşanma süreçlerine ilişkin tutumların yaşa bağlı olarak farklılaştığını; genç yaş gruplarında kolaylaştırma eğiliminin, ileri yaş gruplarında ise zorlaştırma eğiliminin daha güçlü olduğunu göstermektedir.

Grafik 2.3.4: Eğitim Seviyelerine Göre Boşanma İşlemlerine Yönelik Görüşler

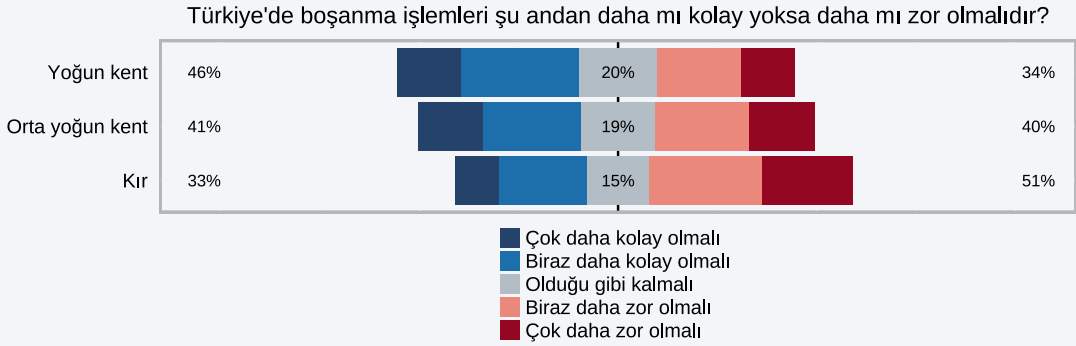
“Eğitim seviyesi yükseldikçe boşanmanın kolaylaştırılması yönündeki eğilim artıyor”

Grafik 2.3.4, boşanma işlemlerinin mevcut duruma kıyasla daha kolay mı yoksa daha zor mu olması gerektiğine ilişkin görüşlerin eğitim seviyesine göre dağılımını göstermektedir. Lisansüstü mezunların %55’i, üniversite mezunlarının %48’i ve lise mezunlarının %46’sı boşanma işlemlerinin “çok daha kolay” ya da “biraz daha kolay” olması gerektiğini belirtmektedir. Bu oran ortaokul/ilköğretim mezunlarında %42’ye, ilkokul mezunlarında %33’e ve herhangi bir okul bitirmeyenlerde %29’a kadar gerilemektedir.

“İlkokul mezunlarının yarıdan fazlası boşanmanın daha zor olması gerektiğini düşünüyor”

Diğer yandan boşanmanın “biraz daha zor” ya da “çok daha zor” olması gerektiğini belirtenlerin oranı ilköğretim mezunlarında %52, okul bitirmeyenlerde %49 ve ortaokul/ilköğretim mezunlarında %45 ile daha yüksek seviyelerdedir. Bu oran lisansüstü mezunlarda %20’ye düşerken üniversite mezunlarında %28 ve lise mezunlarında %35 olarak ölçülmüştür. Mevcut durumun korunmasını isteyenlerin oranı lisansüstü mezunlarda %25 ile en yüksek düzeydedir; diğer eğitim gruplarında ise %13–22 aralığında seyretmektedir. Bu bulgular, eğitim seviyesi yükseldikçe boşanma işlemlerinde kolaylaştırmaya yönelik görüşün arttığını, düşük eğitim gruplarında ise zorlaştırma yönündeki tutumların daha baskın olduğunu göstermektedir.

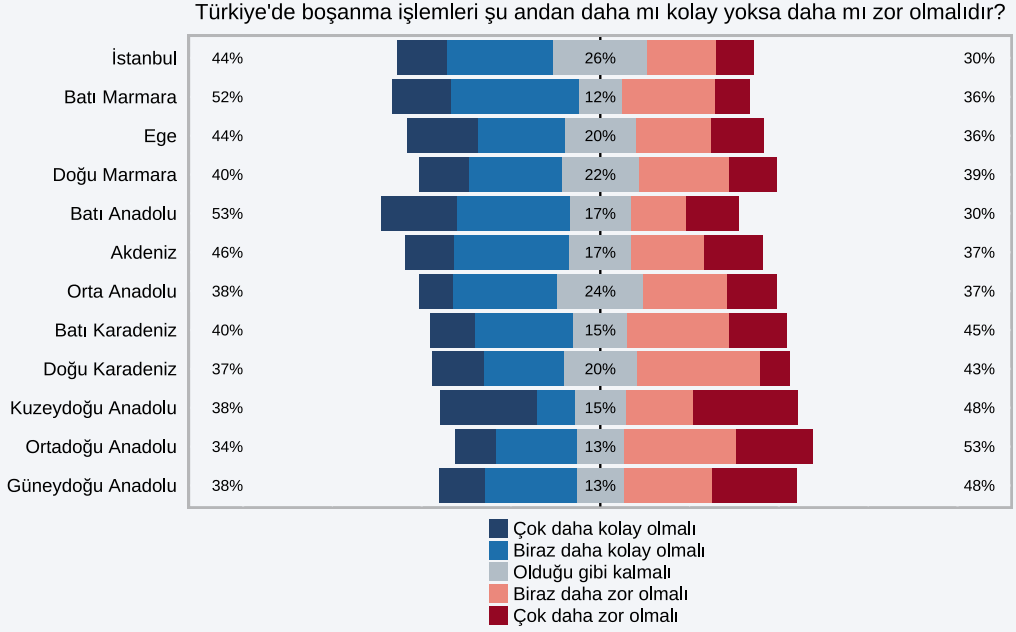
Grafik 2.3.5: Yerleşim Yerine Göre Boşanma İşlemlerine Yönelik Görüşler

“Kırda, boşanmanın zorlaştırılması yönündeki görüşler daha baskın”

Grafik 2.3.5 boşanma işlemlerinin mevcut duruma kıyasla daha kolay mı yoksa daha zor mu olması gerektiğine ilişkin görüşlerin yerleşim yerine göre dağılımını göstermektedir. Kırdaki katılımcıların %51’i boşanmanın “biraz daha zor” ya da “çok daha zor” olması gerektiğini belirtirken bu oran orta yoğun kentlerde %40’a, yoğun kentlerde ise %34’e düşmektedir. Buna karşılık boşanmanın “çok daha kolay” ya da “biraz daha kolay” olması gerektiğini düşünenlerin oranı yoğun kentlerde %46 ile en yüksek düzeydedir. Bu oran orta yoğun kentlerde %41, kırdaki ise %33’tür. Mevcut durumun korunmasını isteyenlerin oranı ise yoğun kentte %20, orta yoğun kentte %19 ve kırdaki %15 olarak ölçülmüştür. Bu bulgular, kırdan yoğun kente geçtikçe kolaylaştırma eğiliminin arttığını, kırsal alanlarda ise boşanma işlemlerinin daha zor olması yönündeki görüşlerin ağırlıkta olduğunu göstermektedir.

Grafik 2.3.6: Coğrafi Bölgelere Göre Boşanma İşlemlerine Yönelik Görüşler

“Boşanma işlemlerine yönelik tutumlar bölgeler arasında belirgin farklılık gösteriyor”

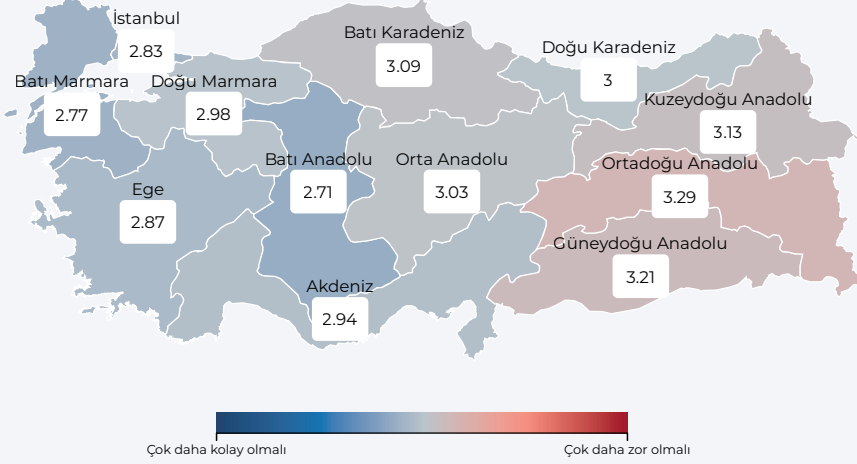
Grafik 2.3.6, boşanma işlemlerinin mevcut duruma kıyasla daha kolay mı yoksa daha zor mu olması gerektiğine ilişkin görüşlerin bölgelere göre dağılımını göstermektedir. Batı Anadolu’da katılımcıların %53’ü ve Batı Marmara’da %52’si boşanmanın “çok daha kolay” ya da “biraz daha kolay” olması gerektiğini belirtmektedir. İstanbul ve Ege’de bu oran %44 seviyesindedir. Bununla birlikte Ortadoğu Anadolu’da kolaylaştırma yönünde görüş bildirenlerin oranı %34 ile en düşük düzeydedir.

“Batı bölgelerinde boşanmayı kolaylaştırma yönündeki tutumlar görece yüksek”

Boşanmanın “biraz daha zor” ya da “çok daha zor” olması gerektiğini savunanların oranı Ortadoğu Anadolu’da %53 ile en yüksek seviyededir. Bu oran Kuzeydoğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu’da %48, Doğu Karadeniz’de %43 ve Batı Karadeniz’de %45’tir. Buna karşılık İstanbul (%30) ve Batı Anadolu (%30) boşanma işlemlerinin daha zor olması gerektiğine yönelik görüş bildirenlerin en düşük olduğu bölgelerdir. Mevcut durumun korunmasını isteyenlerin oranı ise genellikle %12–26 aralığında seyretmekte olup en yüksek oran %26 ile İstanbul’dadır. Bu oranı %24 ile Orta Anadolu takip etmektedir. Bu bulgular, batı bölgelerinde kolaylaştırma eğiliminin, doğu bölgelerinde ise zorlaştırma eğiliminin daha baskın olduğunu göstermektedir.

Harita 2.3.1: Boşanma İşlemlerine Yönelik Görüşlerin Coğrafi Dağılımı

Türkiye’de boşanma işlemleri şu andan daha mı kolay yoksa daha mı zor olmalıdır?

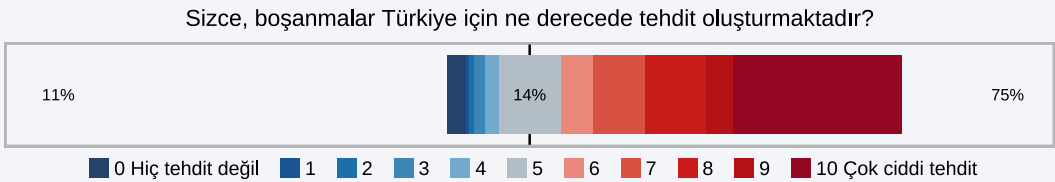

“Doğu bölgelerinde boşanmanın daha zor olmasına yönelik fikir baskın”

Harita 2.3.1’de boşanma işlemlerinin zorluk derecesine yönelik tutumlar, 5’li Likert ölçeği üzerinden hesaplanan bölgesel ortalamalar dikkate alınarak sunulmuştur. Harita 2.3.1’in verilerine göre, batı bölgelerinde skorlar 3 puanlık «nötr» değerinin altında (kolaylaştırma yönünde) kalırken doğu bölgelerinde bu değer üzerine (zorlaştırma yönünde) çıktığı gözlemlenmektedir. Batı Anadolu (2,71) ve Batı Marmara (2,77) gibi bölgeler boşanma süreçlerinin daha esnek hale getirilmesine en yakın duran kesimler olarak öne çıkmaktadır. Buna karşılık, Türkiye’nin doğusuna gidildikçe boşanmanın zorlaştırılması gerektiğine dair görüşlerin ağırlık kazandığı görülmektedir. Özellikle Ortadoğu Anadolu (3,29) ve Güneydoğu Anadolu (3,21) bölgelerinde skorların 3 puan barajını aşması, bu coğrafyalarda aile birliğinin korunmasına yönelik muhafazakâr tutumun yasal süreçlere de yansıdığını kanıtlamaktadır.

2.4. Toplumsal Tehdit Olarak Boşanma

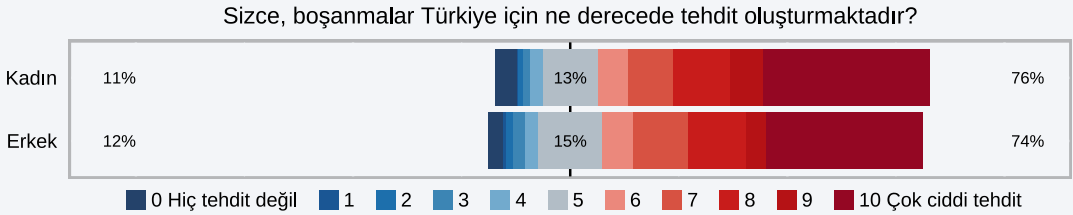
Grafik 2.4.1: Boşanmanın Toplumsal Tehdit Oluşu

“Katılımcıların büyük çoğunluğu boşanmaları Türkiye için tehdit olarak görüyor”

Grafik 2.4.1, katılımcıların, boşanmaların Türkiye için ne ölçüde tehdit oluşturduğuna ilişkin 0–10 arası puanlamaya dayalı değerlendirmelerinin dağılımını göstermektedir. Katılımcıların %75’inin boşanmaları 6–10 düzeyinde değerlendirilerek Türkiye için tehdit olarak gördüğünü ortaya koymaktadır. Buna karşılık boşanmaların tehdit oluşturmadığını düşünenlerin (0–4 aralığı) oranı %11’de kalmaktadır. %14’lük bir kesim ise orta noktada konumlanarak nötr bir tutum sergilemiştir. Bu dağılım, boşanma olgusunun katılımcılar nezdinde yalnızca bireysel bir mesele olarak değil, aynı zamanda toplumsal düzeyde bir risk unsuru olarak algılandığını göstermektedir. Karşıt görüşün oldukça sınırlı kalması, boşanmanın aile yapısı ve toplumsal düzen üzerindeki etkilerine dair güçlü bir kaygının varlığına işaret etmektedir.

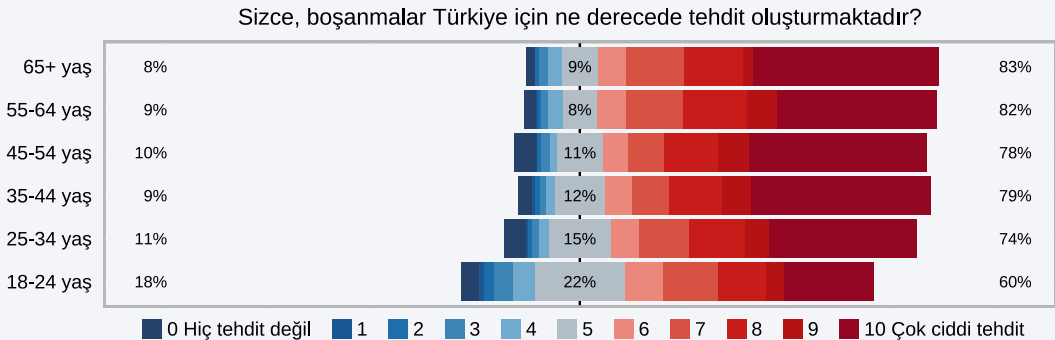
Grafik 2.4.2: Cinsiyete Göre Boşanmanın Toplumsal Tehdit Oluşu

“Boşanmalara dair tehdit algısı kadın ve erkeklerde benzer düzeyde”

Grafik 2.4.2, katılımcıların, boşanmaların Türkiye için ne ölçüde tehdit oluşturduğuna ilişkin değerlendirmelerinin cinsiyete göre dağılımını göstermektedir. Katılımcı kadınların %76’sı, erkeklerin ise %74’ü boşanmaları 6–10 aralığında değerlendirilerek Türkiye açısından tehdit olarak görmektedir. Bu bulgular, tehdit algısının her iki cinsiyette de oldukça yüksek ve birbirine yakın olduğunu göstermektedir. Buna karşılık boşanmaları tehdit olarak görmeyenlerin (0–4 aralığı) oranı kadınlarda %11, erkeklerde %12’dir. Nötr değerlendirme yapanların oranı ise kadınlarda %13, erkeklerde %15 seviyesindedir. Bu dağılım, boşanmanın toplumsal bir risk olarak algılanmasında katılımcılar arasında cinsiyete bağlı belirgin bir farklılaşma olmadığını göstermektedir.

Grafik 2.4.3: Yaş Gruplarına Göre Boşanmanın Toplumsal Tehdit Oluşu

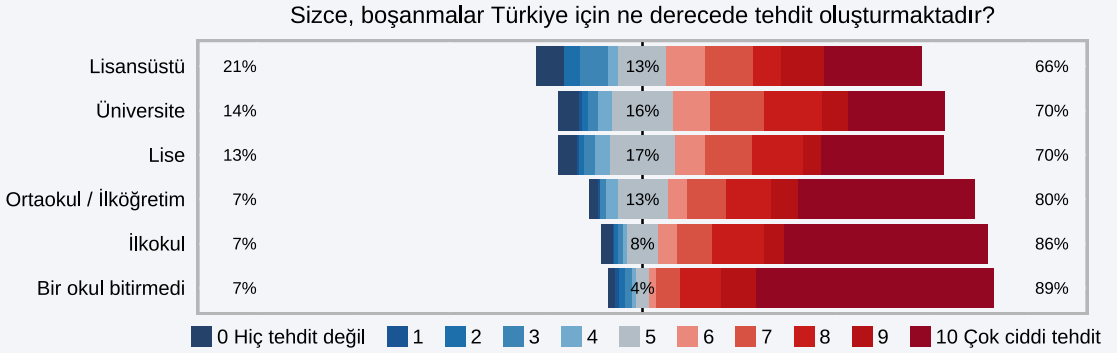
“Boşanmaların tehdit olarak algılanması yaş arttıkça güçleniyor”

Grafik 2.4.3, katılımcıların, boşanmaların Türkiye için ne ölçüde tehdit oluşturduğuna ilişkin değerlendirmelerinin yaş gruplarına göre dağılımını göstermektedir. 65 yaş ve üzeri grupta katılımcıların %83’ü, 55–64 yaş grubunda %82’si boşanmaları 6–10 aralığında değerlendirerek Türkiye açısından tehdit olarak görmektedir. Bu oran 45–54 yaş grubunda %78, 35–44 yaş grubunda %79’dur.

“Boşanmanın tehdit oluşturduğu fikrine en düşük katılım 18-24 yaş grubunda”

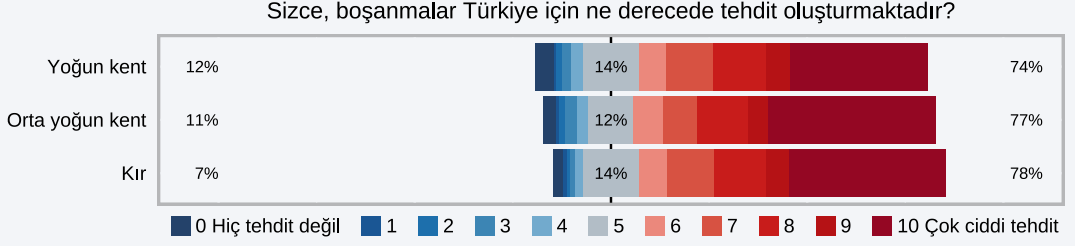
18–24 yaş grubunda boşanmaları tehdit olarak görenlerin oranı %60 ile diğer yaş gruplarına kıyasla daha düşüktür; aynı grupta tehdit oluşturmadığını düşünenlerin oranı %18, nötr değerlendirme yapanların oranı ise %22’dir. 25–34 yaş grubunda tehdit algısı %74’e yükselmektedir. Bu bulgular, yaş ilerledikçe katılımcılar arasında boşanmanın toplumsal bir risk olarak algılanma düzeyinin arttığını, genç yaş gruplarında ise tehdit algısının daha sınırlı kaldığını göstermektedir.

Grafik 2.4.4: Eğitim Seviyelerine Göre Boşanmanın Toplumsal Tehdit Oluşu

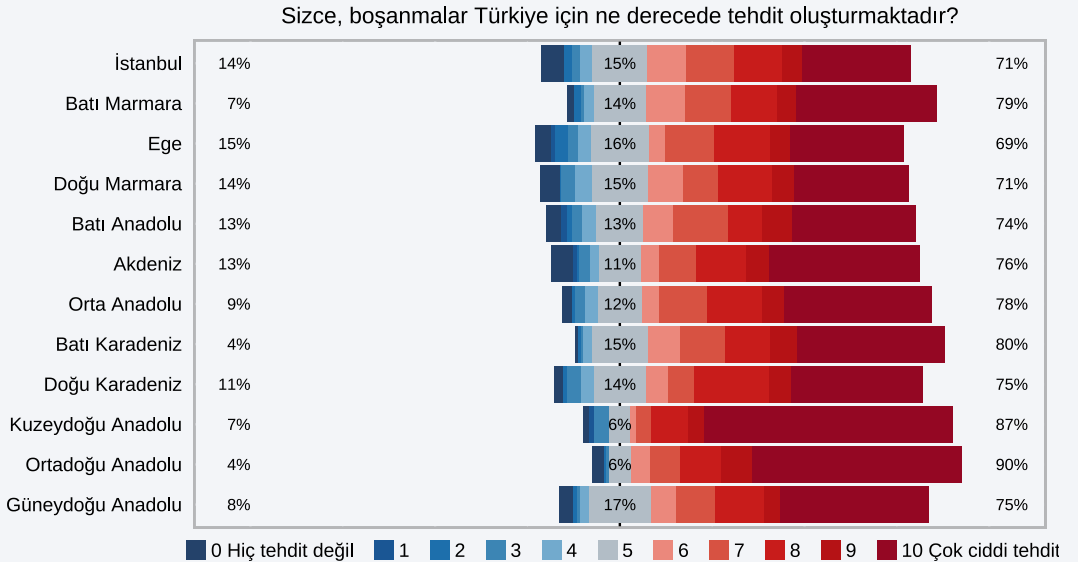
“Eğitim seviyesi düştükçe boşanmaların tehdit olarak algılanma düzeyi artıyor”

Grafik 2.4.4, katılımcıların, boşanmaların Türkiye için ne ölçüde tehdit oluşturduğuna ilişkin değerlendirmelerinin eğitim seviyesine göre dağılımını göstermektedir. Herhangi bir okul bitirmeyen katılımcıların %89’u, ilköğretim mezunlarının %86’sı ve ortaokul/ilköğretim mezunlarının %80’i boşanmaları 6–10 aralığında değerlendirerek Türkiye açısından tehdit olarak görmektedir. Bu oran lise ve üniversite mezunlarında %70 seviyesine gerilerken lisansüstü mezunlarda %66’dır. Boşanmaların tehdit oluşturmadığını düşünenlerin oranı lisansüstü mezunlarda %21 ile en yüksek düzeydedir; üniversite mezunlarında %14, lise mezunlarında %13’tür. Nötr değerlendirme yapanların oranı ise eğitim gruplarında %4 ile %17 arasında değişmektedir. Bu bulgular, eğitim seviyesi arttıkça boşanmanın toplumsal tehdit olarak algılanma düzeyinin zayıfladığını, düşük eğitim gruplarında ise bu algının daha güçlü ve yaygın olduğunu göstermektedir.

Grafik 2.4.5: Yerleşim Yerine Göre Boşanmanın Toplumsal Tehdit Oluşu

“Boşanmalara dair tehdit algısı yerleşim yerlerine göre benzerlik gösteriyor”

Grafik 2.4.5, katılımcıların, boşanmaların Türkiye için ne ölçüde tehdit oluşturduğuna ilişkin değerlendirmelerinin yerleşim yerine göre dağılımını göstermektedir. Yoğun kentte katılımcıların %74’ü, orta yoğun kentte %77’si ve kırdaki %78’i boşanmaları 6–10 aralığında değerlendirerek Türkiye açısından tehdit olarak görmektedir. Bu bulgular, tehdit algısının tüm yerleşim yerlerinde yüksek düzeyde ve birbirine oldukça yakın olduğunu göstermektedir. Buna karşılık boşanmaların tehdit oluşturmadığını düşünenlerin oranı kırdaki %7 ile en düşük seviyededir; aynı oran yoğun kentte %12, orta yoğun kentte %11’dir. Nötr değerlendirme yapanların oranı ise tüm yerleşim tiplerinde %12–14 aralığında seyretmektedir. Bu dağılım, boşanmanın toplumsal bir risk olarak algılanmasının kent-kır ayrımından bağımsız biçimde yaygın olduğunu göstermektedir.

Grafik 2.4.6: Coğrafi Bölgelere Göre Boşanmanın Toplumsal Tehdit Oluşu

“Boşanmaya dair tehdit algısı Ortadoğu ve Kuzeydoğu Anadolu’da en yüksek”

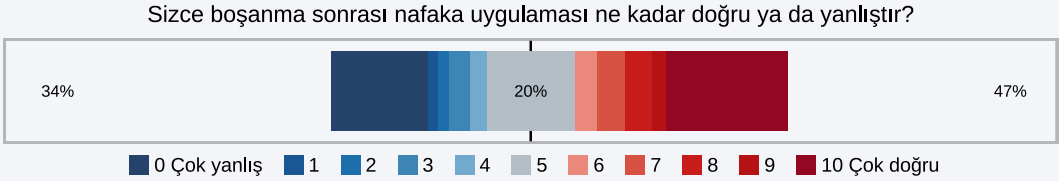
Grafik 2.4.6, katılımcıların, boşanmaların Türkiye için ne ölçüde tehdit oluşturduğuna ilişkin değerlendirmelerinin bölgelere göre dağılımını göstermektedir. Ortadoğu Anadolu’da katılımcıların %90’ı, Kuzeydoğu Anadolu’da %87’si, Batı Karadeniz’de %80’i ve Batı Marmara’da %79’u boşanmaları 6–10 aralığında değerlendirerek Türkiye açısından tehdit olarak görmektedir. Akdeniz (%76), Doğu Karadeniz (%75) ve Güneydoğu Anadolu (%75) da yüksek tehdit algısının görüldüğü bölgeler arasındadır. Ege’de bu oran %69 ile en düşük seviyededir; İstanbul ve Doğu Marmara’da %71, Batı Anadolu’da %74’tür. Buna rağmen hiçbir bölgede tehdit algısı %65’in altına düşmemektedir.

“Boşanmalar tüm bölgelerde tehdit olarak algılanıyor”

Boşanmaları tehdit olarak görmeyenlerin oranı ise genellikle %4 ile %15 arasında değişmekte olup Batı Karadeniz (%4) ve Ortadoğu Anadolu (%4) bölgelerinde en düşük düzeydedir. Bu bulgular, katılımcılar nezdinde boşanmanın Türkiye genelinde yaygın biçimde toplumsal bir tehdit olarak algılandığını ve bölgesel farklılıkların düzey farkı yaratmakla birlikte yön değiştirmediklerini göstermektedir.

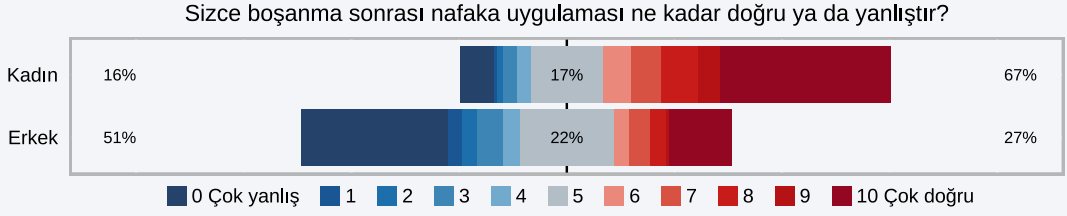
2.5. Nafaka Uygulamasına Bakış

Grafik 2.5.1: Nafaka Uygulamasına Bakış

“Toplumda nafaka uygulamasına yönelik destek, karşıtlıktan daha yüksek”

Grafik 2.5.1, katılımcıların boşanma sonrası nafaka uygulamasının ne ölçüde doğru ya da yanlış olduğuna ilişkin 0–10 arası puanlamaya dayalı değerlendirmelerinin dağılımını göstermektedir. Katılımcıların %47’si nafaka uygulamasını 6–10 aralığında değerlendirerek “doğru” bulurken %34’ü 0–4 aralığında değerlendirerek “yanlış” bulmaktadır. Orta noktada (5) konumlananların oranı ise %20’dir. Bu bulgular, nafaka uygulamasına yönelik genel eğilimin destek yönünde olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte karşıt görüşün de azımsanmayacak bir düzeyde olduğu görülmektedir; yaklaşık üçte birlik bir kesim uygulamayı yanlış bulurken beşte birlik bir grup nötr bir tutum sergilemektedir. Bu dağılım, nafaka konusunun toplumda belirli ölçüde tartışmalı olmakla birlikte, katılımcılar arasında genel eğilimin uygulamanın doğru bulunduğunu ortaya koymaktadır.

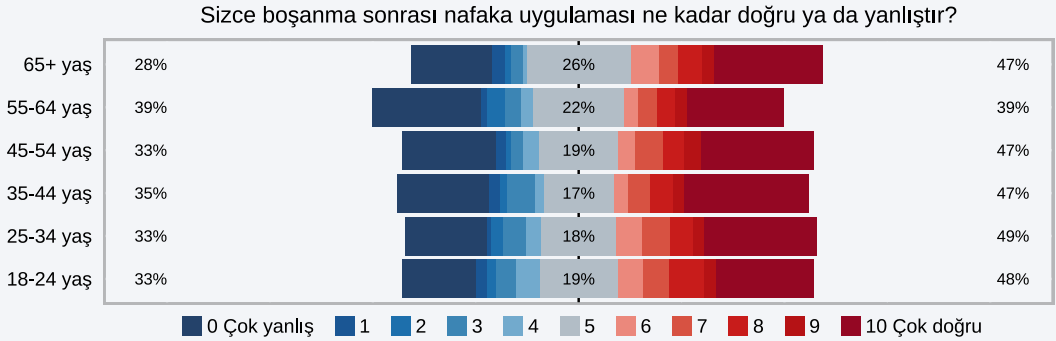
Grafik 2.5.2: Cinsiyete Göre Nafaka Uygulamasına Bakış

“Nafaka uygulamasını doğru bulanların oranı kadınlar arasında çok daha yüksek”

Grafik 2.5.2, katılımcıların boşanma sonrası nafaka uygulamasının ne ölçüde doğru ya da yanlış olduğuna ilişkin değerlendirmelerinin cinsiyete göre dağılımını göstermektedir. Kadınların %67’si nafaka uygulamasını 6–10 aralığında değerlendirerek “doğru” bulurken %16’sı 0–4 aralığında değerlendirerek “yanlış” bulmaktadır. %17’lik bir kesim ise orta noktada konumlanmaktadır.

“Erkek katılımcıların %51’i nafaka uygulamasına karşı”

Buna karşılık erkeklerin %51’i uygulamayı 0–4 aralığında değerlendirerek “yanlış” bulduğunu belirtirken %27’si 6–10 aralığında değerlendirerek “doğru” bulmaktadır; %22’lik bir kesim ise nötr bir tutum sergilemektedir. Bu bulgular, kadınlarda nafaka uygulamasına yönelik desteğin daha güçlü, erkeklerde ise karşıt görüşün daha baskın olduğunu göstermektedir.

Grafik 2.5.3: Yaş Gruplarına Göre Nafaka Uygulamasına Bakış

“55-64 yaş dışındaki tüm gruplarda boşanma sonrası nafaka uygulamasına yönelik tutumlar benzer”

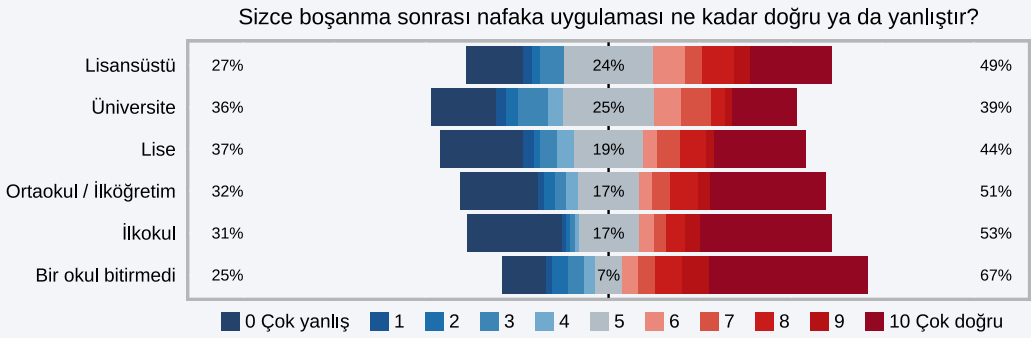
Grafik 2.5.3, katılımcıların boşanma sonrası nafaka uygulamasının ne ölçüde doğru ya da yanlış olduğuna ilişkin değerlendirmelerinin yaş gruplarına göre dağılımını göstermektedir. 18–24 yaş grubunda katılımcıların %48’i, 25–34 yaş grubunda %49’u nafaka uygulamasını 6–10 aralığında değerlendirerek “doğru” bulmaktadır. Benzer şekilde 35–44 ve 45–54 yaş gruplarında destek

oranı %47 seviyesindedir. Buna karşılık 55–64 yaş grubunda bu oran %39’a gerilemektedir. Bu bulgular, genç ve orta yaş gruplarında nafakaya yönelik desteğin daha güçlü olduğunu göstermektedir.

“Nafaka uygulamasını yanlış bulanlar en fazla 55-64 yaş grubunda”

Nafaka uygulamasını 0–4 aralığında değerlendirerek “yanlış” bulanların oranı 55–64 yaş grubunda %39 ile en yüksek düzeydedir. 65 yaş ve üzerindekielerde bu oran %28 olmakla birlikte, nötr değerlendirme yapanların oranı %26 ile bu grupta daha yüksektir. Bu dağılım, yaş grupları arasında keskin bir ayrışmadan ziyade kademeli bir farklılaşmaya işaret etmektedir. Gençlerde destek daha belirgin, ileri yaş gruplarında ise eleştirel yaklaşımın daha görünür olduğunu göstermektedir.

Grafik 2.5.4: Eğitim Seviyelerine Göre Nafaka Uygulamasına Bakış

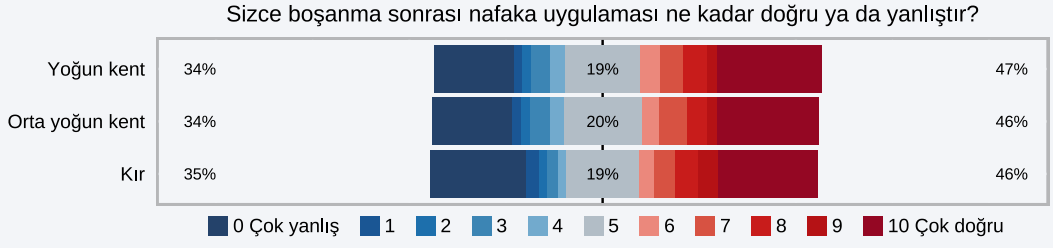
“Eğitim düzeyi azaldıkça nafaka uygulamasına verilen destek artıyor”

Grafik 2.5.4, katılımcıların boşanma sonrası nafaka uygulamasının ne ölçüde doğru ya da yanlış olduğuna ilişkin değerlendirmelerinin eğitim seviyesine göre dağılımını göstermektedir. Herhangi bir okul bitirmeyenlerde katılımcıların %67’si, ilkokul mezunlarında %53’ü ve ortaokul/ilköğretim mezunlarında %51’i nafaka uygulamasını 6–10 aralığında değerlendirerek “doğru” bulmaktadır. Bu oran lise mezunlarında %44’e, üniversite mezunlarında %39’a gerilemektedir; lisansüstü mezunlarda ise %49 seviyesindedir.

“Nafaka uygulamasını yanlış bulanlar lise ve üniversite mezunları arasında en yüksek”

Buna karşılık nafaka uygulamasını 0–4 aralığında değerlendirerek “yanlış” bulanların oranı lise ve üniversite mezunlarında sırasıyla %37 ve %36 ile en yüksektir. Lisansüstü mezunlarda bu oran %27, herhangi bir okul bitirmeyenlerde %25’tir. Nötr değerlendirme yapanların oranı ise özellikle üniversite (%25) ve lisansüstü (%24) gruplarında daha yüksektir. Bu bulgular, düşük eğitim gruplarında nafaka uygulamasına yönelik desteğin daha güçlü olduğunu, yüksek eğitim gruplarında ise tutumların daha eleştirel bir dağılım gösterdiğini ortaya koymaktadır.

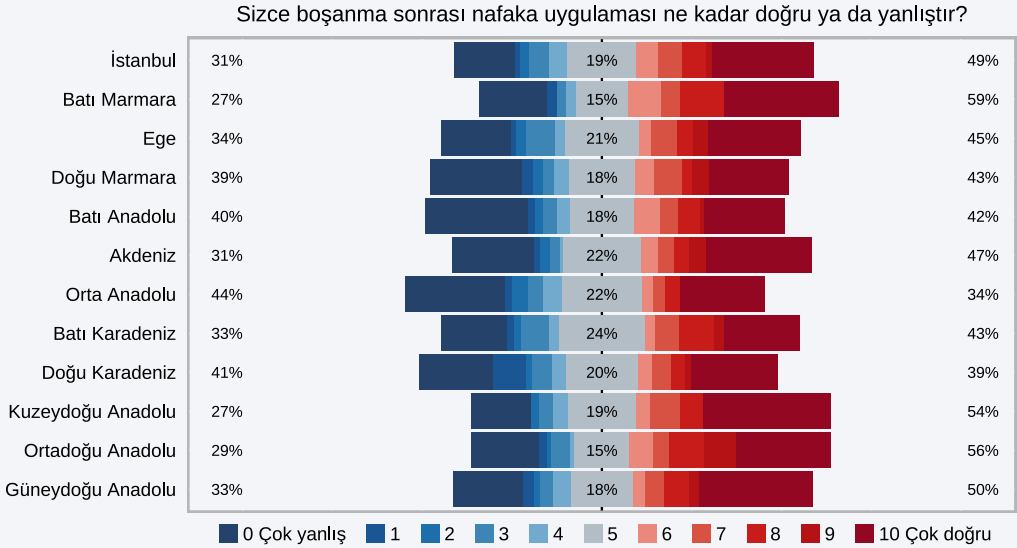
Grafik 2.5.5: Yerleşim Yerine Göre Nafaka Uygulamasına Bakış

“Farklı yerleşim yerlerinde nafaka uygulamasına yönelik tutumlar benzer”

Grafik 2.5.5, katılımcıların boşanma sonrası nafaka uygulamasının ne ölçüde doğru ya da yanlış olduğuna ilişkin değerlendirmelerinin yerleşim tipine göre dağılımını göstermektedir. Katılımcıların %47’si yoğun kentte, %46’sı orta yoğun kentte ve %46’sı kırdan nafaka uygulamasını 6–10 aralığında değerlendirerek “doğru” bulmaktadır. Bu bulgular, nafaka konusundaki destek düzeyinin yerleşim türlerine göre büyük ölçüde benzer olduğunu göstermektedir. Diğer yandan, nafaka uygulamasını 0–4 aralığında değerlendirerek “yanlış” bulanların oranı yoğun kentte ve orta yoğun kentte %34, kırdan %35’tir. Nötr değerlendirme yapanların oranı ise tüm yerleşim tiplerinde %19–20 aralığında seyretmektedir. Bu dağılım, nafaka konusundaki tutumların kent-kır ayrımından bağımsız olarak benzer bir örüntü sergilediğini ortaya koymaktadır.

Grafik 2.5.6: Coğrafi Bölgelere Göre Nafaka Uygulamasına Bakış

“Bölgeler arasında nafaka uygulamasına yönelik tutumlar farklılaşıyor”

Grafik 2.5.6, katılımcıların boşanma sonrası nafaka uygulamasının ne ölçüde doğru ya da yanlış olduğuna ilişkin değerlendirmelerinin bölgelere göre dağılımını göstermektedir. Batı Marmara’da katılımcıların %59’u nafaka uygulamasını 6–10 aralığında değerlendirerek “doğru” bulurken bu oran Ortadoğu Anadolu’da %56, Kuzeydoğu Anadolu’da %54 ve Güneydoğu Anadolu’da %50’dir. İstanbul’da %49, Akdeniz’de %47 ve Ege’de %45 seviyesindedir.

“Nafaka uygulamasını yanlış bulanların oranı en yüksek Orta Anadolu’da”

Nafaka uygulamasını 0–4 aralığında değerlendirerek “yanlış” bulanların oranı Orta Anadolu’da %44 ile en yüksek düzeydedir. Bu oran Doğu Karadeniz’de %41, Batı Anadolu’da %40 ve Doğu Marmara’da %39’dur; Batı Marmara’da ise %27 ile daha düşüktür. Nötr değerlendirme yapanların oranı Batı Karadeniz’de %24 ve Akdeniz’de %22 ile görece daha yüksektir. Bu bulgular, nafaka uygulamasına yönelik desteğin birçok bölgede karşıt görüşten daha güçlü olmakla birlikte, bölgesel farklılıkların belirgin bir çeşitliliğe işaret ettiğini göstermektedir.

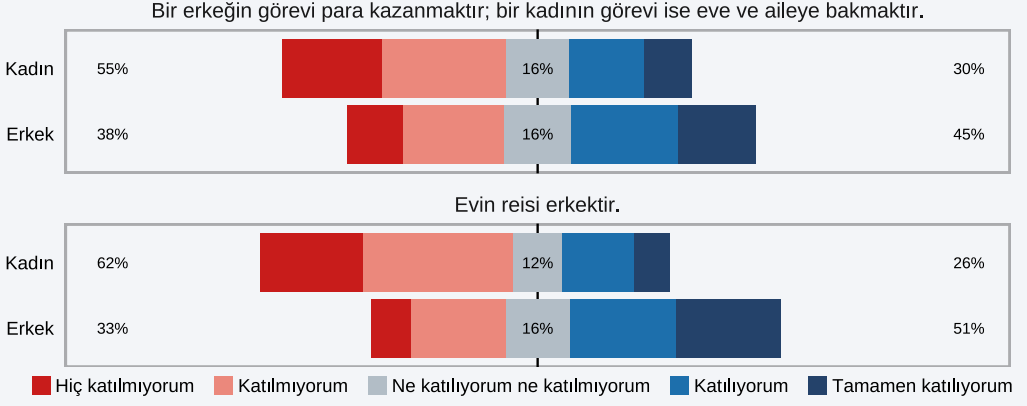
2.6. Aile içi Roller ve Toplumsal Cinsiyet

Grafik 2.6.1: Aile İçi Roller ve Toplumsal Cinsiyet

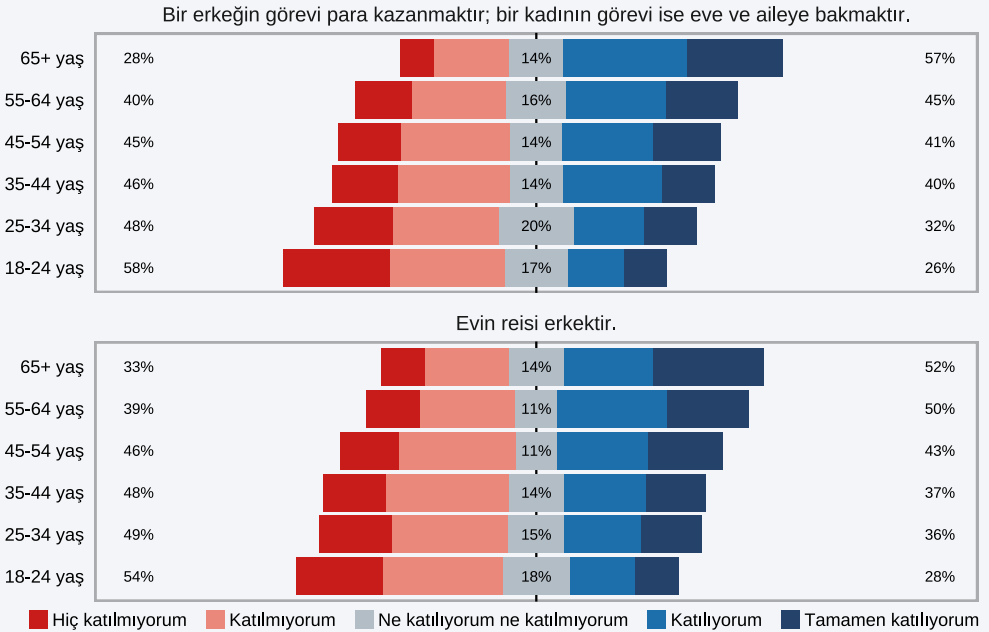
“Geleneksel cinsiyet rollerine yönelik karşıt görüşler az farkla öne çıkıyor”

Grafik 2.6.1, katılımcıların “evin reisi erkektir” ve “bir erkeğin görevi para kazanmaktır; bir kadının görevi ise eve ve aileye bakmaktır” ifadelerine ilişkin tutumlarının dağılımını göstermektedir. “Evin reisi erkektir” ifadesine katılmadığını belirtenlerin oranı %47 iken katılanların oranı %39’dur; %14’lük bir kesim ise nötr bir tutum sergilemektedir. Benzer şekilde, erkeğin para kazanmakla, kadının ise ev ve aileyle ilgilenmekle yükümlü olduğu görüşüne katılmayanların oranı %46, katılanların oranı %38, kararsızların oranı ise %16’dır. Bu bulgular, her iki ifadede de karşıt görüşlerin sınırlı farkla öne çıktığını göstermektedir. Bununla birlikte geleneksel cinsiyet rollerine destek verenlerin oranı da azımsanmayacak düzeydedir. Nötr tutum sergileyenlerin payının görece düşük kalması ise görüşlerin büyük ölçüde iki karşıt eğilim etrafında yoğunlaştığını işaret etmektedir.

Grafik 2.6.2: Cinsiyete Göre Aile İçi Roller ve Toplumsal Cinsiyet

“Geleneksel cinsiyet rollerine destek erkeklerde çok daha yüksek”

Grafik 2.6.2, katılımcıların “bir erkeğin görevi para kazanmaktır; bir kadının görevi ise eve ve aileye bakmaktır” ile “evin reisi erkektir” ifadelerine ilişkin tutumlarının cinsiyete göre dağılımını göstermektedir. İlk ifadeye erkeklerin %45’i katılırken kadınlarda bu oran %30’da kalmaktadır. Buna karşılık kadınların %55’i bu görüşe katılmadığını belirtmiş olup erkeklerde ise katılmama oranı %38’dir. Her iki cinsiyette de kararsızların oranı %16 seviyesindedir. “Evin reisi erkektir” ifadesinde ise fark daha belirgindir. Erkeklerin %51’i bu görüşe katılırken kadınlarda katılım oranı %26’dır. Buna karşılık kadınların %62’si bu ifadeye karşı çıkarken erkeklerde bu oran %33’tür; nötr tutum kadınlarda %12, erkeklerde %16’dır. Bu bulgular, erkeklerin geleneksel cinsiyet rollerine daha yüksek düzeyde destek verdiğini, kadınların ise her iki ifadeye de daha eşitlikçi bir tutum sergilediğini göstermektedir.

Grafik 2.6.3: Yaş Gruplarına Göre Aile İçi Roller ve Toplumsal Cinsiyet

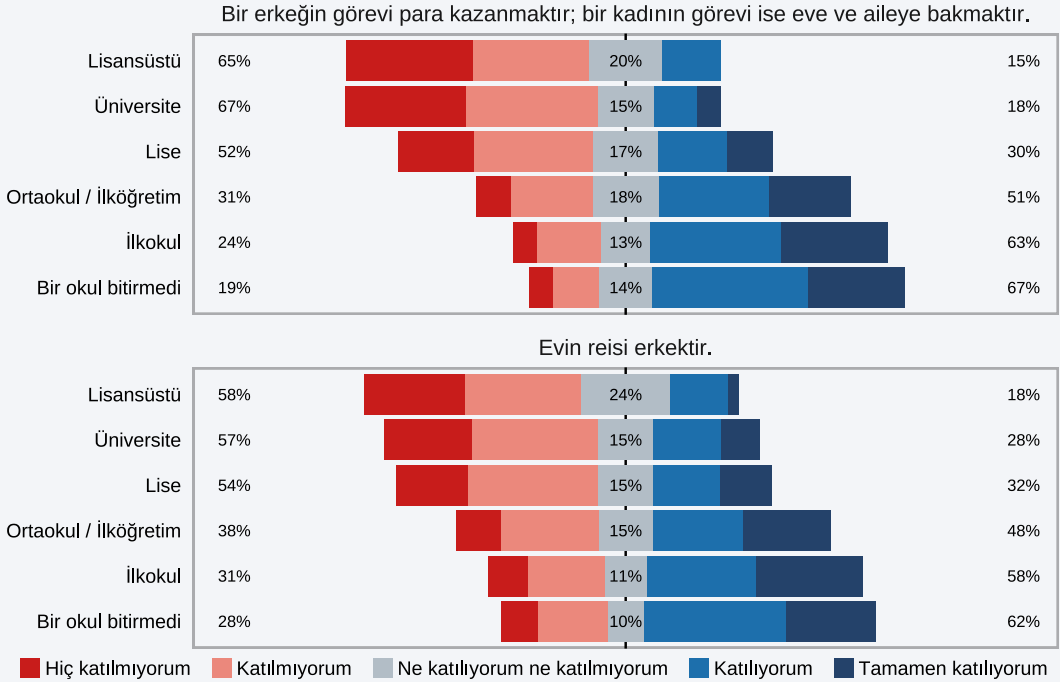
“Aile içi sorumlulukların paylaşımına bakışta kuşak ayrışması keskinleşiyor”

Grafik 2.6.3, katılımcıların “bir erkeğin görevi para kazanmaktır; bir kadının görevi ise eve ve aileye bakmaktır” ile “evin reisi erkektir” ifadelerine ilişkin tutumlarının yaş gruplarına göre dağılımını göstermektedir. İlk ifadeye katılım oranı 18–24 yaş grubunda %26 iken bu oran 65 yaş ve üzeride %57’ye yükselmektedir. Buna karşılık katılmama oranı gençlerde %58 ile en yüksek seviyede iken 65 yaş ve üzeri katılımcılarda %28’e gerilemektedir. 25–44 yaş aralığında katılım oranları %32–40 bandında seyretmekte ve orta yaş gruplarında daha dengeli bir dağılım görülmektedir.

“Yaş arttıkça ‘evin reisi erkektir’ görüşüne destek artıyor”

Benzer bir eğilim “evin reisi erkektir” ifadesinde de gözlenmektedir. Bu görüşe katılanların oranı 18–24 yaş grubunda %28 iken 65 yaş ve üzeride %52’ye ulaşmaktadır. Katılmama oranı gençlerde %54, ileri yaş grubunda %33’tür; 45–64 yaş aralığında ise katılım oranları %43–50 bandında yoğunlaşmaktadır. Bu bulgular, genç yaş gruplarında daha eşitlikçi tutumların öne çıktığını, yaş ilerledikçe geleneksel cinsiyet rollerine verilen desteğin arttığını göstermektedir.

Grafik 2.6.4: Eğitim Seviyelerine Göre Aile İçi Roller ve Toplumsal Cinsiyet

“Eğitim seviyesi yükseldikçe geleneksel cinsiyet rollerine destek azalıyor”

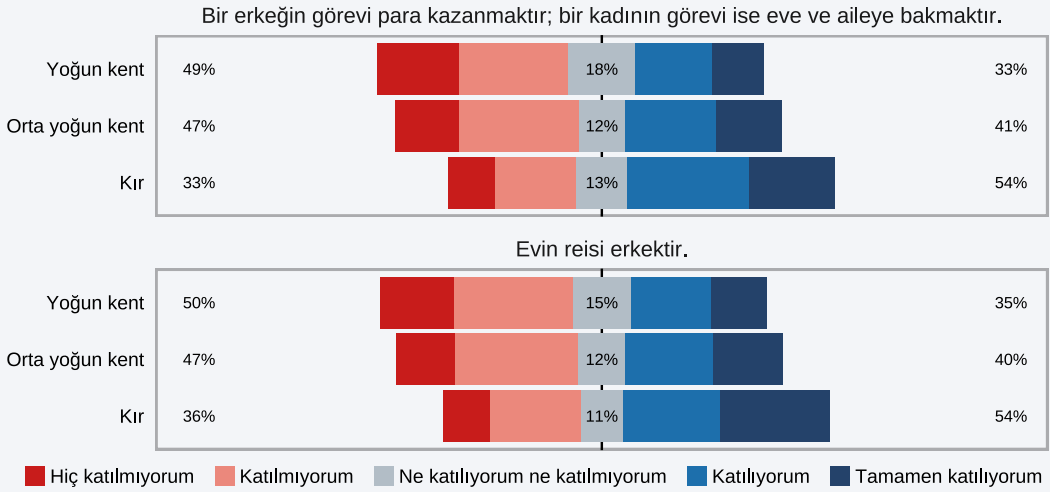
Grafik 2.6.4, katılımcıların “bir erkeğin görevi para kazanmaktır; bir kadının görevi ise eve ve aileye bakmaktır” ile “evin reisi erkektir” ifadelerine ilişkin tutumlarının eğitim seviyesine göre

dağılımını göstermektedir. İlk ifadeye katılım oranı bir okul bitirmemiş katılımcılarda %67, ilköğretim mezunlarında %63 ve ortaokul/ilköğretim mezunlarında %51'dir. Bu oran lise mezunlarında %30'a, üniversite mezunlarında %18'e ve lisansüstü mezunlarda %15'e kadar gerilemektedir. Buna karşılık katılmama oranı lisansüstü mezunlarda %65, üniversite mezunlarında %67 seviyesine ulaşmaktadır.

“Erkeğin evin reisi olduğu fikrine en az katılanlar lisansüstü mezunları”

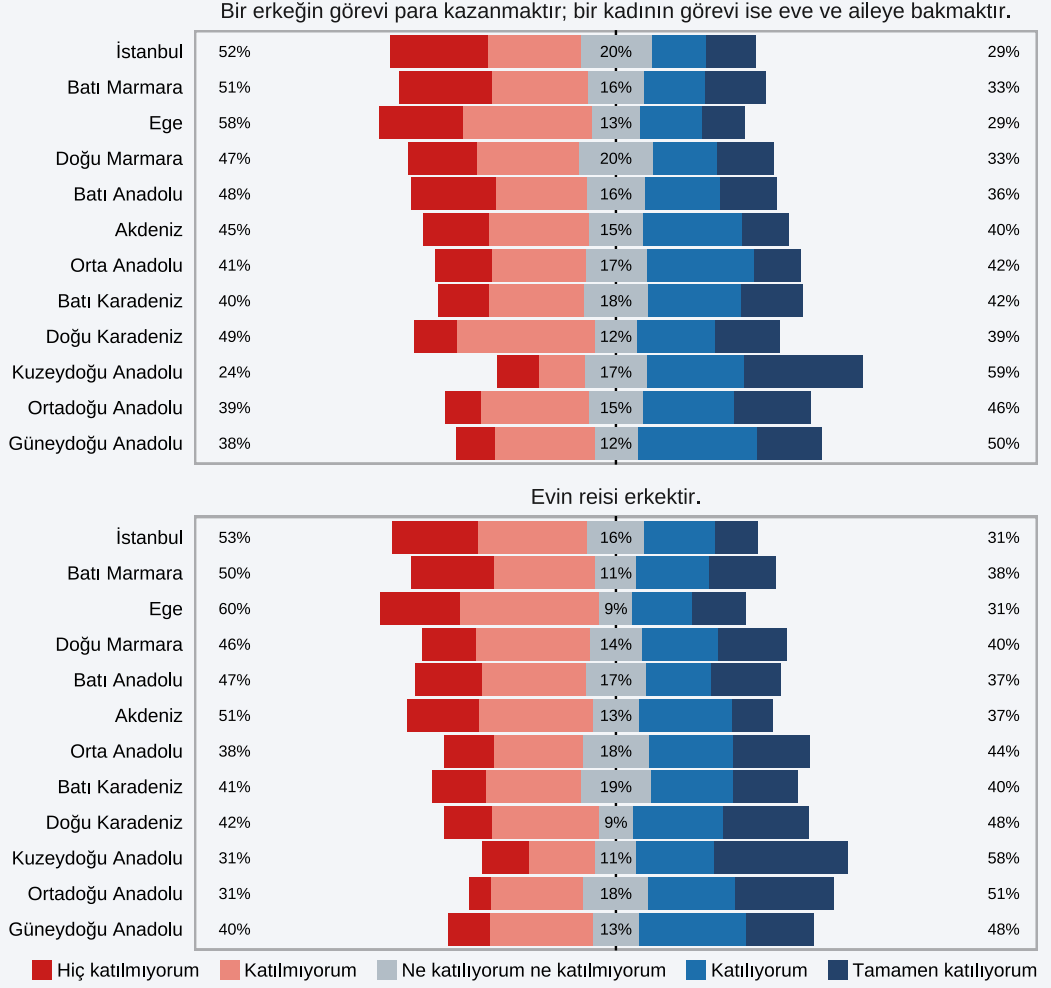
Benzer şekilde, “evin reisi erkektir” ifadesine katılanların oranı bir okul bitirmemiş olanlarda %62, ilköğretim mezunlarında %58 ve ortaokul mezunlarında %48 iken lise mezunlarında %32'ye, üniversite mezunlarında %28'e ve lisansüstü mezunlarda %18'e düşmektedir. Katılmama oranı ise lisansüstü mezunlarda %58, üniversite mezunlarında %57'dir. Bu bulgular, eğitim seviyesi yükseldikçe geleneksel cinsiyet rollerine verilen desteğin zayıfladığını ve daha eşitlikçi tutumların güçlendiğini göstermektedir.

Grafik 2.6.5: Yerleşim Yerine Göre Aile İçeri Roller ve Toplumsal Cinsiyet

“Kırsal alanlarda geleneksel cinsiyet rollerine destek daha yüksek”

Grafik 2.6.5, katılımcıların “bir erkeğin görevi para kazanmaktır; bir kadının görevi ise eve ve aileye bakmaktır” ile “evin reisi erkektir” ifadelerine ilişkin tutumlarının yerleşim tipine göre dağılımını göstermektedir. İlk ifadeye katılım oranı kırsalda %54 iken bu oran orta yoğun kentlerde %41, yoğun kentlerde %33'tür. Diğer yandan, katılmama oranı yoğun kentlerde %49'a, orta yoğun kentlerde %47'ye yükselirken, kırsalda %33 seviyesinde kalmaktadır. “Evin reisi erkektir” ifadesinde de benzer bir eğilim görülmektedir. Bu görüşe katılanların oranı kırsalda %54, orta yoğun kentlerde %40, yoğun kentlerde %35'tir. Katılmama oranı ise yoğun kentlerde %50, orta yoğun kentlerde %47 ve kırsalda %36'dır. Bu bulgular, kırsaldan yoğun kente geçildikçe geleneksel cinsiyet rollerine verilen desteğin zayıfladığını, eşitlikçi tutumların güçlendiğini göstermektedir.

Grafik 2.6.6: Coğrafi Bölgelere Göre Aile İçi Roller ve Toplumsal Cinsiyet

“‘Erkek para kazanır, kadın eve bakar’ fikrine en düşük katılım Ege ve İstanbul’da”

Grafik 2.6.6, katılımcıların “bir erkeğin görevi para kazanmaktır; bir kadının görevi ise eve ve aileye bakmaktır” ile “evin reisi erkektir” ifadelerine ilişkin tutumlarının bölgelere göre dağılımını göstermektedir. İlk ifadeye katılım Kuzeydoğu Anadolu’da %59 ile en yüksek seviyededir; bu bölgeyi Güneydoğu Anadolu (%50) ve Ortadoğu Anadolu (%46) izlemektedir. Buna karşılık Ege (%29), İstanbul (%29) ve Batı Marmara (%33) en düşük katılım oranlarına sahiptir. Katılmama oranı Ege’de %58, İstanbul’da %52 ve Batı Marmara’da %51 ile çoğunluğu oluştururken Kuzeydoğu Anadolu’da %24’e kadar düşmektedir.

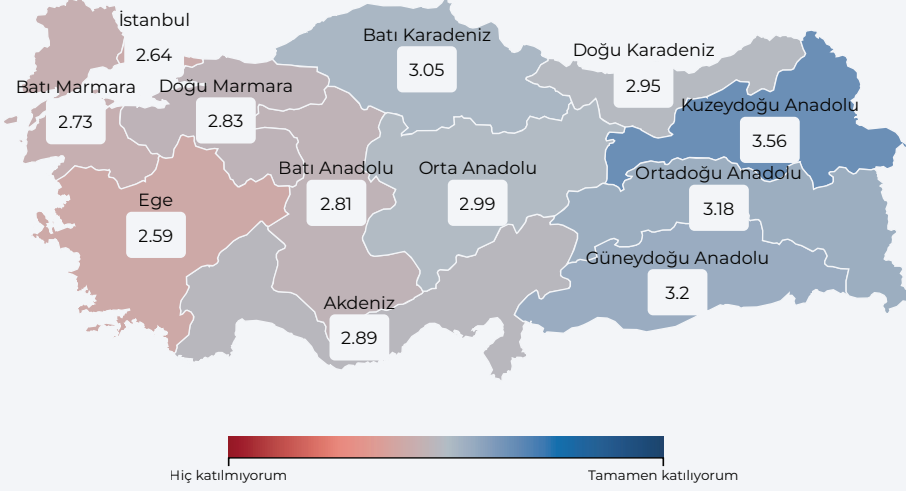
“Kuzeydoğu Anadolu ‘Evin reisi erkektir’ görüşüne en yüksek katılımın olduğu bölge”

“Evin reisi erkektir” görüşüne katılım Kuzeydoğu Anadolu’da %58, Ortadoğu Anadolu’da %51 ve Güneydoğu Anadolu’da %48’dir; Ege’de %31, İstanbul’da %31 ve Batı Marmara’da %38 seviye-

sindedir. Katılmama oranı ise Ege'de %60, İstanbul'da %53 ve Batı Marmara'da %50 ile daha yüksektir. Bu bulgular, batı bölgelerinde daha eşitlikçi, doğu bölgelerinde ise daha geleneksel tutumların baskın olduğunu göstermektedir.

Harita 2.6.1: Aile İçi Roller ve Toplumsal Cinsiyete Göre Coğrafi Dağılım - 1

'Bir erkeğin görevi para kazanmaktır; bir kadının görevi ise eve ve aileye bakmaktır.' ifadesine ne kadar katılıyorsunuz?

“‘Aileyi geçindiren erkek’, ‘aileye ve eve bakan kadın’ algısı doğuda daha güçlü”

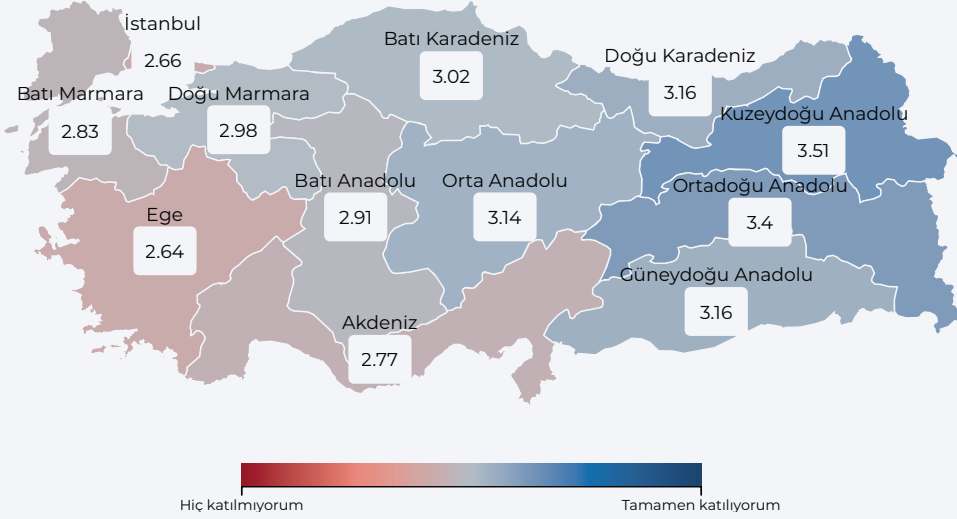
Harita 2.6.1’de, “bir erkeğin görevi para kazanmaktır; bir kadının görevi ise eve ve aileye bakmaktır” ifadesine yönelik tutumlar, 5’li Likert ölçeği üzerinden hesaplanan bölgesel ortalamalarla sunulmuştur. Haritaya göre, bu ifadeye katılımın batı bölgelerinde en düşük seviyede olduğu, doğuya doğru ilerledikçe katılım düzeyinin kademeli olarak arttığı görülmektedir.

“Batı ve güney bölgeleri, geleneksel iş bölümü fikrine daha az katılıyor”

İfadeye en düşük katılım 2.59 ortalama ile Ege Bölgesi’nde kaydedilmiştir. Ege’yi 2.64 ile İstanbul ve 2.73 ile Batı Marmara izlemektedir. Batı ve güney bölgeleri (Batı Anadolu: 2.81, Doğu Marmara: 2.83, Akdeniz: 2.89) 3’ün altında değerler alarak geleneksel iş bölümü fikrini desteklememektedir. Buna karşılık, ifadeye en yüksek düzeyde katılım 3.56 ortalama ile Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi’nde gözlemlenmektedir. Bu bölgeyi 3.20 ile Güneydoğu Anadolu ve 3.18 ile Ortadoğu Anadolu takip etmektedir. İç ve kuzey kesimlerdeki Orta Anadolu (2.99), Doğu Karadeniz (2.95) ve Batı Karadeniz (3.05) bölgeleri ise ölçeğin orta noktasına yakın değerler almaktadır.

Harita 2.6.2: Aile İçi Roller ve Toplumsal Cinsiyete Göre Coğrafi Dağılım - 2

'Evin reisi erkektir.' ifadesine ne kadar katılıyorsunuz?

“Doğu bölgelerinde ‘evin reisi erkektir’ algısı daha yüksek”

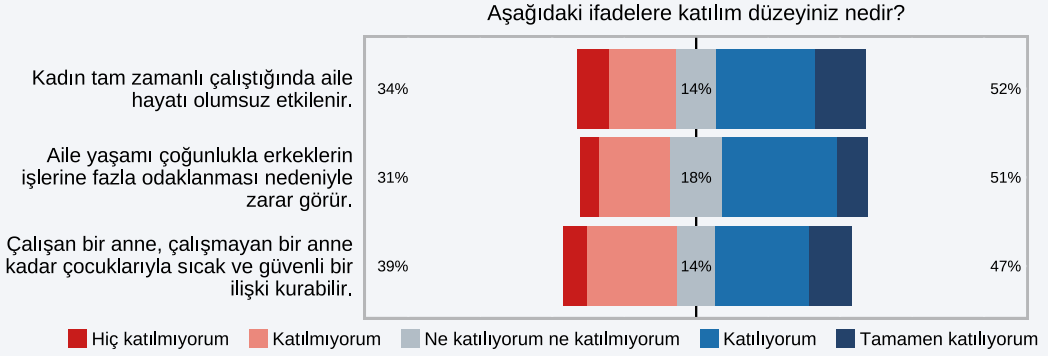
Harita 2.6.2’de “Evin reisi erkektir” ifadesine verilen yanıtların bölgesel dağılımı sunulmaktadır. Türkiye genelinde batıdan doğuya doğru gidildikçe evin reisinin erkek olduğu ifadesine verilen desteğin kademeli ve belirgin bir şekilde arttığı görülmektedir. İfadeye en yüksek katılım 3.51 ortalama ile Kuzeydoğu Anadolu’da gözlemlenirken onu 3.40 ortalama ile Ortadoğu Anadolu izlemektedir. Bu bölgelerde geleneksel aile hiyerarşisinin güçlü bir şekilde korunduğu anlaşılmaktadır.

“Erkeklerin evin reisi olduğu fikrine en az katılan bölge Ege”

Güneydoğu Anadolu (3.16), Doğu Karadeniz (3.16), Orta Anadolu (3.14) ve Batı Karadeniz (3.02) bölgeleri de ölçeğin orta noktasının (3.00) üzerinde yer alarak geleneksel aile reisliği algısına daha yakın bir tutum sergilemektedir. Ölçeğin orta noktasının altında kalarak bu ifadeye katılmama eğiliminin en güçlü olduğu bölge ise Ege Bölgesi’dir. Ege’yi sırasıyla İstanbul (2.66), Akdeniz (2.77), Batı Marmara (2.83), Batı Anadolu (2.91) ve Doğu Marmara (2.98) takip etmektedir. Kıyı ve batı şeridinin tamamında geleneksel reislik modelinin reddedilme eğiliminde olduğu dikkat çekmektedir.

2.7. Çalışma Hayatı, Kadının Çalışması ve Aileye Etkisi

Grafik 2.7.1: Çalışma Hayatı, Kadının Çalışması ve Aileye Etkisi

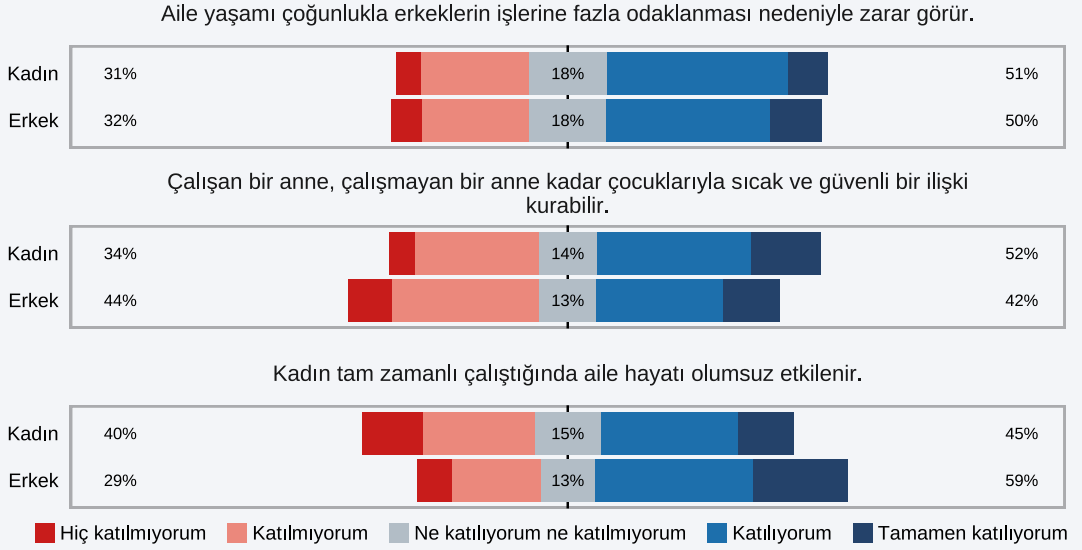
“Hem kadının tam zamanlı çalışmasının hem de erkeğin işe aşırı odaklanmasının aileye zarar verdiği görüşü yaygın”

Grafik 2.7.1, katılımcıların, kadınların çalışma hayatı ve aile yaşamına etkisine ilişkin ifadelerle verdikleri yanıtların dağılımını göstermektedir. “Kadın tam zamanlı çalıştığında aile hayatı olumsuz etkilenir” ifadesine katılanların oranı %52 iken %34’lük bir kesim bu görüşe katılmamakta, %14’ü ise kararsız kalmaktadır. Bu bulgular, kadın istihdamına yönelik kaygıların toplumda önemli bir karşılık bulduğunu göstermektedir. Benzer şekilde “aile yaşamı çoğunlukla erkeklerin işlerine fazla odaklanması nedeniyle zarar görür” ifadesine katılanların oranı %51, katılmayanların oranı %31, nötr kalanların oranı ise %18’dir. Bu dağılım, erkeklerin iş yoğunluğunun aile yaşamı üzerindeki etkisine yönelik farkındalığın da yaygın olduğunu ortaya koymaktadır.

“Çalışan annenin çocukla kurduğu ilişkiye yönelik yargılar temkinli”

Öte yandan “çalışan bir anne, çalışmayan bir anne kadar çocuklarıyla sıcak ve güvenli bir ilişki kurabilir” ifadesine katılanların oranı %47’dir; %39’luk bir kesim bu görüşe katılmamakta, %14’ü ise kararsızdır. Bu bulgular, çalışan annelere yönelik desteğin kayda değer düzeyde olduğunu, ancak toplumda bu konuda halen belirgin bir tereddüt alanı bulunduğunu göstermektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, kadınların çalışma hayatına katılımı konusunda hem kaygıların hem de destekleyici tutumların bir arada var olduğu, toplumsal tutumların tek boyutlu değil çok katmanlı bir yapı sergilediği görülmektedir.

Grafik 2.7.2: Cinsiyete Göre Çalışma Hayatı, Kadının Çalışması ve Aileye Etkisi

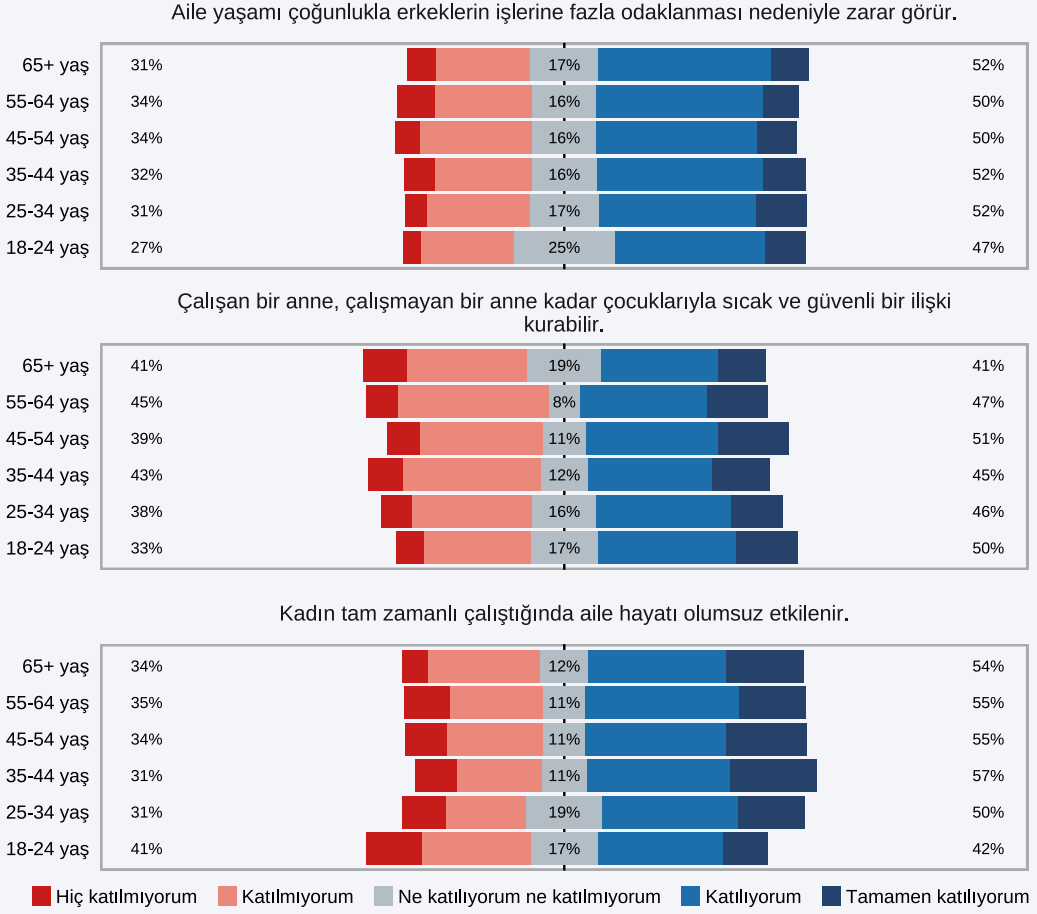

“Her iki cinsiyetin de yarısı erkeklerin işe fazla odaklanmasının aileye zarar verdiğini düşünüyor”

Grafik 2.7.2, katılımcıların kadınların çalışma hayatı ve aile yaşamına etkisine ilişkin ifadelerle verdikleri yanıtların cinsiyete göre dağılımını göstermektedir. “Aile yaşamı çoğunlukla erkeklerin işlerine fazla odaklanması nedeniyle zarar görür” ifadesine kadınların %51’i, erkeklerin ise %50’si katılmaktadır. Katılmama oranı kadınlarda %31, erkeklerde %32; nötr kalanların oranı ise her iki grupta da %18’dir. Bu bulgular, aile-iş dengesi konusunda cinsiyetler arasında belirgin bir görüş farkı olmadığını göstermektedir.

“Kadının tam zamanlı çalışmasına yönelik endişeler erkeklerde daha güçlü”

“Çalışan bir anne, çalışmayan bir anne kadar çocuklarıyla sıcak ve güvenli bir ilişki kurabilir” ifadesine kadınların %52’si katılırken erkeklerde bu oran %42’dir. Katılmama oranı erkeklerde %44 ile kadınlara (%34) kıyasla daha yüksektir; nötr tutum ise her iki grupta yaklaşık %13–14 düzeyindedir. “Kadın tam zamanlı çalıştığında aile hayatı olumsuz etkilenir” ifadesine katılanların oranı erkeklerde %59, kadınlarda %45’tir. Katılmama oranı kadınlarda %40, erkeklerde %29; nötr tutum ise kadınlarda %15, erkeklerde %13’tür. Bu bulgular, kadınların çalışma hayatına ve anneliğe ilişkin konularda daha destekleyici ve eşitlikçi bir yaklaşım benimsediğini, erkeklerde ise kadının tam zamanlı çalışmasının aile üzerindeki olumsuz etkilerine yönelik kaygıların daha güçlü olduğunu göstermektedir.

Grafik 2.7.3: Yaş Gruplarına Göre Çalışma Hayatı, Kadının Çalışması ve Aileye Etkisi

“Gençlerde kadın istihdamına ve çalışan annelere bakış daha olumlu”

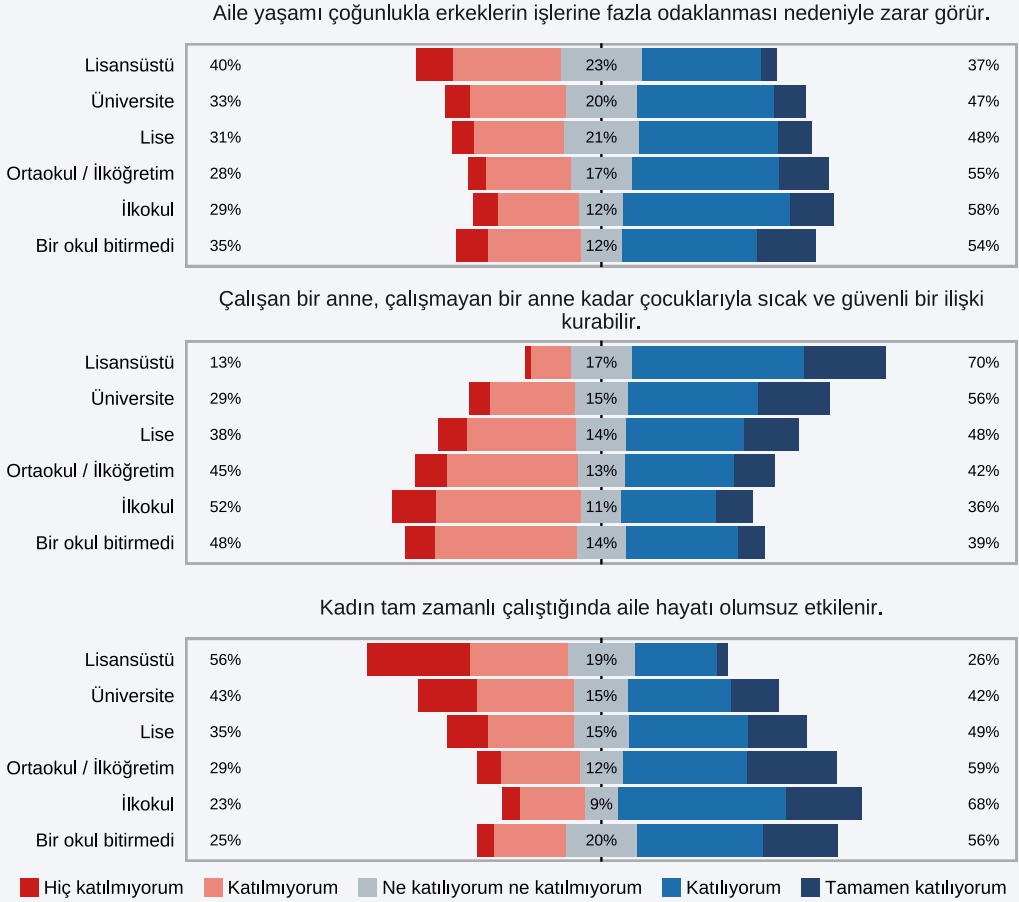
Grafik 2.7.3, katılımcıların, kadınların çalışma hayatı ve aile yaşamına etkisine ilişkin ifadelerle verdikleri yanıtların yaş gruplarına göre dağılımını göstermektedir. “Aile yaşamı çoğunlukla erkeklerin işlerine fazla odaklanması nedeniyle zarar görür” ifadesine katılım oranı 18–24 yaş grubunda %47 iken 25–44 yaş aralığında %52’ye yükselmekte; 45–64 yaş grubunda %50, 65 yaş ve üzerindekielerde %52 seviyesinde seyretmektedir. Katılmama oranları ise tüm yaş gruplarında %27–34 bandında kalmaktadır. Bu bulgular, erkeklerin iş yoğunluğunun aile yaşamına zarar verdiği yönündeki görüşün kuşaklar arasında büyük ölçüde ortaklaştığını göstermektedir.

“Çalışan anneliğe ve kadın istihdamına en olumlu yaklaşanlar 18-24 yaş grubu”

Buna karşılık “çalışan bir anne, çalışmayan bir anne kadar çocuklarıyla sıcak ve güvenli bir ilişki kurabilir” ifadesine katılım 18–24 yaş grubunda %50, 45–54 yaş grubunda %51’dir; bu oran 55–64 yaşta %47’ye, 65 yaş ve üzerindekielerde %41’e gerilemektedir. Özellikle 55–64 yaş

grubunda katılmama oranının %45’e ulaşması dikkat çekmektedir. “Kadın tam zamanlı çalıştığında aile hayatı olumsuz etkilenir” ifadesine katılım ise 35–44 yaş grubunda %57 ile en yüksek düzeydedir; 45–64 yaş aralığında yaklaşık %55, 65 yaş ve üzerindekilerde %54’tür. Buna karşılık 18–24 yaş grubunda katılım %42 ile en düşük seviyededir. Bu bulgular, genç yaş gruplarının kadın istihdamına ve çalışan annelere daha olumlu yaklaştığını, orta ve ileri yaş gruplarında ise aile üzerindeki olası olumsuz etkilere yönelik kaygıların daha güçlü olduğunu göstermektedir.

Grafik 2.7.4: Eğitim Seviyelerine Göre Çalışma Hayatı, Kadının Çalışması ve Aileye Etkisi

“Eğitim seviyesi düştükçe geleneksel cinsiyet rollerine yönelik destek belirginleşiyor”

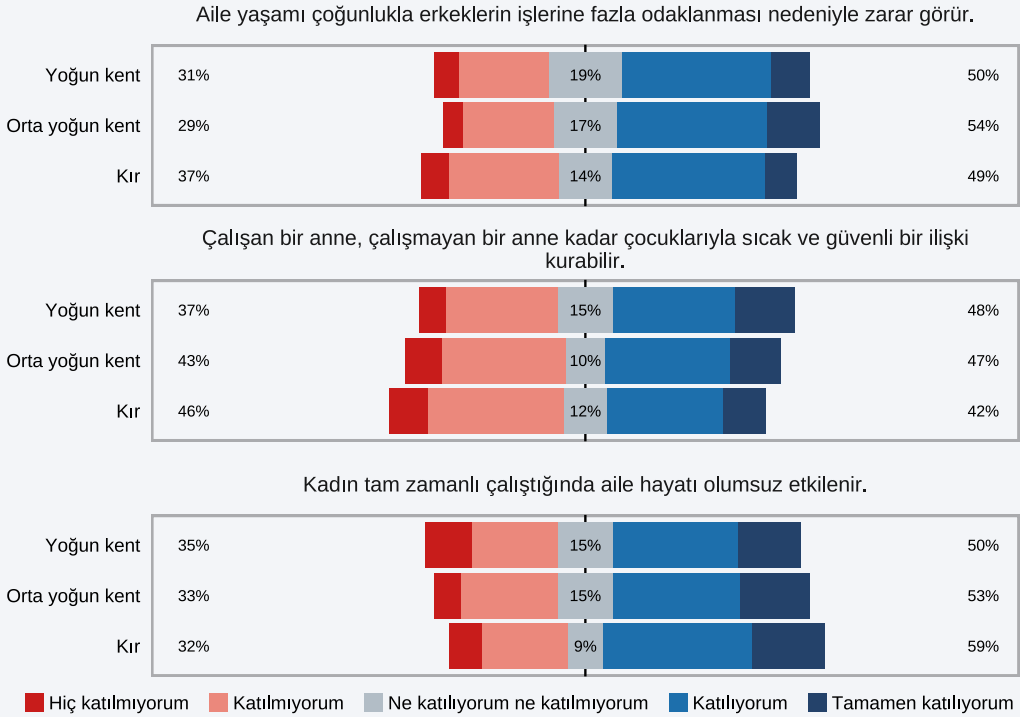
Grafik 2.7.4, katılımcıların, kadınların çalışma hayatı ve aile yaşamına etkisine ilişkin ifadelere verdikleri yanıtların eğitim seviyesine göre dağılımını göstermektedir. “Aile yaşamı çoğunlukla erkeklerin işlerine fazla odaklanması nedeniyle zarar görür” ifadesine katılım lisansüstü mezunlarda %37 iken üniversite mezunlarında %47’ye, lise mezunlarında %48’e yükselmektedir. Bu oran ortaokul/ilköğretim mezunlarında %55’e, ilkokul mezunlarında %58’e çıkmakta; bir okul bitirmemiş katılımcılarda %54’tür. Katılmama oranı ise en yüksek lisansüstü grupta %40 olarak

ölçülmüştür. “Çalışan bir anne, çalışmayan bir anne kadar çocuklarıyla sıcak ve güvenli bir ilişki kurabilir” ifadesine katılım lisansüstü mezunlarda %70 ile en yüksek seviyededir. Üniversite mezunlarında %56, lise mezunlarında %48 olan bu oran, eğitim seviyesi düştükçe ilkökul mezunlarında %36’ya ve bir okul bitirmemiş olanlarda %39’a gerilemektedir. Katılmama oranı düşük eğitim gruplarında %45–52 aralığında çıkmaktadır.

“Lisansüstü mezunlarında kadının tam zamanlı çalışmasını destekleyen tutumlar çoğunlukta”

“Kadın tam zamanlı çalıştığında aile hayatı olumsuz etkilenir” ifadesine katılım ise lisansüstü mezunlarda %26 iken, üniversite mezunlarında %42’ye, lise mezunlarında %49’a, ortaokul/ilköğretim mezunlarında %59’a ve ilkökul mezunlarında %68’e yükselmektedir; bir okul bitirmemiş katılımcılarda %56’dır. Lisansüstü mezunlarda katılmama oranı %56 ile çoğunluğu oluşturmaktadır. Bu bulgular, eğitim seviyesi yükseldikçe çalışan annelere yönelik desteğin arttığını ve kadınların tam zamanlı çalışmasının aile üzerindeki olumsuz etkilerine dair kaygıların azaldığını, düşük eğitim gruplarında ise daha geleneksel tutumların güçlendiğini göstermektedir.

Grafik 2.7.5: Verleşim Yerine Göre Çalışma Hayatı, Kadının Çalışması ve Aileye Etkisi

“Yerleşim yerine göre kadınların çalışma hayatına ilişkin tutumlarda fark var”

Grafik 2.7.5, katılımcıların kadınların çalışma hayatı ve aile yaşamına etkisine ilişkin ifadelerle verdikleri yanıtların yerleşim tipine göre dağılımını göstermektedir. “Aile yaşamı çoğunlukla erkeklerin işlerine fazla odaklanması nedeniyle zarar görür” ifadesine katılım orta yoğun kentlerde %54 ile en yüksek düzeydedir; yoğun kentlerde %50, kırsalda %49’dur. Katılmama oranı kırsalda %37 ile görece daha yüksek iken, yoğun kentlerde %31, orta yoğun kentlerde %29’dur. Bu bulgular, söz konusu görüşün tüm yerleşim türlerinde yaygın olmakla birlikte kentlerde görece daha güçlü olduğunu göstermektedir. Buna karşılık “çalışan bir anne, çalışmayan bir anne kadar çocuklarıyla sıcak ve güvenli bir ilişki kurabilir” ifadesine katılım yoğun kentlerde %48, orta yoğun kentlerde %47 iken kırsalda %42’ye düşmektedir. Katılmama oranı kırsalda %46 ile en yüksek seviyededir.

“Yoğun kentte kadının tam zamanlı çalışmasına yönelik destek daha güçlü”

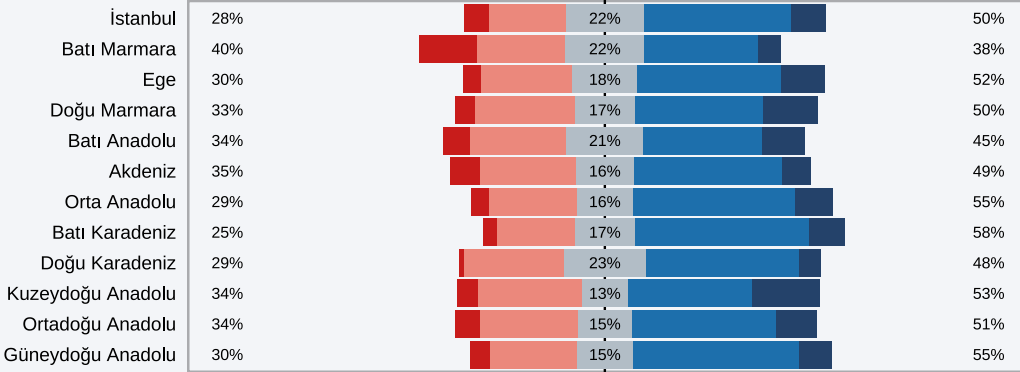
“Kadın tam zamanlı çalıştığı anda aile hayatı olumsuz etkilenir” ifadesine katılım ise kırsalda %59 ile en yüksek düzeydedir; orta yoğun kentlerde %53, yoğun kentlerde %50’dir. Katılmama oranları yerleşim tiplerine göre %32–35 bandında seyretmektedir. Bu bulgular, kentleşme arttıkça çalışan annelere yönelik desteğin güçlendiğini, kırsal alanlarda ise kadın istihdamına yönelik olumsuz beklentilerin daha yaygın olduğunu, erkeklerin iş yoğunluğunun aileye etkisine ilişkin görüşlerin ise yerleşim türlerine göre görece benzer kaldığını göstermektedir.

“‘Erkeğin işe fazla odaklanması aileye zarar verir’ görüşüne en yüksek katılım Batı Karadeniz’de”

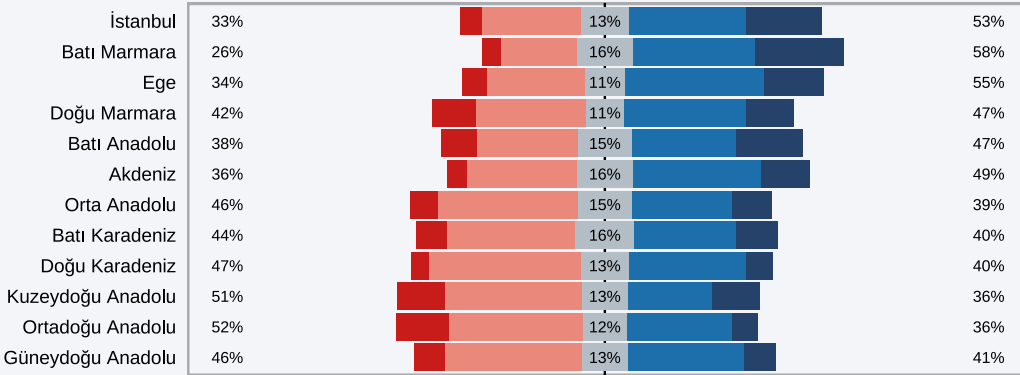
Grafik 2.7.6, katılımcıların, kadınların çalışma hayatı ve aile yaşamına etkisine ilişkin ifadelerle verdikleri yanıtların bölgelere göre dağılımını göstermektedir. “Aile yaşamı çoğunlukla erkeklerin işlerine fazla odaklanması nedeniyle zarar görür” ifadesine katılım Batı Karadeniz’de %58 ile en yüksek seviyededir; Orta Anadolu (%55) ve Güneydoğu Anadolu (%55) da yüksek destek oranlarına sahiptir. Doğu Marmara’da oran %50, Batı Anadolu’da %45’tir. Katılmama oranının (%40), katılım oranını (%38) az farkla geçtiği tek bölge Batı Marmara’dır. Bu durum, erkeğin işe fazla odaklanmasının aile üzerindeki olumsuz etkilerine dair bölgesel sınırları büyük ölçüde aşan, yaygın bir toplumsal görüş olduğunu göstermektedir. Diğer yandan, “çalışan bir anne, çalışmayan bir anne kadar çocuklarıyla sıcak ve güvenli bir ilişki kurabilir” ifadesine katılım Batı Marmara’da %58 ile en yüksek düzeydedir; Ege (%55) ve İstanbul (%53) da yüksek destek oranlarına sahiptir. Bu oran Kuzeydoğu Anadolu ve Ortadoğu Anadolu’da %36’ya düşmekte; katılmama oranı ise bu bölgelerde %51–52 seviyesine çıkmaktadır.

2.7.6: Coğrafi Bölgelere Göre Çalışma Hayatı, Kadının Çalışması ve Aileye Etkisi

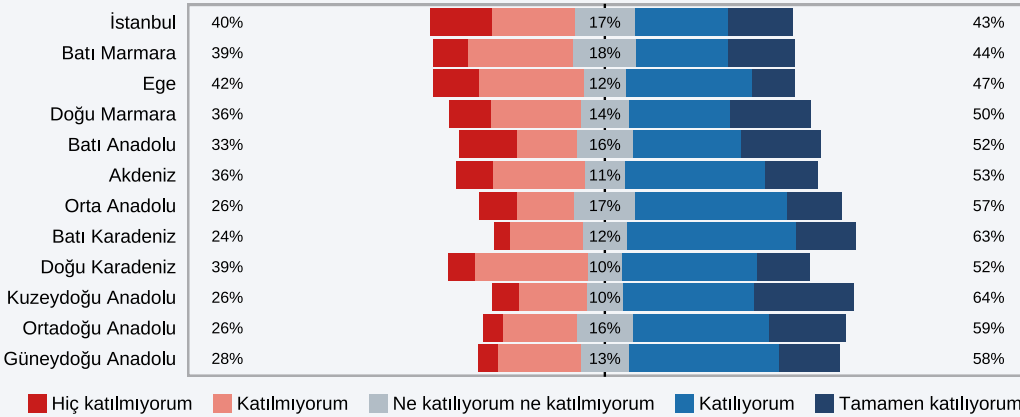
Aile yaşamı çoğunlukla erkeklerin işlerine fazla odaklanması nedeniyle zarar görür.

Çalışan bir anne, çalışmayan bir anne kadar çocuklarıyla sıcak ve güvenli bir ilişki kurabilir.

Kadın tam zamanlı çalıştığında aile hayatı olumsuz etkilenir.

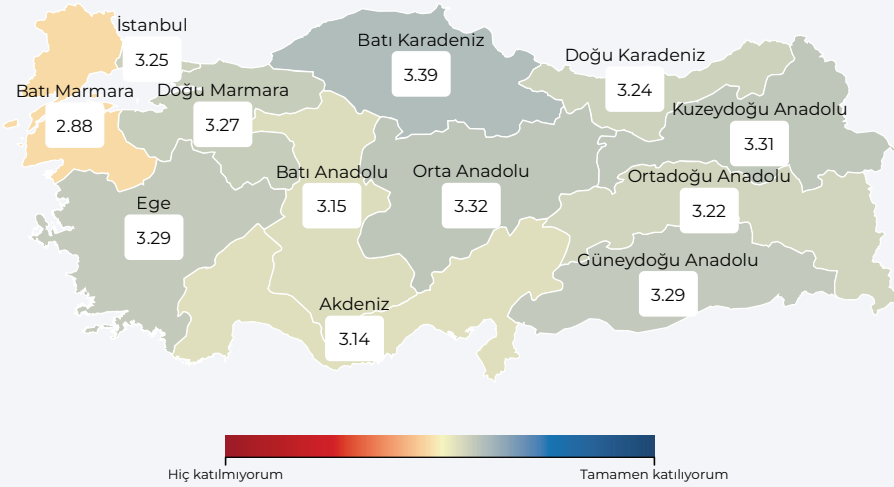
Hiç katılmıyorum Katılmıyorum Ne katılmıyorum ne katılmıyorum Katılıyorum Tamamen katılıyorum

“Batı bölgelerinde çalışan annelere yönelik toplumsal destek çok daha güçlü”

“Kadın tam zamanlı çalıştığında aile hayatı olumsuz etkilenir” ifadesine katılım Kuzeydoğu Anadolu’da %64 ile en yüksek düzeydedir; Batı Karadeniz (%63), Ortadoğu Anadolu (%59) ve Güneydoğu Anadolu (%58) da yüksek oranlara sahiptir. Buna karşılık İstanbul’da %43, Batı Marmara’da %44 ve Ege’de %47 ile daha düşük seviyelerdedir. Bu bulgular, batı bölgelerinde çalışan annelere yönelik desteğin daha güçlü ve olumsuz etki algısının daha zayıf olduğunu, doğu ve kuzeydoğu bölgelerinde ise daha geleneksel tutumların öne çıktığını göstermektedir. Bununla birlikte erkeklerin işe aşırı odaklanmasının aileye zarar verdiği görüşü, bölgesel farklılıklara rağmen geniş bir toplumsal kabul görmektedir.

Harita 2.7.1: Çalışma Hayatı, Kadının Çalışması ve Aileye Etkisinin Coğrafi Dağılımı - 1

'Aile yaşamı çoğunlukla erkeklerin işlerine fazla odaklanması nedeniyle zarar görür.' ifadesine ne kadar katılıyorsunuz?

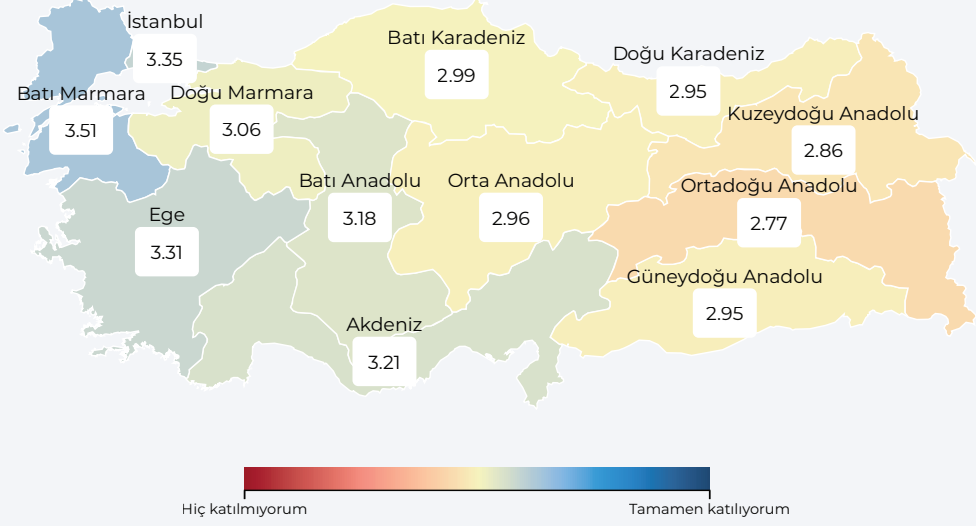

“Batı Marmara, erkeğin işe fazla odaklanmasının aileyi olumsuz etkilediği fikrinde diğer bölgelerden ayrışıyor”

Harita 2.7.1’de “Aile yaşamı çoğunlukla erkeklerin işlerine fazla odaklanması nedeniyle zarar görür” ifadesine verilen yanıtlar incelendiğinde, Türkiye genelinde homojen bir tablo ortaya çıkmaktadır. İfadeye en yüksek katılım 3.39 ortalama ile Batı Karadeniz Bölgesi’nde gözlemlenmektedir. Bu bölgeyi birbirine oldukça yakın değerlerle Orta Anadolu (3.32), Kuzeydoğu Anadolu (3.31), Ege (3.29) ve Güneydoğu Anadolu (3.29) izlemektedir. Doğu Marmara (3.27), İstanbul (3.25), Doğu Karadeniz (3.24), Ortadoğu Anadolu (3.22), Batı Anadolu (3.15) ve Akdeniz (3.14) bölgeleri de ölçeğin orta noktasının üzerinde değerler alarak bu görüşü destekleme eğilimi göstermektedir. Haritada 3.00 ortalamasının altında kalarak ifadeye en düşük katılımı gösteren tek bölge ise 2.88 ortalama ile Batı Marmara’dır. Genel tablo, erkeklerin işe aşırı odaklanmasının aile hayatına zarar verdiği algısının, tek bir bölge istisnası dışında ülke genelinde yaygın bir kabul gördüğüne işaret etmektedir.

Harita 2.7.2: Çalışma Hayatı, Kadının Çalışması ve Aileye Etkisinin Coğrafi Dağılımı - 2

'Çalışan bir anne, çalışmayan bir anne kadar çocuklarıyla sıcak ve güvenli bir ilişki kurabilir.' ifadesine ne kadar katılıyorsunuz?

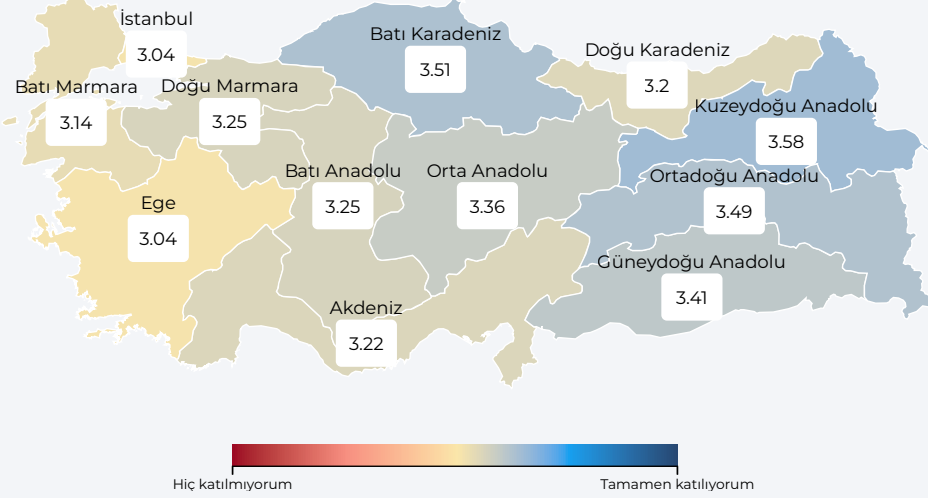

“Marmara ve Ege bölgeleri, çalışan anneliğe daha yüksek seviyede onay veriyor”

Harita 2.7.2’de “Çalışan bir anne, çalışmayan bir anne kadar çocuklarıyla sıcak ve güvenli bir ilişki kurabilir” ifadesine verilen yanıtlar, çalışan anneliğe yönelik algıda net bir batı-doğu ayrışması olduğunu göstermektedir. İfadeye en yüksek katılım 3.51 ortalama ile Batı Marmara’da kaydedilmiştir. Bu bölgeyi 3.35 ile İstanbul, 3.31 ile Ege ve 3.21 ile Akdeniz izlemektedir. Batı Anadolu (3.18) ve Doğu Marmara (3.06) da ölçeğin orta noktasının üzerinde kalarak çalışan annelerin çocuklarıyla kurduğu ilişkiye dair daha olumlu bir tutum sergilemektedir. Buna karşılık, ifadeye katılımın en düşük olduğu bölgeler 2.77 ile Ortadoğu Anadolu ve 2.86 ile Kuzeydoğu Anadolu’dur. Doğu Karadeniz (2.95), Güneydoğu Anadolu (2.95), Orta Anadolu (2.96) ve Batı Karadeniz (2.99) bölgeleri ise 3.00 ortalamasının altında kalarak kadının çalışmasının anne-çocuk ilişkisi üzerindeki etkisine dair nispeten daha şüpheli bir yaklaşım ortaya koymaktadır.

Harita 2.7.3: Çalışma Hayatı, Kadının Çalışması ve Aileye Etkisinin Coğrafi Dağılımı - 3

'Kadın tam zamanlı çalıştığında aile hayatı olumsuz etkilenir.' ifadesine ne kadar katılıyorsunuz?

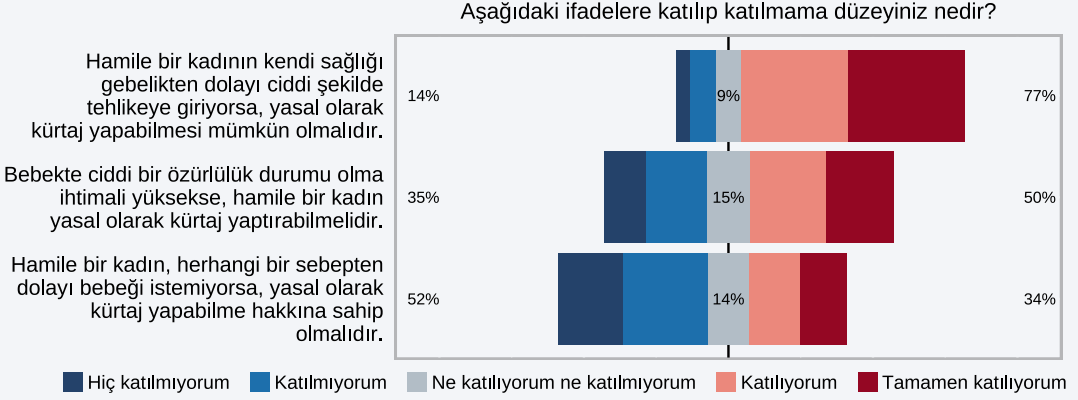

“Doğu bölgelerinde ve Batı Karadeniz’de kadının tam zamanlı istihdamına yönelik olumsuz tutum daha yüksek”

Harita 2.7.3’te “Kadın tam zamanlı çalıştığında aile hayatı olumsuz etkilenir” ifadesine yönelik tutumlar incelenmiş olup Türkiye genelinde bu görüşe katılımın görece yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Haritadaki en düşük değerin dahi 3.00 ortalamasının üzerinde (3.04) olması, tüm coğrafi bölgelerde bu ifadeye belirli bir düzeyde katılım sağlandığını göstermektedir. İfadeye en düşük katılım 3.04 ortalama ile İstanbul ve Ege bölgelerinde görülmektedir. Bu bölgeleri Batı Marmara (3.14), Doğu Karadeniz (3.20) ve Akdeniz (3.22) izlemektedir. Buna karşılık, ifadeye en yüksek katılım 3.58 ortalama ile Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi’ndedir. Bu bölgeyi 3.51 ile Batı Karadeniz, 3.49 ile Ortadoğu Anadolu ve 3.41 ile Güneydoğu Anadolu takip etmektedir. Orta Anadolu (3.36), Batı Anadolu (3.25) ve Doğu Marmara (3.25) bölgeleri ise ölçeğin orta-üst seviyelerinde yer almaktadır.

2.8. Kürtaja Yönelik Görüşler

Grafik 2.8.1: Kürtaja Yönelik Görüşler

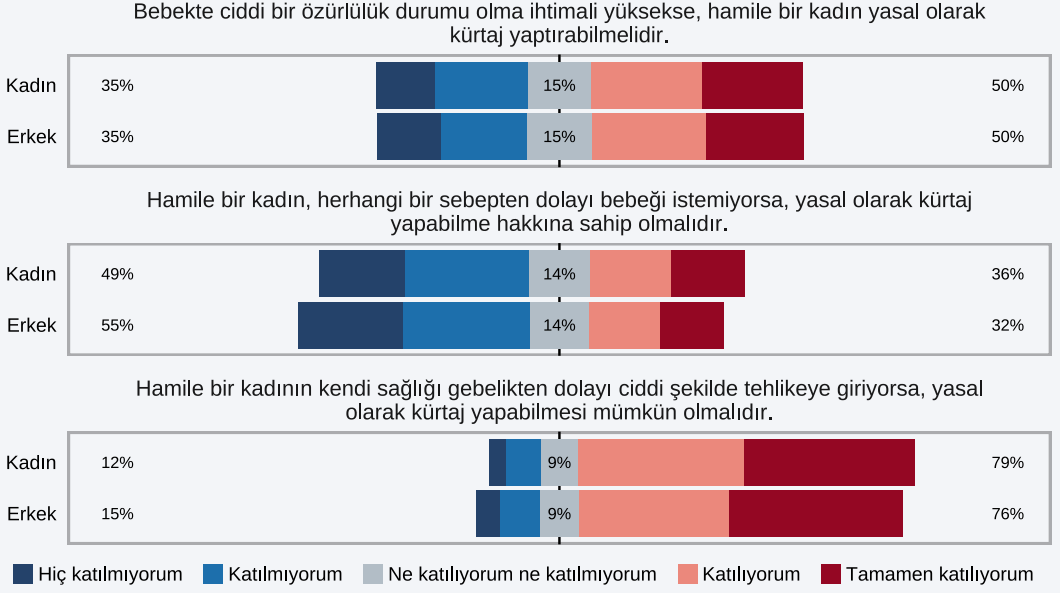
“Anne sağlığı tehlikeye gelse kürtajın yasal olması gerektiğini düşünenlerin oranı %77”

Grafik 2.8.1 katılımcıların, farklı gerekçelere bağlı olarak kürtajın yasal olup olmamasına ilişkin görüşlerine dair dağılımını göstermektedir. Annenin sağlığının gebelik nedeniyle ciddi risk altında olduğu durumda kürtajın yasal olması gerektiğini düşünenlerin oranı %77’dir; %14’lük bir kesim bu görüşe katılmamakta, %9’u ise kararsız kalmaktadır. Bu bulgular, annenin hayati riski söz konusu olduğunda toplumda güçlü bir uzlaşma bulunduğunu göstermektedir. Buna karşılık bebekte ciddi bir özürlülük ihtimali durumunda kürtajı destekleyenlerin oranı %50’ye düşmektedir; %35’lik bir kesim karşı çıkmakta, %15’i nötr kalmaktadır.

“Bireysel tercihe dayalı kürtaj durumunda karşıt tutumlar çoğunlukta”

“Herhangi bir sebeple bebeği istememe” durumunda ise kürtajı destekleyenlerin oranı %34 ile daha düşük düzeydedir; %52’lik bir kesim bu görüşe katılmamakta, %14’ü kararsız kalmaktadır. Bu bulgular, sağlık temelli zorunlu durumlarda kürtaja verilen desteğin yüksek olduğunu, bireysel tercihe dayalı durumlarda ise toplumsal desteğin belirgin biçimde azaldığını göstermektedir.

Grafik 2.8.2: Cinsiyete Göre Kürtaja Yönelik Görüşler

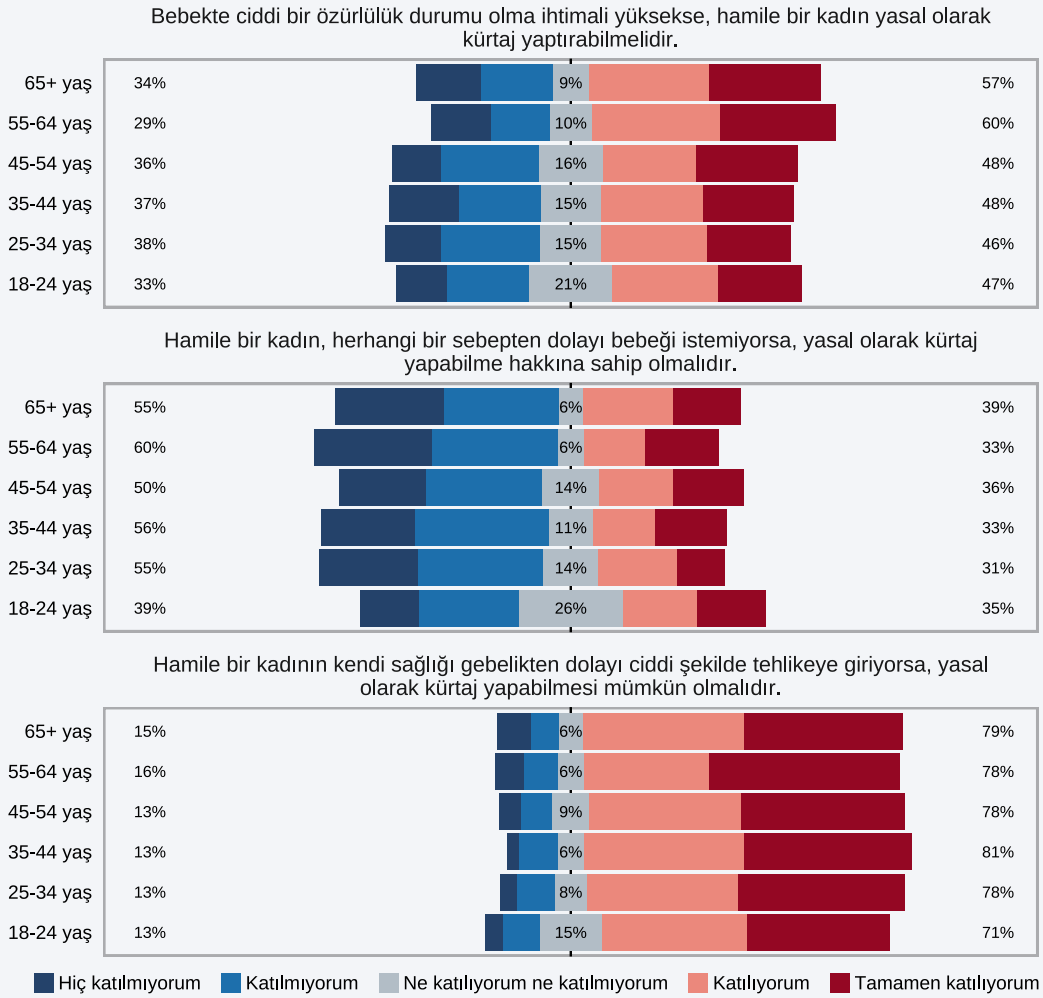
“Kürtaj konusunda gerekçeye bağlı olarak kadın-erkek tutumları değişiyor”

Grafik 2.8.2, katılımcıların, farklı gerekçelere bağlı olarak kürtajın yasal olup olmamasına ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre dağılımını göstermektedir. Bebekte ciddi bir özürlülük ihtimali durumunda kürtajı destekleyenlerin oranı kadın ve erkeklerde eşit düzeydedir (%50); katılmama oranı her iki cinsiyette %35, nötr tutum ise %15’tir. Bu bulgular, bu gerekçede cinsiyetler arasında belirgin bir görüş farkı olmadığını göstermektedir.

“Annenin sağlığı söz konusu olduğunda kürtaj desteği cinsiyet fark etmeksizin oldukça yüksek”

“Herhangi bir sebeple bebeği istememe” durumunda kürtajı destekleyenlerin oranı kadınlarda %36, erkeklerde %32’dir. Katılmama oranı erkeklerde %55 ile kadınlara (%49) kıyasla daha yüksektir; nötr tutum her iki grupta %14’tür. Annenin sağlığının risk altında olduğu durumda ise destek her iki cinsiyette de oldukça yüksektir; kadınlarda %79, erkeklerde %76’dır. Katılmama oranı kadınlarda %12, erkeklerde %15; nötr tutum ise her iki grupta %9’dur. Bu bulgular, sağlık temelli durumlarda cinsiyetler arası güçlü bir uzlaşa bulunduğunu, cinsiyet farkının en çok bireysel tercihe dayalı senaryoda belirginleştiğini göstermektedir.

Grafik 2.8.3: Yaş Gruplarına Göre Kürtaja Yönelik Görüşler

“Bireysel tercihe dayalı kürtaj, ileri yaş gruplarında daha az kabul görüyor”

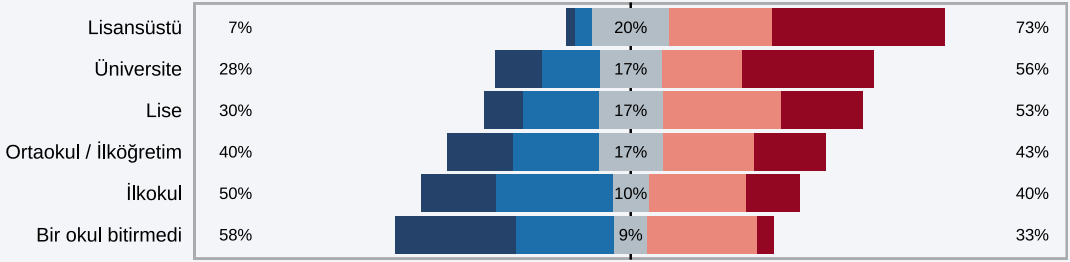
Grafik 2.8.3, katılımcıların farklı gerekçelere bağlı olarak kürtajın yasal olup olmamasına ilişkin görüşlerinin yaş gruplarına göre dağılımını göstermektedir. Bebekte ciddi bir özürlülük ihtimali durumunda kürtaja destek tüm yaş gruplarında çoğunluktadır; katılım oranı 55–64 yaş grubunda %60 ile en yüksek seviyededir. Bu oran 65 yaş ve üzerindekilerde %57, 45–54 ve 35–44 yaş gruplarında %48, 25–34 yaşta %46 ve 18–24 yaşta %47’dir. Katılmama oranları %29–38 aralığında değişmektedir. Buna karşılık “herhangi bir sebeple bebeği istememe” durumunda kürtaja destek daha sınırlıdır; 18–24 yaş grubunda %35 olan katılım oranı 25–34 yaşta %31, 35–44 yaşta %33 ve 55–64 yaşta %33’tür. 65 yaş ve üzerindekilerde %39’a yükselmekle birlikte, özellikle 55–64 yaş grubunda katılmama oranının %60’a ulaşması dikkat çekmektedir.

“Sağlık gerekçesiyle yapılan kürtaja destek 35-44 yaş grubunda en yüksek”

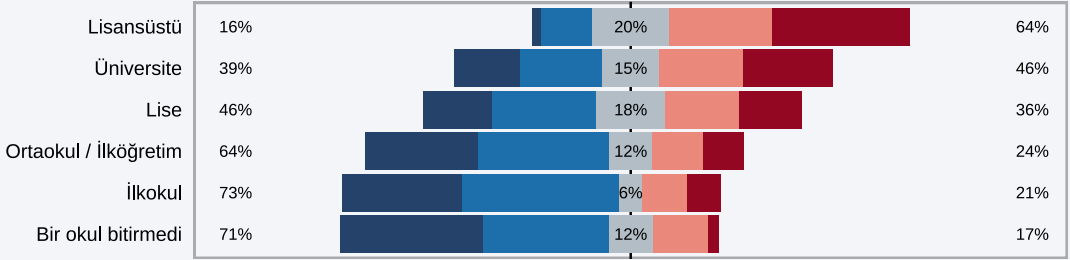
Annenin sağlığının ciddi risk altında olduğu durumda ise tüm yaş gruplarında güçlü bir mutabakat bulunmaktadır; katılım oranı 35–44 yaş grubunda %81 ile en yüksek düzeydedir ve diğer yaş gruplarında %71–79 aralığında seyretmektedir. Katılmama oranları tüm gruplarda %13–16 seviyesindedir. Bu bulgular, sağlık temelli durumlarda geniş bir toplumsal uzlaşısı bulunduğunu, özürlülük ihtimali durumunda çoğunluk desteğinin sürdüğünü, bireysel tercihe dayalı kürtaj konusunda ise özellikle orta ve ileri yaş gruplarında daha sınırlı bir kabul olduğunu göstermektedir.

Grafik 2.8.4: Eğitim Seviyelerine Göre Kürtaja Yönelik Görüşler

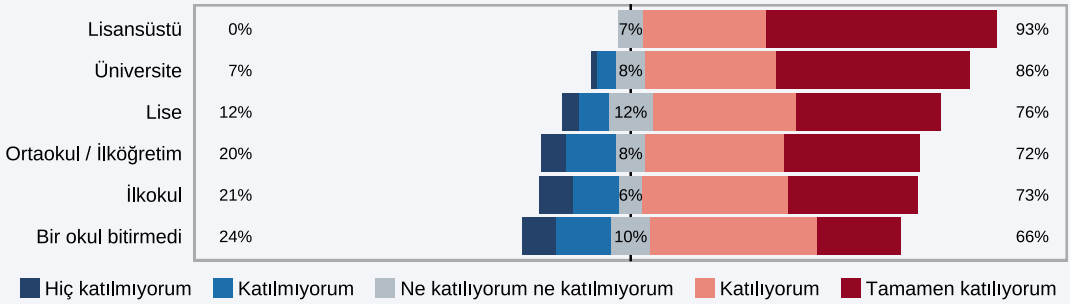
Bebekte ciddi bir özürlülük durumu olma ihtimali yüksekse, hamile bir kadın yasal olarak kürtaj yaptırabilmelidir.

Hamile bir kadın, herhangi bir sebepten dolayı bebeği istemiyorsa, yasal olarak kürtaj yapabilme hakkına sahip olmalıdır.

Hamile bir kadının kendi sağlığı gebelikten dolayı ciddi şekilde tehlikeye giriyorsa, yasal olarak kürtaj yapılabilmesi mümkün olmalıdır.

■ Hiç katılmıyorum ■ Katılmıyorum ■ Ne katılıyorum ne katılmıyorum ■ Katılıyorum ■ Tamamen katılıyorum

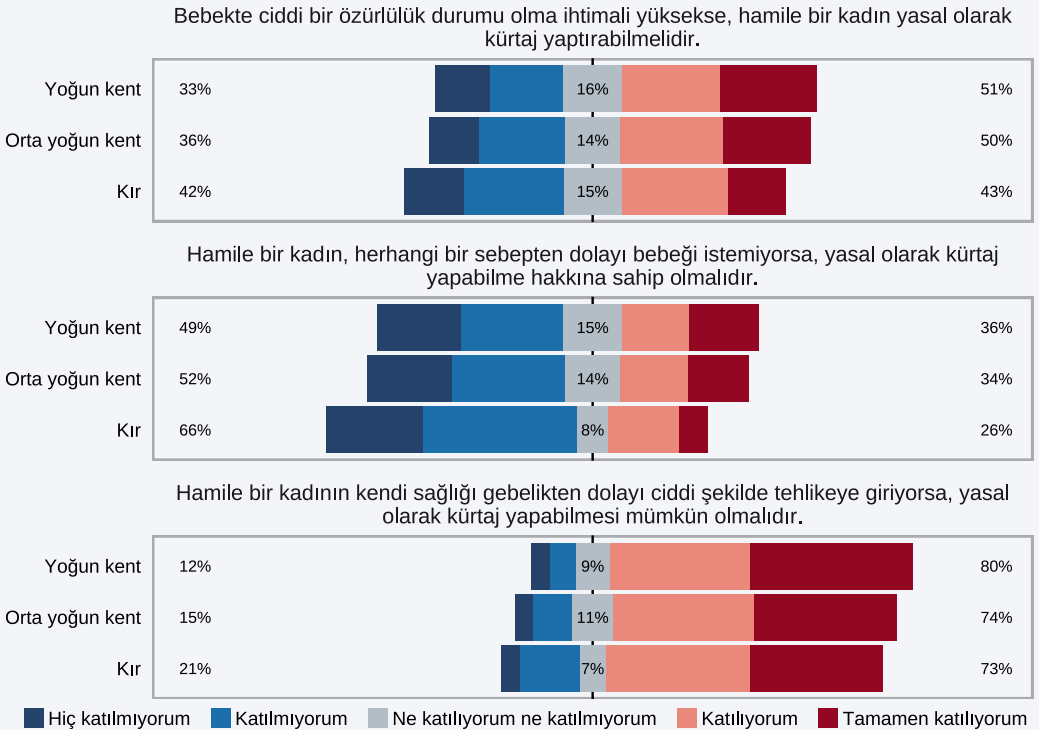
“Eğitim seviyesi arttıkça kürtaja verilen destek artıyor”

Grafik 2.8.4, katılımcıların, farklı gerekçelere bağlı olarak kürtajın yasal olup olmamasına ilişkin görüşlerinin eğitim seviyesine göre dağılımını göstermektedir. Bebekte ciddi bir özrürlük ihtimali durumunda kürtaji destekleyenlerin oranı lisansüstü mezunlarda %73 ile en yüksek seviyededir; bu oran üniversite mezunlarında %56, lise mezunlarında %53’tür. Eğitim seviyesi düştükçe destek azalarak ilkököl mezunlarında %40’a, bir okul bitirmemişlerde %33’e gerilemektedir. Katılmama oranı ise düşük eğitim gruplarında %50’nin üzerine çıkmaktadır.

“Bireysel tercihlere bağlı kürtaja destek lisansüstü mezunlarda en yüksek”

“Herhangi bir sebeple bebeği istememe” durumunda kürtaja destek eğitim grupları arasında daha keskin bir farklılaşma göstermektedir; lisansüstü mezunlarda %64 olan destek oranı üniversite mezunlarında %46, lise mezunlarında %36’dır ve ortaokul mezunlarında %24’e, ilkököl mezunlarında %21’e, bir okul bitirmemişlerde %17’ye kadar düşmektedir. Katılmama oranı düşük eğitim gruplarında %70’in üzerine çıkmaktadır. Annenin sağlığının risk altında olduğu durumda ise tüm eğitim gruplarında güçlü bir destek bulunmaktadır; lisansüstü mezunlarda %93, üniversite mezunlarında %86, lise mezunlarında %76, ortaokul mezunlarında %72 ve ilkököl mezunlarında %73’tür. Bir okul bitirmemişlerde dahi oran %66 ile çoğunluğu oluşturmaktadır. Bu bulgular, eğitim seviyesi yükseldikçe hem sağlık dışı gerekçelerde hem de bireysel tercih temelinde kürtaja verilen desteğin arttığını; sağlık riski söz konusu olduğunda ise tüm gruplarda geniş bir toplumsal uzlaşa bulunduğunu göstermektedir.

Grafik 2.8.5: Yerleşim Yeri Göre Kürtaja Yönelik Görüşler

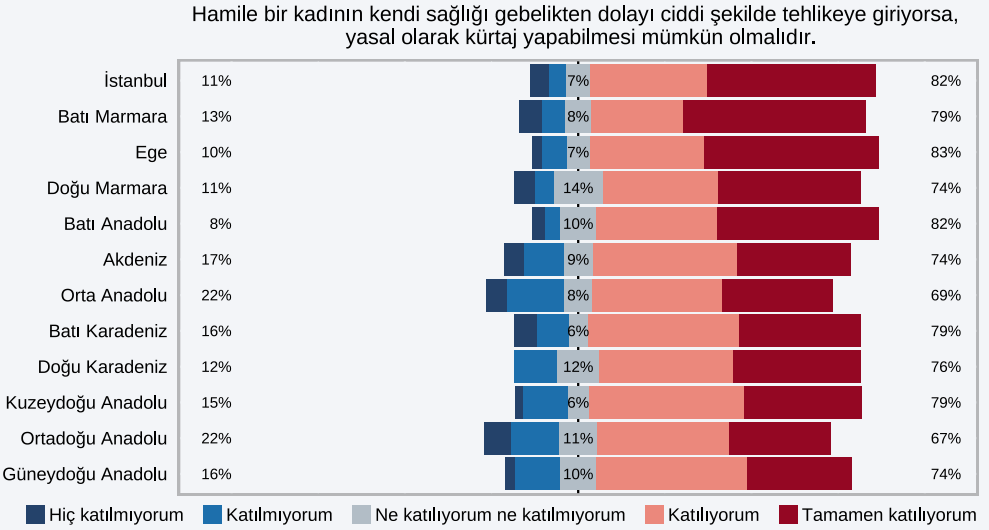
“Yoğun kentte kürtaja verilen destek daha yüksek”

Grafik 2.8.5, katılımcıların, farklı gerekçelere bağlı olarak kürtağın yasal olup olmasına ilişkin görüşlerinin yerleşim tipine göre dağılımını göstermektedir. Bebekte ciddi bir özür lülük ihtimali durumunda kürtaja destek yoğun kentlerde %51, orta yoğun kentlerde %50 iken kırsalda %43’e düşmektedir. Katılmama oranı kırsalda %42 ile daha yüksek, yoğun kentlerde ise %33’tür. Bu bulgular, yoğun kentten kıra doğru bu gerekçeye dayalı desteğin güçlendiğini göstermektedir. Buna karşılık “herhangi bir sebeple bebeği istememe” durumunda kürtağı destekleyenlerin oranı yoğun kentlerde %36, orta yoğun kentlerde %34, kırsalda ise %26’dır. Katılmama oranı kırsalda %66 ile en yüksek düzeydedir.

“Sağlık temelli kürtaja destek tüm yerleşim yerlerinde %70’ten fazla”

Annenin sağlığının risk altında olduğu durumda ise tüm yerleşim türlerinde güçlü bir mutabakat bulunmaktadır. Destek oranı yoğun kentlerde %80, orta yoğun kentlerde %74 ve kırsalda %73’tür. Katılmama oranı tüm yerleşim tiplerinde %12–21 aralığında kalmaktadır. Bu bulgular, kent-kır ayrımının en çok bireysel tercihe dayalı kürtaj konusunda belirginleştiğini, sağlık riski söz konusu olduğunda ise tüm gruplarda geniş bir uzlaş ı bulunduğunu göstermektedir.

Grafik 2.8.6: Coğrafi Bölgelere Göre Kürtaja Yönelik Görüşler - 1

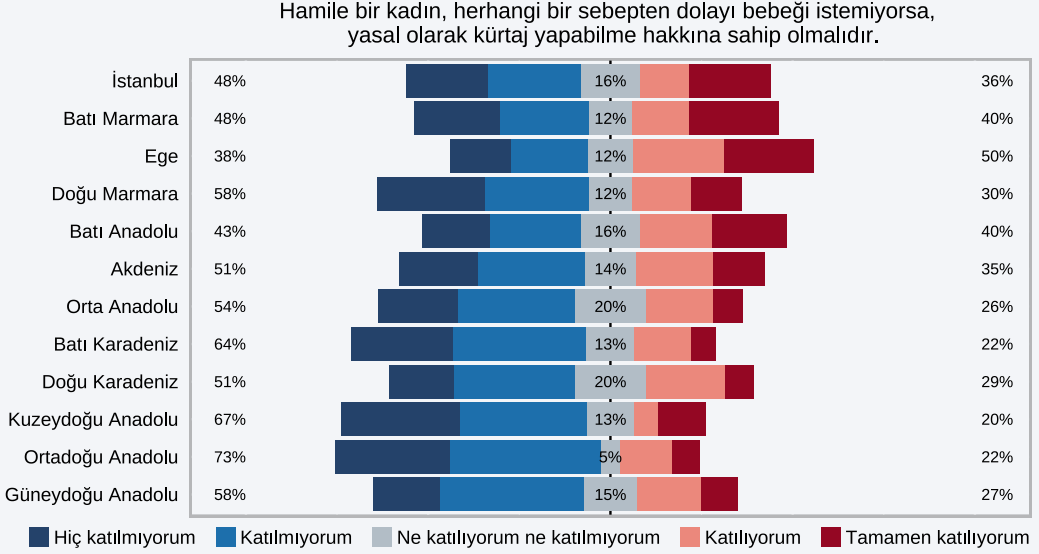

“Annenin sağlığı ciddi risk altındaysa kürtaja destek tüm bölgelerde güçlü”

Grafik 2.8.6, katılımcıların annenin sağlığının risk altında olduğu durumlarda kürtağın yasal olup olmasına ilişkin görüşlerinin bölgelere göre dağılımını göstermektedir. Bu ifadeye katılım oranı Ege’de %83 ile en yüksek seviyededir; İstanbul ve Batı Anadolu’da %82, Batı Marmara ve Batı Karadeniz’de %79’dur. Kuzeydoğu Anadolu’da %79, Doğu Karadeniz’de %76, Akdeniz ve Doğu Marmara’da %74 seviyelerinde destek görülmektedir. Buna karşılık Ortadoğu Anadolu’da

katılım oranı %67 ile görece daha düşük, Orta Anadolu’da %69’dur ancak bu oranlar dahi açık bir çoğunluğa işaret etmektedir. Katılmama oranları ise genel olarak %8–22 aralığında kalmaktadır. Bu bulgular, bölgesel farklılıkların sınırlı olduğunu ve annenin hayatı risk altındaysa kürtajın yasal olması gerektiği konusunda Türkiye genelinde güçlü bir toplumsal uzlaşa bulunduğu göstermektedir.

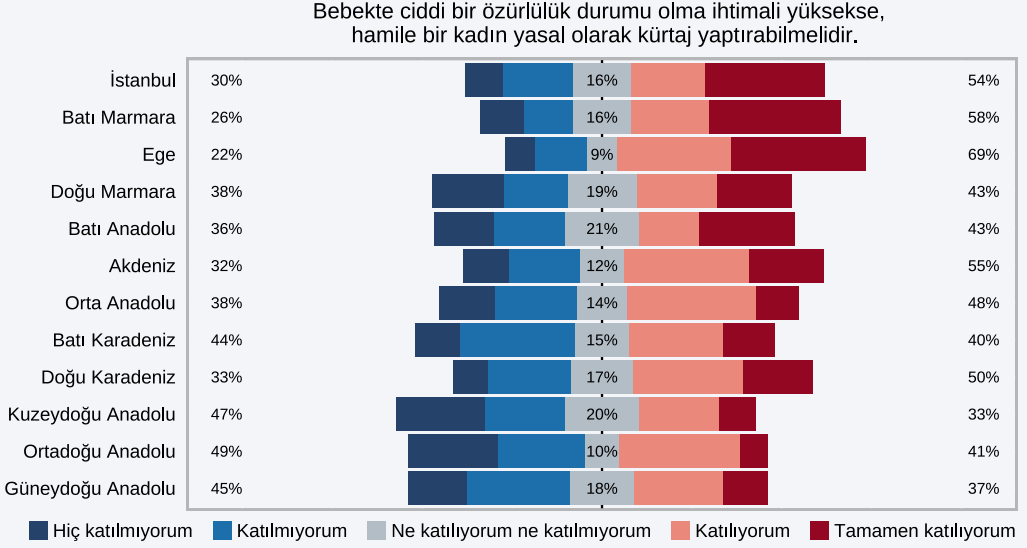
Grafik 2.8.7: Coğrafi Bölgelere Göre Kürtaja Yönelik Görüşler - 2

“Herhangi bir sebeple kürtaj yapılabilmesini destekleyenlerin oranı Ege’de %50”

Grafik 2.8.7, katılımcıların “herhangi bir sebeple bebeği istememe” durumunda kürtajın yasal olup olmasına ilişkin görüşlerinin bölgelere göre dağılımını göstermektedir. Bu ifadeye en yüksek destek Ege’de %50’dir; Batı Marmara ve Batı Anadolu’da %40, İstanbul’da %36 ve Akdeniz’de %35 seviyesindedir. Buna karşılık Orta Anadolu’da destek %26’ya, Batı Karadeniz’de %22’ye, Kuzeydoğu Anadolu’da %20’ye ve Ortadoğu Anadolu’da %22’ye düşmektedir. Katılmama oranı Ortadoğu Anadolu’da %73 ile en yüksek düzeydedir; Kuzeydoğu Anadolu’da %67, Batı Karadeniz’de %64, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Marmara’da %58’dir. Bu bulgular, bireysel gerekçeye dayalı kürtaj hakkına karşıtlığın özellikle iç ve doğu bölgelerinde daha güçlü olduğunu göstermektedir. Batı bölgelerinde ise daha dengeli bir dağılım dikkat çekmektedir; Ege’de destek oranı karşıtlıktan yüksektir (%50’ye karşı %38), İstanbul ve Batı Marmara’da ise oranlar birbirine daha yakındır. Bu dağılım, sağlık temelli durumlarda görülen toplumsal uzlaşının bu senaryoda zayıfladığını ve batı-doğu ekseninde belirgin bir ayrışma ortaya çıktığını göstermektedir.

Grafik 2.8.8: Coğrafi Bölgelere Göre Kürtaja Yönelik Görüşler - 3

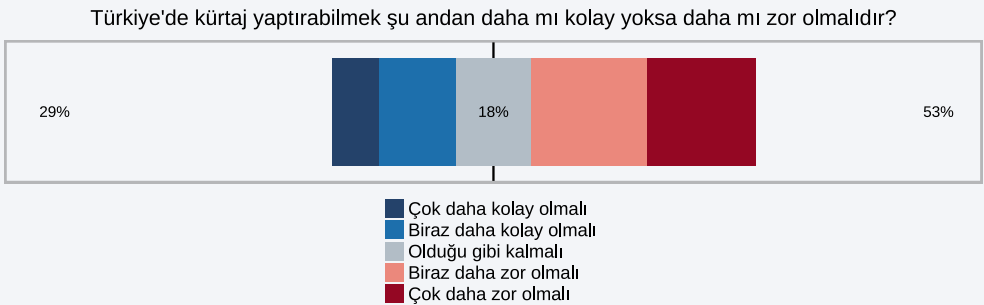

“Bebekte ciddi özürllülük ihtimali olduğunda kürtaja destek bölgeler arasında farklılaşıyor”

Grafik 2.8.8, katılımcıların, bebekte ciddi bir özürllülük ihtimali durumunda kürtajın yasal olup olmasına ilişkin görüşlerinin bölgelere göre dağılımını göstermektedir. Bu ifadeye katılım Ege’de %69 ile en yüksek seviyededir; Batı Marmara’da %58, Akdeniz’de %55 ve İstanbul’da %54’tür. Doğu Karadeniz’de destek %50, Orta Anadolu’da %48 düzeyindedir. Buna karşılık Kuzeydoğu Anadolu’da katılım %33’e düşmekte, katılmama oranı %47’ye yükselmektedir. Güneydoğu Anadolu’da destek %37, Ortadoğu Anadolu’da %41 seviyesindedir. Batı Karadeniz’de ise destek %40 ile katılmama oranına (%44) oldukça yakındır. Bu bulgular, batı ve kıyı bölgelerinde desteğin daha güçlü, iç ve doğu bölgelerinde ise karşıtlığın daha belirgin olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte birçok bölgede bu gerekçeye dayalı kürtaja yönelik çoğunluk desteği korunmaktadır.

2.9. Kürtaja Bakış

Grafik 2.9.1: Kürtaja Bakış

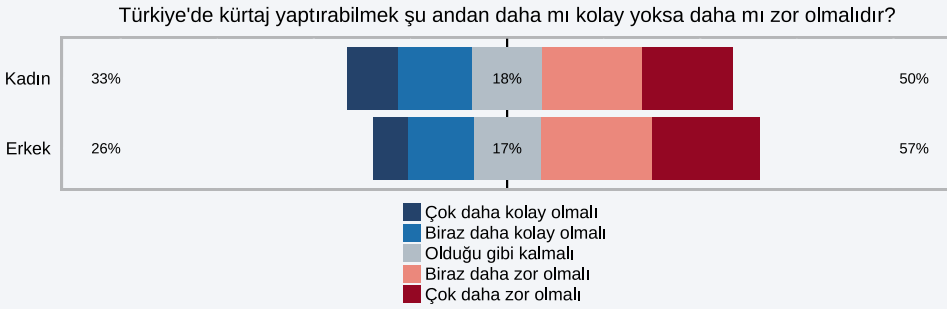
“Kürtajın zorlaştırılması yönündeki eğilim daha yüksek”

Grafik 2.9.1, katılımcıların Türkiye’de kürtaj yaptırmanın mevcut duruma kıyasla daha kolay mı yoksa daha zor mu olması gerektiğine ilişkin görüşlerinin dağılımını göstermektedir. Katılımcıların %53’ü kürtajın “çok daha zor” ya da “biraz daha zor” olması gerektiğini belirtirken %29’luk bir kesim “çok daha kolay” ya da “biraz daha kolay” olması gerektiğini savunmaktadır. %18 ise mevcut durumun korunmasından yanadır.

“Toplumun görece daha sınırlı kesimi kürtaja erişimin kolaylaştırılması gerektiğini düşünüyor”

Bu bulgular, kürtajın hukuki erişimine yönelik daha kısıtlayıcı bir yaklaşımın toplumda daha güçlü destek bulduğunu göstermektedir. Bununla birlikte kolaylaştırma talebi azımsanmayacak bir düzeydedir. Yaklaşık üçte birlik bir kesim daha erişilebilir bir düzenleme istemektedir. Mevcut durumun korunmasını savunanların oranının daha sınırlı kalması ise tartışmanın ağırlıklı olarak kolaylaştırma ve zorlaştırma ekseninde yoğunlaştığına işaret etmektedir.

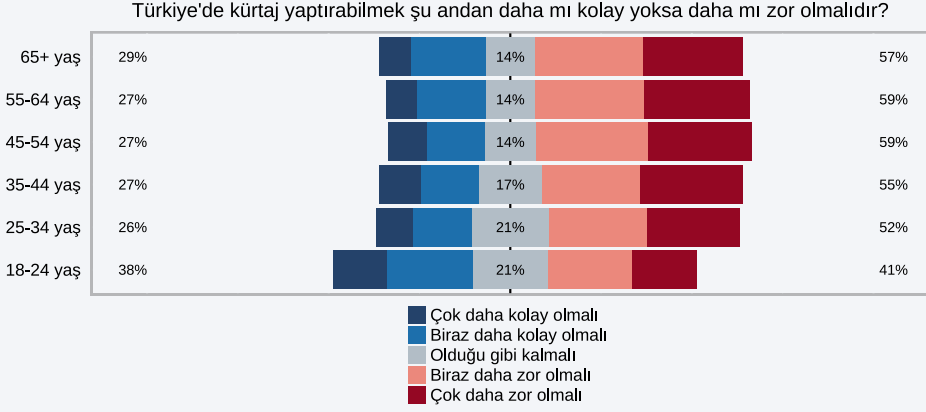
Grafik 2.9.2: Cinsiyete Göre Kürtaja Bakış

“Kürtajın zorlaştırılması gerektiğine dair kanaat erkeklerde daha güçlü”

Grafik 2.9.2, katılımcıların Türkiye’de kürtaj yaptırmanın mevcut duruma kıyasla daha kolay mı yoksa daha zor mu olması gerektiğine ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre dağılımını göstermektedir. Kürtajın “çok daha zor” ya da “biraz daha zor” olması gerektiğini düşünenlerin oranı erkeklerde %57, kadınlarda %50’dir. Buna karşılık “çok daha kolay” ya da “biraz daha kolay” olması gerektiğini savunanların oranı kadınlarda %33, erkeklerde %26’dır. “Olduğu gibi kalmalı” diyenlerin oranı ise kadınlarda %18, erkeklerde %17’dir. Bu bulgular, erkeklerin daha kısıtlayıcı, kadınların ise görece daha esnek bir tutum sergilediğini ancak her iki cinsiyette de çoğunluğun kürtajın mevcut durumdan daha zor hale getirilmesi gerektiği görüşünde olduğunu göstermektedir.

Grafik 2.9.3: Yaş Gruplarına Göre Kürtaja Bakış

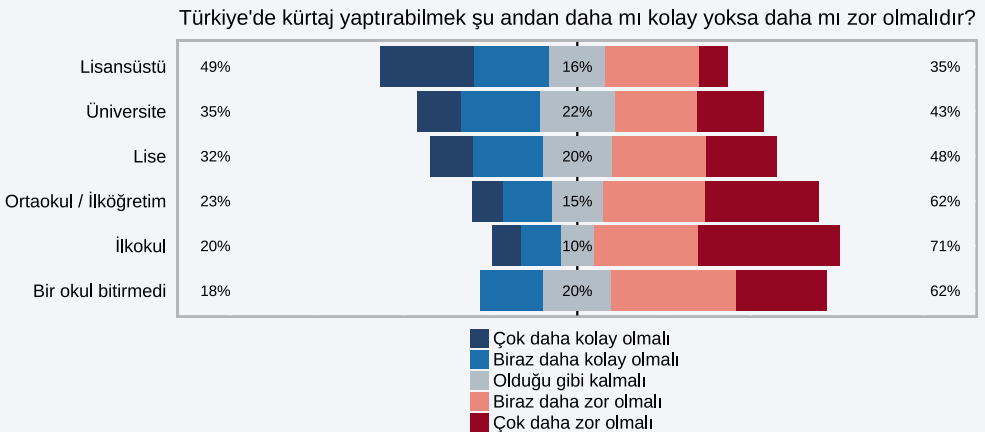
“Yaş arttıkça kürtajın zorlaştırılması yönündeki kanaat güçleniyor”

Grafik 2.9.3, katılımcıların Türkiye’de kürtaj yaptırtmanın mevcut duruma kıyasla daha kolay mı yoksa daha zor mu olması gerektiğine ilişkin görüşlerinin yaş gruplarına göre dağılımını göstermektedir. Kürtajın “çok daha zor” ya da “biraz daha zor” olması gerektiğini düşünenlerin oranı 18–24 yaş grubunda %41 iken 25–34 yaşta %52’ye, 35–44 yaş grubunda %55’e ve 45–54 ile 55–64 yaş gruplarında %59’a yükselmektedir; 65 yaş ve üzeridekilerde ise %57’dir.

“Kürtaja erişimin kolaylaştırılması gerektiği görüşü 18-24 yaş grubunda en yüksek”

Buna karşılık “çok daha kolay” ya da “biraz daha kolay” olması gerektiğini savunanların oranı 18–24 yaş grubunda %38 ile en yüksek seviyededir; bu oran 25–34 yaşta %26’ya, 35–54 yaş aralığında %27’ye ve 55–64 yaş grubunda %27’ye gerilemekte olup 65 yaş ve üzeridekilerde %29’dur. “Olduğu gibi kalmalı” diyenlerin oranı 18–24 ve 25–34 yaş gruplarında %21 iken diğer yaş gruplarında %14–17 aralığında seyretmektedir. Bu dağılım, genç yaş gruplarında daha esnek tutumların öne çıktığını, yaş ilerledikçe ise zorlaştırma yönündeki eğilimin güçlendiğini göstermektedir.

Grafik 2.9.4: Eğitim Seviyelerine Göre Kürtaja Bakış

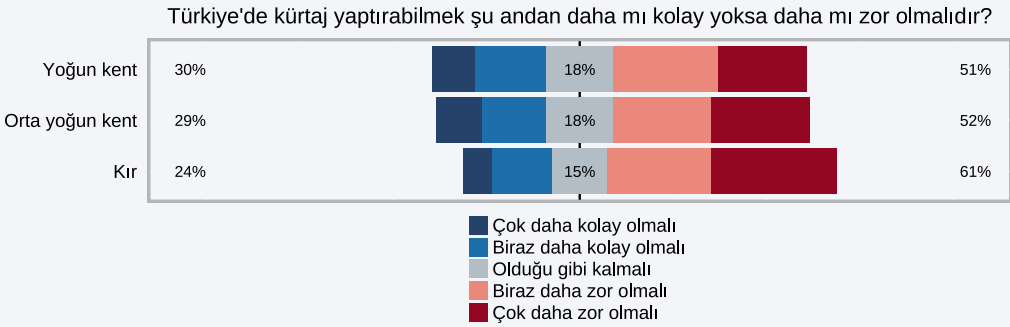
“Eğitim seviyesi yükseldikçe kürtajın kolaylaştırılması gerektiği yönündeki kanaat güçleniyor”

Grafik 2.9.4, katılımcıların Türkiye’de kürtaj yaptırmanın mevcut duruma kıyasla daha kolay mı yoksa daha zor mu olması gerektiğine ilişkin görüşlerinin eğitim seviyesine göre dağılımını göstermektedir. Kürtajın “çok daha kolay” ya da “biraz daha kolay” olması gerektiğini düşünenlerin oranı lisansüstü mezunlarda %49 ile en yüksek seviyededir; bu oran üniversite mezunlarında %35, lise mezunlarında %32’dir. Eğitim seviyesi düştükçe kolaylaştırma talebi ortaokul mezunlarında %23’e, ilkökul mezunlarında %20’ye ve bir okul bitirmemişlerde %18’e gerilemektedir.

“Kürtaji kısıtlayıcı yasal düzenleme beklentisi ilkökul mezunlarında %71’den fazla”

Kürtajın “çok daha zor” ya da “biraz daha zor” olması gerektiğini savunanların oranı ilkökul mezunlarında %71 ile en yüksek düzeydedir; ortaokul mezunlarında %62, bir okul bitirmemişlerde %62, lise mezunlarında %48 ve üniversite mezunlarında %43’tür. Bu oran lisansüstü mezunlarda %35’e düşmektedir. “Olduğu gibi kalmalı” diyenlerin oranı ise üniversite mezunlarında %22 ile en yüksek seviyededir; lise mezunlarında %20, bir okul bitirmemişlerde %20 ve lisansüstü mezunlarda %16’dır. Bu bulgular, eğitim seviyesi yükseldikçe daha kolaylaştırmaya yönelik tutumların güçlendiğini, düşük eğitim gruplarında ise kürtajın zorlaştırılmasına yönelik eğilimin daha baskın olduğunu göstermektedir.

Grafik 2.9.5: Yerleşim Yeri Göre Kürtaja Bakış

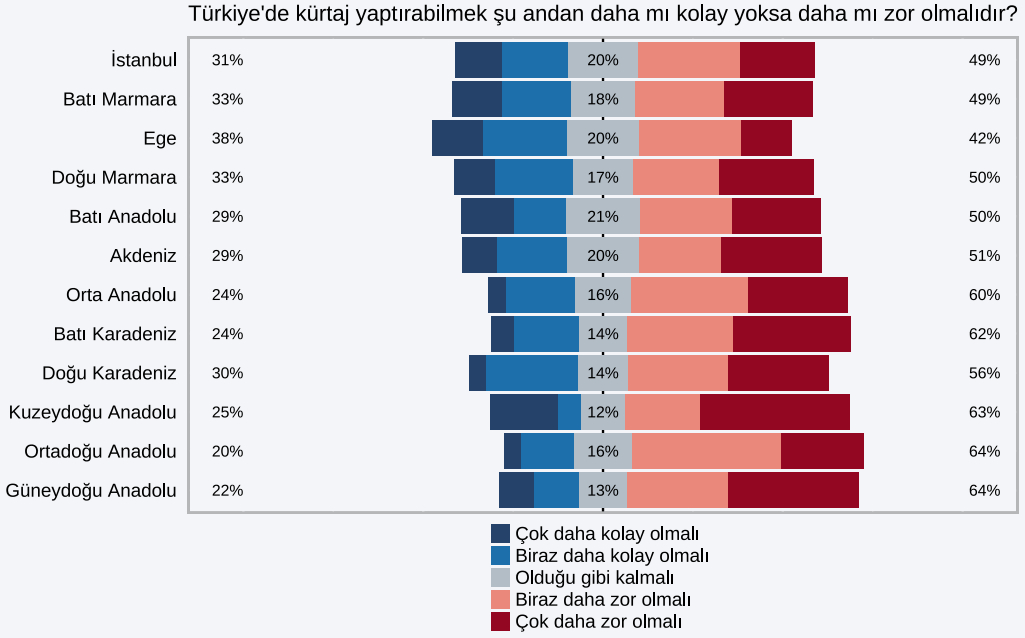

“Kırsal alanlarda kürtajın zorlaştırılması gerektiği yönündeki kanaat daha güçlü”

Grafik 2.9.5, katılımcıların Türkiye’de kürtaj yaptırmanın mevcut duruma kıyasla daha kolay mı yoksa daha zor mu olması gerektiğine ilişkin görüşlerinin yerleşim tipine göre dağılımını göstermektedir. Kürtajın “çok daha zor” ya da “biraz daha zor” olması gerektiğini düşünenlerin oranı kırsalda %61 ile en yüksek seviyededir. Bu oran orta yoğun kentlerde %52, yoğun kentlerde %51’dir. Buna karşılık “çok daha kolay” ya da “biraz daha kolay” olması gerektiğini savunanların oranı yoğun kentlerde %30, orta yoğun kentlerde %29 iken kırsalda %24’e düşmektedir. “Olduğu gibi kalmalı” diyenlerin oranı ise yoğun ve orta yoğun kentlerde %18, kırsalda %15’tir. Bu bulgular, yerleşim yeri küçüldükçe kürtaj yaptırabilmenin mevcut durumdan daha zor olması gerektiğine

yönelik tutumların güçlendiğini, kentleşme arttıkça ise daha az kısıtlayıcı yaklaşımların öne çıktığını göstermektedir.

Grafik 2.9.6: Bölgelere Göre Kürtaja Bakış

“Kürtajın zorlaştırılması yönündeki eğilimlerde bölgeler arasında belirgin farklar var”

Grafik 2.9.6, katılımcıların Türkiye’de kürtaj yaptırmının mevcut duruma kıyasla daha kolay mı yoksa daha zor mu olması gerektiğine ilişkin görüşlerinin bölgelere göre dağılımını göstermektedir. Kürtajın “çok daha zor” ya da “biraz daha zor” olması gerektiğini düşünenlerin oranı Ortadoğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu’da %64 ile en yüksek seviyededir; Kuzeydoğu Anadolu’da %63, Batı Karadeniz’de %62 ve Orta Anadolu’da %60’tır. Buna karşılık Ege’de bu oran %42 ile en düşük düzeydedir.

“Kürtajın yasal çerçevesine yönelik beklentilerde doğu-batı eksenli ayrışma belirginleşiyor”

İstanbul ve Batı Marmara’da zorlaştırma oranı %49, Doğu Marmara ve Batı Anadolu’da %50, Akdeniz’de %51’dir. “Çok daha kolay” ya da “biraz daha kolay” olması gerektiğini savunanların oranı Ege’de %38 ile en yüksek seviyededir; Ortadoğu Anadolu’da %20, Güneydoğu Anadolu’da %22 ve Kuzeydoğu Anadolu’da %25’tir. “Olduğu gibi kalmalı” diyenlerin oranı ise tüm bölgelerde %12–21 aralığında seyretmektedir. Bu bulgular, batı ve kıyı bölgelerinde daha dengeli ve görece liberal bir dağılım görülürken iç ve doğu bölgelerinde kürtajın zorlaştırılması yönündeki eğilimin daha baskın olduğunu göstermektedir.

Türkiye’de aile, ülkenin yaşadığı hızlı demografik dönüşüm nedeniyle gündemdeki yerini korumaktadır. Doğurganlık oranındaki belirgin düşüş ve nüfusun giderek yaşlanması gibi demografik gelişmelerin yanı sıra, aileye ilişkin değerlerin dönüşümü de toplumsal tartışmaların odağına taşınmaktadır. Bu bağlamda hem aile yapısını hem de aileye yönelik toplumsal algıları veri temelli bir perspektifle değerlendirmek büyük önem taşımaktadır.

Verilerle Türkiye’de Aile Yapısı ve Algısı raporu, söz konusu ihtiyaca yanıt vermek ve bu alanda sağlam bir başlangıç zemini oluşturmak amacıyla hazırlanmıştır. Aile raporları serisinin ilkini oluşturan bu raporda, Türkiye’de ailenin yapısal özellikleri, aileye ilişkin algı, değer ve tutumları temel göstergeler çerçevesinde ele alınmaktadır. Raporda her bir göstergenin genel dağılımının yanı sıra; cinsiyet, yaş grubu, yerleşim yeri, eğitim düzeyi ve coğrafi bölge gibi demografik değişkenler ekseninde çapraz analizlere de yer verilmektedir. Bu sayede aile yapısına ve aileye ilişkin algılara dair örüntülerin toplumun farklı kesimleri arasında nasıl ayrıştığı ya da örtüştüğü somut biçimde ortaya konulmaktadır.

VERİLERLE TÜRKİYE’DE AİLE YAPISI VE ALGISI TGSS 2024

